

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

TEREKE DEFTERLERİNE GÖRE RODOSÇUK KAZASINDA
SOSYO-EKONOMİK HAYAT (1788-1790)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kadir GÜLDÜR

Balıkesir, 2016

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

TEREKE DEFTERLERİNE GÖRE RODOSÇUK KAZASINDA
SOSYO-EKONOMİK HAYAT (1788-1790)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kadir GÜLDÜR

Tez Danışmanı,

Yrd. Doç. Dr. Serdar GENÇ

Balıkesir, 2016

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Anabilim Dal,'nda numaralı,
.....'in hazırladığı, "....."
konulu DOKTORA/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI,
Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca
tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına
OY BİRLİKLE /OY ÇOKLUKLA ile karar verilmiştir.

Üye (Danışman)

Üye

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait oldukları onaylanmıştır.

...../...../ 2016

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nde, ait oldukları, kimselerin adları, unvanları, meslekleri, ikamet yerleri, aileleri, sahip oldukları, her türlü emlak, gayrimenkul, hayvan, arazi, nakit para, borç ve alacak gibi bilgilerini ihtiva eden ve bu açıdan sosyal tarih araştırmalarında önemli bir kaynak niteliği taşıyan tereke defterlerini kullanarak hazırladığımız çalışmamızda 1701 numaralı ve H. 1203-1204, M. 1788-1790 tarihli Rodosçuk defteri'ni içerisinden yer alan 155 tereke kaydını derlendirdik. Tereke defterleri ve Rodosçuk hakkında kapsamlı bilgiler verildikten sonra çalışmamızın ana konusuna geçildi. Burada ilk olarak tereke sahipleri hakkında bilgiler verildikten sonra terekelerin içerikleri maddi kültür unsurları ve ekonomik hayat, baskılar, altın, farklı altın baskılara bölünerek incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken kayıtlardan elde ettiğimiz bilgiler yorumlanmıştır, grafik ve eklerle desteklenerek Rodosçuk'un sosyo-ekonomik hayatını aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın belirlenmesinden, çalışmamızın bitimine kadar her aşamada bana vaktini ayıran, bilgi ve tecrübeleriyle beni her zaman destekleyen ve yol gösteren başta tez danışmanım ve çok değerli hocam, sayın Yrd. Doç. Dr. Serdar GENÇ'e, çalışmamızın hazırlanmasında bilgileri ve fikirleri ile her konuda yardımcı olan değerli hocalarımız, sayın Prof. Dr. Feri ÇELİK, Doç. Dr. Zübeyde GÜNE YAĞCI ve Arş. Gör. Yusuf AFAK'a, bu süreçte fikirleri, yardımları ve değerli katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca, bu süreçte emekleri olan bütün hocalarımıza ve son olarak maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim.

Kadir GÜLDÜR

ÖZET

TEREKE DEFTERLER NE GÖRE RODOSÇUK KAZASINDA SOSYO-EKONOMİK HAYAT (1788-1790)

GÜLDÜR, Kadir

Yüksek Lisans, Tarih Anabilim Dalı,

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Serdar GENÇ

2016, 104 Sayfa

er'iyye sicilleri içerisinde yer alan ve vefat eden kişilerin mirasları, kaydedildiği tereke defterleri, Osmanlı Devleti'nin sosyo-ekonomik tarihinin önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışmada 1788-1790 tarihleri arasındaki Rodosçuk tereke defterlerinden yola çıkarak, dönemin Rodosçuk'unun sosyo-ekonomik hayatı, ortaya konulmaya çalışılmıştır. Rodosçuk 1701 numaralı er'iyye sicilinde yer alan tereke defterleri çalışmanın ana kaynağıdır. Bu bilgilerden yararlanarak çeşitli yorumlar, kıyaslar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

İlk olarak tereke defterlerinin içeriği ve kaydedilme usulleri hakkında bilgiler verildikten sonra tereke defterleri kullanılarak yapılan çalışmalar ile ilgili kısa bir literatür değerlendirmesi yapılmıştır. Daha sonra Rodosçuk'un tarihi içerisinde emir ve idari yapıyla ilgili nüfusu hakkında bilgiler verilerek, tereke kayıtlarında değerlendirilmesine geçilmiştir. Burada konu ikiye bölünerek, Rodosçuk'ta hayat ve ölüm başlıca, tereke sahipleri, aileleri, varisleri, unvanlar, ölüm yerleri, geriye bırakılanlar, giyim-kullanımlar, ev eşyaları, aksesuarlar, kitaplar, silahlar gibi daha çok kişisel eşyalar, incelenerek kişilerin gündelik yaşantıları ve Rodosçuk'un sosyal yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ekonomik yaşantı bölümünde ise tereke sahiplerinin ekonomik durumları, kişisel eşyalarından daha iyi yansıtan servet miktarları, meslekleri, gayrimenkulleri, arazileri, hayvanlar, nakit paraları, borç ve alacakları ele alınmıştır. Böylece Rodosçuk'taki ekonomik faaliyetler ve ilişkiler, kişilerin geçim kaynakları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rodosçuk, er'iyye Sicilleri, Tereke.

ABSTRACT

SOCIO-ECONOMIC LIFE IN RODOSÇUK

ACCORDING TO THE TEREKE (INHERITANCE)REGISTRIES

(1788-1790)

GÜLDÜR, Kadir

Master Thesis, Department History

Advisor: Assistant Proffesor Serdar GENÇ

2016, 104 Pages

Tereke (Inheritance) registries- part of the Islamic Court records, that contained information on the inheritance left behind by the deceased people, constitute an important resource for understanding the socio-economic life in the Ottoman Empire. This study aims to describe the socio-economic live in Rodosçuk between the years of 1788-1790 by using the inheritance registeries in Rodosçuk at the time. The tereke registeries form the court records numbered 1701 is the main resource of this study. I based my evaluation, comments and comparisons on the information found in the registeries.

The first part of the study explains the method and the ways of registry into the Tereke registries, the contents of these registries as well as a review of previous studies which use registries as their main resource in the literature. Then, the city structure of Rodosçuk and its administrative structure and information on its population at the time will be explained. Under the two subheading of life and death in Rodosçuk; the inheritors, their families, heirs, titles, places of death, their attires, house wares, accessories, books, and weapons, and many other personal belongings they left behind are examined; to understand and explain the social structure in Rodosçuk. In the section of economic structure, factors that reflect the financial conditions of the inheritors, such as the inheritance amounts, occupations, real estate properties, lands, animals, liquidities, debits and credits of the inheritors, will be discussed. In this way, the economic activities, relationships and livelihoods in Rodosçuk are analyzed.

Key Words: Rodosçuk, er'iyye Sicilleri (Islamic Court Records), Tereke (Inheritance).

Ç NDEK LER

ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
Ç NDEK LER	vii
Ç ZELGE VE EK LLER L STES	ix
KISALTMALAR	x
1. G R	1
1.1. Amaç	1
1.2. Yöntem	4
1.2.1. 1701 Numaral, Rodosçuk (Tekirda) er'iyeye Sicilinin De erlendirilmesi	5
1.2.2. Literatür De erlendirmesi	9
2. RODOSÇUK (TEK RDA) HAKKINDA	13
3. RODOSÇUK'TA HAYAT VE ÖLÜM	21
3.1. Hayata Dair	21
3.1.1. Tereke Sahipleri	21
3.1.2. Tereke Sahiplerinin kamet Yerleri	21
3.1.3. Tereke Sahiplerinin Medeni Durumlar, ve Çocuk Say,lar,	23
3.1.4. Tereke Sahiplerinin Kulland,klar, Unvanlar	25
3.2. Ölüm Üzerine	27
3.2.1. Rodosçuk'ta Misafir ken Ölenler	27
3.2.2. 1787-1792 Osmanl, - Rus - Avusturya Sava ',nda Vefat Edenler	32
3.3. Maddi Kültür Unsurlar,	36
3.3.1. Kuma lar Giysiler Aksesuarlar ve Süs E yalar,	36
3.3.1.1. Kuma lar	36
3.3.1.2. Giysiler	39
3.3.1.3. Aksesuarlar	48
3.3.2. Ev E yalar, ve Mefru at	49
3.3.3. Mutfak Araç-Gereçleri	54
3.3.4. G,da Maddeleri Ve Hububat	56
3.3.5. Silahlar	60
3.3.6. Kitaplar	64

3.3.7. Temizlik ve Temizlik Malzemeleri	66
3.3.8. Di erleri	68
4. EKONOMİK YA ANTI	70
4.1. Rodosçuk'ta Ya ayanlar,n Ekonomik Durumlar,	73
4.2. Meslek Sahibi Olanlar	79
4.3. Evler Ve Dükkanlar	80
4.5. Hayvanlar	86
4.6. Nakit Paralar ve Alt,nlar	89
4.7. Borçlar ve Alacaklar	90
5. SONUÇ	93
KAYNAKÇA	96
EKLER	101

ÇİZELGE VE EKLERİNİN İÇİNDEKİLERİ

ÇİZELGELERİNİN İÇİNDEKİLERİ

	Sayfa No
Çizelge 1 Tereke Sahiplerinin Kullandıkları, Unvanlar	25
Çizelge 2 1787-1792 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı'nda Vefat Edenler	33
Çizelge 3 Saatler ve Saat Sahipleri	54
Çizelge 4 Kitaplar ve Kitap Sahipleri	65

EKLERİNİN İÇİNDEKİLERİ

	Sayfa No
Ekil 1 Tereke Sahiplerinin Servet Miktarları,	74
Ekil 2 Şehirde Yaşayanların Servet Miktarları,	75
Ekil 3 Köyde Yaşayanların Servet Miktarları,	76
Ekil 4 Erkeklerin Servet Miktarları,	77
Ekil 5 Kadınların Servet Miktarları,	78

KISALTMALAR

Bkz.	: Bak,n,z
C.	: Cilt
çev.:	: Çeviren
D A	: Türkiye Diyanet Vakf, slam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
A	: slam Ansiklopedisi
M.	: Miladi
nr.	: Numara
S.	: Say,
s.	: Sayfa
R S	: Rodosçuk er'iyye Sicili
TDVY	: Türkiye Diyanet Vakf, Yay,nevi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTKY	: Türk Tarih Kurumu Yay,nlar,
vb.	: Ve benzeri
vr.	: Varak

1. G R

1.1. Amaç

Çal, mam,z da H. 1203-1204, M. 1788-1790 tarihli 1701 numaral, Rodosçuk (Tekirda) er'iyye sicilinde yer alan tereke kay,tlar, kaynak al,narak Rodosçuk (Tekirda)'un sosyo-ekonomik durumu de erlendirilmeye çal, ,lacakt,r. Bu amaç do rultusunda 155 adet tereke kayd, incelenmi ve elde edilen verilerden, farklı, farklı, farklı alt,nda Rodosçuk'taki sosyo-ekonomik durum ortaya konulmaya çal, ,lm, t,r.

A a ,da çal, mam,za kaynaklı,k eden tereke kay,tlar,n,n ve bu kay,tlar,n kaydedildi i er'iyye sicillerinin k,saca tan,malar, ve nas,l kaydedildiklerine dair genel bilgiler verilecektir.

Osmanl, Devleti'nde, bulundu u bölgenin adli ve idari en yetkili ki isi olan kad,lar taraf,ndan tutulan er'iyye sicilleri içerisinde berat, ferman, ni an, tezkire, ilam, hüccet, narh listeleri, masraf defterleri ve terekeler gibi kay,tlar yer almaktad,r. Sayd, ,m,z bu kay,tlar hem merkezden gönderilen emirler hem de kad,n,n bulundu u bölgede kendine intikal eden her türlü dava sonucu tuttu u kay,tlard,r¹. Mahalli konularla ilgili belgelerin yaz,l, oldu u bölüme "Sicill-i Mahfuz", merkezden gelen her türlü resmi yaz,lar,n yaz,ld, , bölüme "Sicill-i Mahfuz Defterlü" denilirdi². Bu gibi çe itli konularla ilgili kay,tlar, ihtiva eden er'iyye sicilleri ait olduklar, bölgelerin özellikle sosyo-ekonomik tarihinin de erlendirilmesi aç,s,ndan önemli yer tutmaktad,rlar.

Siciller içerisindeki tereke (kassam, metrukat ya da muhallefat) kay,tlar, yapt, ,m,z çal, man,n temelini olu turmaktad,r. Terekeler, ölen ki ilerin geride b,rakt,klar, her türlü k,yafet, ev e yas,, mutfak e yalar,, silahlar, süs e yalar,, alet edevat, kitap, nakit para, mücevherler, hayvan, ev, dükkân, ba , bahçe, tarla ve

¹ Said Öztürk, *Askeri Kassama Ait Onyedinci As,r stanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, stanbul: Osmanl, Ara t,rmalar, Vakf, Yay,nlar,, 1995, s. 19, Hüseyin Özde er, *1463-1640 Y,llar, Bursa ehri Tereke Defterleri*, stanbul: stanbul Üniversitesi ktisat Fakültesi Yay,nlar,, 1988, s. 1. ; İber Ortayl,, "Kad,", *D A*, XX, stanbul: TDVY, 2001, s. 69-70.

² Öztürk, s. 22.

borçlar,n,n kaydedildi i ve varsa varisleri aras,nda payla t,r,ld, , miras defterleridir³. Bu defterler ki i öldükten sonra varislerinin miras, payla mak için, miras, payla ,rken aralar,nda anla mazl,k ç,kmas, ya da alacakl,lar,n paralar,n, almak için mahkemeye ba vurmalar, veyahut vârisiz ölen bir ki inin belirlenmesi sonucu olaya beytülmal emininin müdahil olmas,ya tutulmu lard,r⁴. stanbul, Bursa ve Edirne gibi büyük ehirlere de genelde ayrı defterler halinde tutulan terekeler bu büyük ehirlere d, ,ndaki ehirlere de genelde er'iyeye sicillerinin içerisinde da ,n,k olarak yer almaktadırlar.

Tereke kayıtları, genel olarak - belirli bir standart olmamasına rağmen - u usulle kaydedilmekteydiler. İlk olarak ölen kişinin ikamet yeri, adı, varsa unvanı, ya da mesleği, ölüm yeri ve ölüm ekli, varsa varislerinin adı ve yakınlık dereceleri, kaydın tutulduğu tarihin yazıldığı, olduğu 4-5 satırlık girişim, daha sonra ise ikinci kısım olan kişinin geriye bıraktığı, e yollarının, gayrimenkullerinin ve hayvanlarının, adetlerinin ve kıymetlerinin tek tek yazıldığı, olduğu en sonunda toplam meblağın verildiği liste, üçüncü olarak terekeden çıkarılan "minhel ihracat" adı verilen borçların ve masrafların yazıldığı, , kısım, dördüncü ve son olarak ise borçlar ve masraflar düldükten sonra kalan meblağın varsa varisler arasında yakınlık derecesine göre taksimatının yapıldığı, , varisi yoksa beytülmal emini tarafından el konulduğunu gösteren kısım bulunmaktadır⁵.

Terekelerden alınan vergiler ve masraflara bakacak olursak, bunlardan ilki resm-i kısımdır. Resm-i kısımda XVII. yüzyıla ait düzenlemelerde binde 15 ve binde 20 oranında alınması, belirlenen bir vergidir. Ancak uygulamada bu rakamların bazen üstünde bazen de altında resm-i kısımda alındığı, görülmektedir⁶. Resm-i kısımda uygulandı ve incelediğimiz terekelerde karışmaz çıkarılan oran, binde sekiz ile binde 40 gibi uzak bir aralık arasında değişmektedir. Geride herhangi bir varisi bulunmadan vefat edenlerin terekelerinden beytülmal emini tarafından alınan vergiler ve masraflar arasında müjdeganiye ve resm-i emine de bulunmaktadır. Bunların oranı, daha yüksek olup müjdeganiye yüzde üç, dört, beş oranında alınırken,

³ Öztürk, s. 27.

⁴ Öztürk, s. 26.

⁵ Özdeğer, s. 12-13.

⁶ Öztürk, s. 60.

resm-i emin yüzde 10 oran,nda alınmaktadır.⁷ Bu de i mede vefat eden kiinin ekonomik durumu etkilidir.

Kanunen belirlenen resm-i k,smet d, ,nda, miras b,rakan,n mal, üzerinden farklı isimlerle bazı masraflar da alınır. Bunlar arasında ise ihzariye ya da ücret-i muhız, r, hüddamiye, çukadariye, didebaniye, ücret-i kadem, ücret-i müba ir, taamiye, hammaliye, harc-, defter, harc,rah, sarrafiye, harc-, müteferrika, kalemiye, dellaliye, kaydiyye gibi terekenin i lemlerinin yapılması, esnas,nda i lemi yapan memurlar için alınan masraflardır. Bu masraflar, n da tahsilinde sabit bir oran bulunmamaktadır.⁸

Terekelerden dü ülen diğer masraflar ise kiinin cenaze masraf, olan techiz ve tekfin masraf, veya masraf-, kabir masraf,, hayr, için yapılan ,skat ve salavat masraf, ve varsa her türlü borcudur.

Terekenin varisler arasında taksiminin slam miras hukuku içerisinde belirli kaideleri vardır. Buna göre tereke üzerinde hak sahibi olan mirasç, gruplar 9 ba lık altında toplanabilir. Bunlar;

Belli hissesi olan h,s,mlar (ashabu'l feraiz)'dir. Bunlar, n terekelerden aldıkları, hisseler ise öyle idi; koca (zevc), varisler arasında çocuklar, olması durumunda 1/4, çocuklar, n bulunmaması durumunda 1/2 oran,nda hisse alır, . Kar,(zevce), aynı, durumda 1/8 ve 1/4 oran,nda hisse alır, . Baba (eb), ölenin çocuklar, var ise 1/6 oran,nda hisse alır, . Anne (üm), ölenin çocuklar, veya karde leri var ise 1/6, bunlar yok ise 1/3 oran,nda hisse alır, . K,z (bint), çocuklar arasında erkek çocuk yok ise 1/2, k,z çocuk birden fazla ise 2/3, erkek çocuk var ise de erkek çocuklar k,zlar, n iki kat, oran,nda hisse alır, . Ana-baba bir k,z karde (uht lehuma), bir tane olursa 1/2, birden fazla olursa 2/3, ana-baba bir erkek karde le birlikte bulunursa erkek karde k,zlardan iki kat, fazla hisse alır, . Baba bir k,z karde (uht lieb), ana-baba bir k,z karde olmadı, , durumlarda, bir tane baba bir k,z karde varsa 1/2, birden fazla ise 2/3 oran,nda hisse alır, .⁹ ncelediğimiz tereke kayıtlar, n, n mirasç, lar, arasında hep belli hissesi olan h,s,mlar (ashabu'l-feraiz) yer almaktadır.

⁷ Öztürk, s. 61.

⁸ Öztürk, s. 61.

⁹ Öztürk, s. 98-99.

Geriyeye kalan mirasçılar ise; neseb bakımından asabe olan hisseler (asabe-i nesebiye) yani ölen kişiye baba tarafından hisse olup, ashab-, feraiz hisselerini aldıktan sonra geriyeye kalanlar üzerinde hak sahibi olan ve yalnız buldukları, terekenin tamamını alan kimselerdir. Azad sebebiyle asabe olanlar (asabe-i sebebiye), azad, bir kölenin veya cariye'nin vefat ettiği inde geriyeye varis bırakılmaması, durumunda miras, kendisini azad edene kalır. Azad, kölenin karısından başka mirasçısı olmaması, durumunda karısı, 1/4 oranında hisse alır geri kalan eski sahibine verilir. Red yoluyla mirasçısı olan ashab-, feraiz, nesebi olarak ashab-, feraizden olan ve kendilerinden başka asabe bulunmadığında hem muayyen sehimleri alan, hem de geriyeye kalan sehimlere reddin hak sahibi bulunan kimselerdir. Zev'il-erham, bunlar ölen kişinin torunları, ye enleri veya uzak akrabalarıdır. Mukaveleli varis (mevla'l-muvalat), daha sonradan slamiyeti kabul eden bir kişinin başka birine öldü ümde malına varis ol demesi durumunda ve az önce bahsetti imiz varislerin olmaması, durumunda miras bu kişiye kalır. Nesebi muristen başka kasna karar yoluyla nisbet edilen hisseler, az önce bahsetti imiz 6 mirasçısı grup arasından kimsenin bulunmaması, durumlarında vefat eden kişiye birinin çikp da bu benim olumdur, benim amcamdır vb. gibi karar da bulunması, durumunda aralarında nafaka ve miras hükümleri cari olurdu. Kendisine 3/1'den fazla vasiyet edilenler, ölünün takip edilen bu sıra içinde mirasçısı, bulunmadık takdirde, terekesinden üçte birden fazla olan vasiyetleri tamamen kendisi için vasiyet olunan kimseye verilir. Terekenin üçte birinden fazlasına, t, için yerine getirilemeyen vasiyetler bu suretle ifa edilirdi. Son olarak ise varissiz ölenlerin terekelerine el koyan hazine (beytülmal) yer almaktadır¹⁰.

1.2. Yöntem

Çalışma hazırlanırken temel kaynak olarak arşiv belgeleri kullanılmış ve incelediğimiz belgelerden elde ettiğimiz sonuçlara göre konuyla ilgili diğer kaynaklardan da faydalanılarak konuya bir yorum ve açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken elde ettiğimiz her türlü veri değerlendirilmeye alınmış, veriler kendi içerisinde veya farklı kaynaklardan örnekler verilerek kıyas yapılmış, çizelge ve eklerle desteklenmiştir.

¹⁰ Öztürk, s. 99-101.

Ayrıca, da çal, mam,z,n yöntemi içerisinde yer alan belgeler ve diğer kaynaklar k,saca de erlendirilecektir. İlk olarak çal, mam,z,n temelini oluşturan 1701 numaral, Rodosçuk er'iyye sicili de erlendirilecek, ardından çal, mam,z s,ras,nda konumuzla ilgili literatür de erlendirilmesi yapılacaktır.

1.2.1. 1701 Numaral, Rodosçuk (Tekirda) er'iyye Sicilinin De erlendirilmesi

Yaptı, m,z çal, man,n temelini oluşturan 1701 numaral, ve H. 1203-1204, M. 1788-1790 tarihli ve 141 sayfadan oluşan Rodosçuk (Tekirda) er'iyye Sicili içerisinde incelediğimiz 155 tereke kayd, da yukarıda bahsettiğimiz usule benzer olarak tutulmuştur. 155 terekenin 112'si erkeklere, 39'u kadınlara ve geriye kalan 4'ü ise çocuklara aittir. Çocuklara ait olan terekeler, anne veya babalar,n,n vefatlarından sonra kendilerinin de vefat etmeleri sonucu kayda geçmiştir. Zira kayıtlarda ilk olarak anne veya babalar,n,n terekeleri yer almakta daha sonra ise çocuklara ait olan terekeler *sagir ... dahi helak olup, vefat edip* ekinde ifadelerle kayıtlarda yer almaktadır. Çocuklar,n miraslar, geriye kalan varisler arasında masraflar, düldükten sonra payla t,r,lm, t,r.

Tereke kayıtlar,n,n birinci satır,nda genellikle kiilerin ikamet ettiği mahalle/köye yer verilmektedir. İncelediğimiz kayıtlarda gayrimüslimlerin vefat ettikleri mahalleler *Rumiyana mahsus ... mahallesi veya Ermeniye mahsus ... mahallesi* ekinde kaydedilmiş ve bu ekinde kaydedilen mahallelerin çoğunluğunda ölen kiilerin mahallenin mahsus olduğu millete mensup oldukları görülmektedir. Kiilerin ikamet ettikleri mahalle ya da köy ismi yazıldıktan sonra, Müslüman erkekler için *... mahallesinde/köyünde sakin ...*, Müslüman kadınlar için *...mahallesinde/köyünde sakine ...*, ifadesi kullanılarak Gayrimüslimler erkekler için *... mahallesinde/köyünde mütemekkin ...*, Gayrimüslim kadınlar için ise *... mahallesinde/köyünde mütemekkinine ...* ifadesi kullanılmıştır.

İkamet yerleri yazılan kiilerin varsa unvanlar, ve meslekleri ardından isimleri yazılmıştır. Ancak vefat eden her kiinin mesleği kaydedilmemiştir. Kaydedilen meslekler arasında terzi, bakkal, dülger, bezzaz, kasap, do ramac., f,ç,c., çilingir, bahçevan, kalpakç., kiremitçi, yeniçeri gibi meslekler yer almaktadır. Kiinin isminden önce yazılan mesleği bazen girişim,nda belirtilmese de vefat edenin

tereke kayd,nda u ra t, , i le ilgili alet ve edevat,ndan veya kaydedilen dükkân,ndan ya da dükkân,nda bulunan mallardan mesle i ile ilgili bilgi edinilmektedir.

Unvan, meslek ve isminden sonra ise ölüm nedenleri kaydedilmi tir. Müslümanlar için *vefat eden*, gayrimüslimler için ise *helâk olan* ifadesi kullan,lm, t,r. Baz, terekelerde ise ki ilerin yukar,daki ifadelerden farklı, özel olarak ölüm nedenleri de kaydedilmi olup bunlar aras,nda *deryada gariken* ya da *katlen* gibi ifadeler¹¹ yer al,rken baz, terekelerde ise giri k,sm,nda vefat eden veya helak olan ekinde kaydedilirken, terekeden dü ülen masraflar k,sm,nda *hastal, ,nda bakana verilen ücret* ekinde yer alan ifadeden ki inin hastal,ktan vefat etti i anla ,lmaktad,r.

Yine ilk sat,rda, vefat yerleri ikamet yerlerinden farklı, olanlar,n, vefat yerleri de belirtilmi tir. Örne in inceledi imiz dönemde ya anan 1787-1792 Osmanlı - Rus - Avusturya Sava ,nda ölenler için *sefere azimet ve avdetinde* veya sefer s,ras,nda bulundu u kalelerde veya mevkilerde vefat edenler için *Bender Kalesi'nde vefat eden*¹² veya *smail canibinde vefat eden* ekinde ifadeler kullan,lm, t,r. Ayr,ca Rodosçuk'a d, ar,dan gelip çe itli yerlerde misafir olarak kal,rken vefat edenler için *han,nda veya kona ,nda misafir sakin iken vefat eden yada helak olan*¹³ ve Rodosçuklu olup Rodosçuk d, ,nda vefat edenler için ise vefat etti i yeri gösterir ekinde örne in *Hac yolunda iken ... kalesinde veya ... mevkiinde vefat eden*¹⁴ gibi ifadeler kullan,lm, t,r.

Vefat eden ki i hakk,nda verilen bu bilgilerden sonra ki inin varsa varisi veya varisleri kaydedilmi tir. Varislerin kay,t s,ras, u ekildedir; varsa zevce veya zevc, k,z veya erkek çocuk, anne veya baba, k,z veya erkek karde , k,z veya erkek karde in çocuklar, ve son olarak torunlard,r. Varisler aras,nda bulunan küçük erkek çocuklar, *sagir*, küçük k,z çocuklar, ise *sagire* ekinde, büyükleri ise *kebir* ve *kebire* ekinde kaydedilmi lerdir. Varisleri bulunmayan terekelerde ise *zuhurda varisi bulunmay,p* ifadesi yer almaktad,r. Bu gibi durumlarda ise terekeye masraflar, ve varsa borçlar, dü üldükten sonra beytülmal emini vas,tas,yla devlet el koymaktad,r.

¹¹ R S, nr. 1701, vr. 77a-1.

¹² R S, nr. 1701, vr. 8a-2.

¹³ R S, nr. 1701, vr. 4a-1.

¹⁴ R S, nr. 1701, vr. 104a-1.

Son olarak ise tereke defterinin kaydedildi i tarih, gün, ay ve yıl olarak yazılmaktadır. Terekelerin giriş kısmı, diyebileceğimiz bu kısım 4-5 satırdan oluşan küçük bir paragraftır. Bu kısımdan sonra yukarıda da bahsettiğimiz ikinci kısım gelmektedir ve burada ölen kişinin geriye bıraktıkları, adet ve kıymetleriyle bir liste halinde kaydedilmiştir.

İncelediğimiz terekeler arasında ölen kişilerin geriye bıraktıkları, kaydedildiği bu listeler belirli bir sıra veya kurala göre tutulmamış, geriye kalan eşyalar arasında örneğin bazı terekelerde ev eşyaları, ilk olarak kaydedilirken bazıları, ise kıyafetler kaydedilmiştir. Bu sıralamada eşyanın kıymeti veya adedi etkili değildir. Ancak incelediğimiz terekeler için genel bir yorum yapacak olursak ilk olarak varsa Kur'an-, Kerim veya dini kitaplar kaydedilmiştir ardından kıyafetler, mutfak eşyaları, ve ev eşyaları, yiyecekler, silahlar, alet edevatlar, süs eşyaları, ve aksesuarlar, hayvanat, eşer ve biniş takımları, hububat, nakit paralar, mücevherler ve son olarak da varsa ev, dükkân, bahçe ve tarlalar kaydedilmiştir. Tüm bu mal varlığı, adetleri, ölçümleri, uzunlukları, ve kıymetleri ile birlikte, bazı yerlerde ise ayrıntılı bir şekilde özellikleri ile birlikte kaydedilmiştir. Örneğin kıyafetlerin renkleri, hangi kumaştan yapıldıkları, kumaşların çeşitleri ve uzunlukları, mutfak eşyalarının hangi malzemeden yapıldığı, ve ölçümleri, evlerin oda sayıları, tarla, bahçe ve bahçelerin yerleri ve kaç dönüm oldukları gibi. Bu liste tamamlandıktan sonra mirasın kıymeti toplanıp altına yazılır. Burada bazı terekelerde, terekenin toplam kıymeti sadece akçe olarak, bazıları, kuru veya para olarak, bazı terekelerde ise hem akçe, hem kuru ve hem de para olarak üçü birlikte yazılmıştır.

Ölen kişi hakkında kısaca bilgi verildikten ve geriye bıraktıkları, fiyatları, ve adetleri liste halinde yazılıp toplam kıymeti verildikten sonra sıra terekenin masraflarını ve varsa borçlarını yazıldı, kısaca gelir. Üçüncü kısım diyebileceğimiz bu kısım *minhel ihracat* adıyla kayıtlarda yer almaktadır. Burada ilk olarak ölen kişinin cenaze masrafları, için alınan *techiz ve tekfin* ücreti ve *masraf-kabir* ücreti, varsa hayır için yapılacak olan *şkat ve salavat* ücreti yer almaktadır. Bunlardan başka devletin terekeleri belirlemede görevli memurları için aldığı, *resm-i kismet, kalemiye, kayd, yye, hüddamiye, mahzariye, ihzariye, çukadariye* gibi vergiler yer almaktadır. Terekelerin fiyatlarını belirlemede rol alan dellalların da ücretleri burada *dellaliye* adıyla terekeden düğünmektedir. Ayrıca ölen kişinin

mallar,n,n depoland, , dükkan için al,nan *dükkan kiras*,, mallar,n,n ta ,nd, , araba için al,nan *araba kiras, ve bargir kiras*,, mallar, ta ,yan için al,nan *hammaliye*, mallar,n tart,ld, , kantar için al,nan *kantariye* gibi vesair masraflar da yer almaktad,r.

Ölen ki i erkek ise, varsa kar,s,na olan mehir borcu da bu k,s,mda terekeden dü ülüp *mehr-i müeccel* ad,yla, baz, terekelerde birinin verilecek miktara ahitli i ile birlikte kaydedilip kar,s,na teslim edilmi tir. Ölen ki i kad,n ise ve e inden alm, oldu u mehirin bedeli terekesinde geriye b,rakt,klar,n,n yaz,ld, , listede yer almaktad,r ve terekenin toplam k,ymeti içerisinde nakit para olarak dahil edilmektedir.

Masraflar belirlenip hesapland,ktan sonra ölen ki inin varsa borçlar, bu k,s,mda yaz,lmaktad,r. Ancak genel olarak bakt, ,m,zda ki inin iki-üç ki iye borcu oldu unda borçlar *minhel ihracat* ad, verilen k,s,ma yaz,lm, t,r. Ki inin borcunun veya alaca ,n,n çok oldu u durumlarda, örne in bir esnaf veya tüccar ise ticaretle u ra t, , için borcu veya alaca , çok oluyordu. Bu gibi durumlarda masraflar k,sm, ayr, borçlar k,sm, ayr, yaz,lp terekenin toplam k,ymetinden dü ülmü tür. Ki inin alacaklar, var ise bu masraflar,n yaz,ld, , bölümden önce yaz,lr ve toplam, hesaplan,p terekenin toplam k,ymetine dahil edilirdi. Borçlar ve alacaklar k,sm, ayr,nt,l, olarak kimden ne kadar borç al,nd, , kime ne kadar borç verildi i ekinde yaz,lm, t,r. Borç ve alacaklar,n kaydedildi i k,s,mlarda ayr,ca varsa borca veya alaca a ahitlik yapanlar,n isimleri de kaydedilmi tir.

Varisi olmadan ölenlerden yine bu k,s,mda devlet, yukar,da ad, geçen vergileri almaktad,r. Baz, durumlarda ki i hastal,ktan vefat etmi ise *hastal, ,nda bakana ücret* veya *ücret-i tabip* gibi masraflar da terekeden dü ülmü tür. Varissiz ölen ki ilerinin terekelerine beytülmal emini müdahale etti i için beytülmal emini içinde *resm-i emin* ad,yla bir vergi al,nm, t,r. Tüm bu masraflar terekeden dü üldükten sonra geriye kalan miktar *emin-i mümaileyhe verilen veya teslim edilen* ekinde kaydedilip tereke kayd, sonland,r,lm, t,r.

Zuhurda varisi olup vefat edenler için ise varisler aras,nda terekenin payla t,r,ld, , *taksim* ad, verilen k,s,m yer almaktad,r. Bu k,s,mda terekenin bütün masraflar,, borçlar,, alacaklar, hesaplan,p i lemi yap,ld,ktan sonra kalan mebla varisler aras,nda payla t,r,lm, t,r. Vefat eden ki inin erkek olmas, durumunda varsa kar,s, terekeden 8/1 oran,nda, k,z çocuk 5/1 oran,nda erkek çocuk ise 2/1 oran,nda pay almaktad,r. Vefat eden ki i kad,n ise kocas, terekeden 5/1 oran,nda, erkek ve k,z

çocuk yine vefat edenin erkek olmas, durumundaki paylar,n, almaktad,rlar. Vefat eden ki inin varisleri aras,nda anne ve babas, varsa ikisi de terekeden 5/1 oran,nda, baz, durumlarda ise daha az pay al,rlar. Varisler aras,nda erkek ve k,z karde in ayn, anda bulunmas, durumunda erkek karde k,z karde ten daha az pay al,r bunlar,n oran, da 10/1 veya 12/1'dir. Varisler aras,nda çocuk olarak sadece k,z çocu un bulunmas, durumunda en yüksek pay -terekenin yar,s,- k,z çocu a b,rak,lm, t,r. Anne veya babas, vefat eden ve geriye kendisinden büyük yak,n, kalmayan küçük çocuklara ise devlet taraf,ndan vasi tayin edilir ve terekeden kalan mebla çocuklar yeti kin ça a gelene kadar çocuklar,n yarar,na kullan,lmak üzere kendisine teslim edilirdi.

Taksimati lemi de yap,ld,ktan sonra son olarak varsa ölen ki inin tarlas,nda, ba ,nda, bahçesinde, ekili veya dikili yada ambar,nda depolanm, ürünü kaydedilmekteydi. Bunun nedeni ürünün sat,laca , veya hasat zaman,nda ürün sat,l,p, ürün sat, ,ndan elde edilen paran,n mirasç,lar aras,nda payla t,r,lmaz,n, sa lamakt,. Bu gibi durumlarda ürünün bulundu u tarla, ba , bahçe veya ambar yaz,l,p kaç dönüm veya kaç kile ürün bulundu u çe idi ve k,ymetleri ile birlikte kaydedilirdi.

1.2.2. Literatür De erlendirmesi

Tereke kay,tlar, içerdikleri bilgilerin çe itlili inden dolayı, birçok farklı konuda haz,rlanm, makale, tez, bildiri, kitap gibi çal, malarda kullan,lm, lard,r. Bu çal, malar genelde sosyo-ekonomik konularla ilgili olan çal, malard,r.

Ülkemizde tereke kay,tlar, kullan,larak yap,lan ilk ve en önemli çal, ma Ömer Lütü Barkan'n 1545-1659 y,llar, aras,nda Edirne askeri kassam,na ait tereke defterlerini de erlendirdi i çal, mas,d,r. Çal, ma 1966 y,l,nda Belgeler dergisinde yay,nlanm, t,r. İlk olarak tereke defterleri tan,t,lm, , bunlar,n nas,l ve kimler taraf,ndan tutuldu u, mirasç,lar,n,n durumlar, gibi konular anlat,lm, t,r. Birçok tereke kayd, kullan,larak haz,rlanan çal, mada tereke defterleri transkript edilerek içerikleri tablolar ve listeler halinde verilmi tir¹⁵.

¹⁵ Bkz. Ömer Lütü Barkan, "Edirne Askeri Kassam,'na Ait Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III/ S. 5-6, (1993), Ankara, s. 1-479.

Barkan'ın yöntemine benzer yöntemlerle hazırlanmış, diğer kapsamlı, çalınmalar arasında Hüseyin Özdeğer'in hazırladığı, 1463-1640 yılları arasında Bursa tereke defterlerini de erlendiren çalınması, ve Said Öztürk'ün askeri kassama ait XVII. yüzyıl İstanbul tereke defterlerinin sosyo-ekonomik tahlilini yaptığı çalınması, gelmektedir¹⁶.

Bu konuda yayınlanmış ve konuya farklı bir bakış açısı getiren makaleler arasında ilk olarak sayabileceğimiz Fekete Lajos, Yavuz Cezar, Musa Çadirci ve Bayram Ürekli ve Alpay Bizbirlik'in yazdığı oldukları makalelerdir. Bu makalelerde içeriği zengin olan terekeler ele alınmış da erlendirilmiştir. Tereke sahipleri askeri zümreye ait kişilerdir¹⁷. Bahsettiğimiz bu çalınmalardan sonra de iğnen anlayışla birlikte daha yakın tarihte ortaya konulan çalınmalar yine bu çalınmalara benzer nitelikte olup içerik açısından zengin terekeler ve askeri zümreye mensup kişiler veya tüccarlar ele alınarak da erlendirmeler yapılmıştır¹⁸. Ad geçen çalınmalarda daha çok bir kişinin terekesi üzerinden genel bir da erlendirme yapılmıştır.

Bu çalınmaların da erlendirilmesinde, terekeler kullanılarak yapılmış ve terekelerdeki belirli miras kalemleri ele alınarak sadece bunlar üzerinden bir konu belirlenip bu konu hakkında yapılmış da erlendirmelerin yer aldığı çalınmalara örnek verecek olursak bunlar arasında; Ali Hısan Karata'nın Bursa tereke defterlerinden elde ettiği kitaplar

¹⁶ Bkz. Said Öztürk, *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1995. ; Hüseyin Özdeğer, *1463-1640 Yılları, Bursa ehri Tereke Defterleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1988.

¹⁷ Bkz. Fekete Lajos, "XVI. Yüzyılda Tıral, Bir Türk Efendi Evi", çev.: M. Tayyib Gökbilgin, *Belleten*, S. 170, (Nisan 1979), Ankara, s. 457-480. ; Yavuz Cezar, "Bir Ayanın Muhallefatı, Havza ve Köprü Kazaları, Ayan, Körsmail Olu Hüseyin (Müsadere Olayı ve Terekenin ncelenmesi)", *Belleten*, S. 161, (Ocak 1977), Ankara, s. 41-78. ; Musa Çadirci, "Hüseyin Avni Pa'nın Terekesi", *Belgeler*, S. 15, (1986), Ankara, s. 145-164. ; Bayram Ürekli ve Alpay Bizbirlik, "Karaman Valisi Çelik Mehmet Pa'nın Terekesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, (1994), Konya, s. 175-220. ; Serap Yılmaz, "ranlı, Ermeni Bir Tüccarın Terekesi ve Ticari Etkinliği Üzerine Düünceler", *Tarih nceleme Dergisi*, S. 7, (1992), s. 191-215.

¹⁸ Bkz. Gülser Özü, "Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. yüzyıl Ba larındaki Ya am Tarzı: Amcazade Hüseyin Pa a", [Elektronik Versiyon] *Milli Folklor*, 88, 2010, s. 91-100. ; Zübeyde Güne Ya cı ve Serdar Genç, "XIX. Yüzyılda Balıkesirli Bir Pa a: Giridizade Mehmed Pa a ve Serveti", *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, Volume. 2/6, (Winter 2009), s. 282-293. ; Özlem Ba arı, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Tırasında Statü-Servet li kisi Üzerine Bir Da erlendirme", *History Studies*, Volume. 3/3, (2011), s. 49-67. ; Kenan Yıldız, "Sanatkar Bir Devlet Adamından Geriye Kalanlar: Esad Muhlis Pa'nın Terekesi", *Yavuz Argıt Arma anı*, İstanbul: 2010, s. 209-264. ; Saadet Maydaer, "XVII. Yüzyılda Bursa'da Emekli Bir Kadın: Balırszade O lu Derviş Mehmed Efendi ve Serveti", *Uluda Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S.2, (2008), Bursa, s. 569-592. ; Orhan Kılıç, "Harputlu Hac, Osman'ın 1725 Tarihli Terekesi ve Düündürdüğüleri", *Turkish Studies*, Volume. 2/1, (Winter 2007), Ankara, s. 17-28. ; Serdar Genç, "Edremit'te Varlıklı, Bir darcisi: Müridizade Hac, Mehmed A a", *Uluslararası Kazda ları ve Edremit Sempozyumu Bildiriler ve Özetler*, Balıkesir: 2011, s. 309-316.

hakkında yapt, , çal, mas,¹⁹, yine konusu kitap olan bir başka çal, ma Bilgin Aydın ve Smail Erünsal'ın hazırladıkları, Bursa'da sahıflı, , elen alan çal, ma²⁰, Rafet Metin'in tereke kayıtlarından faydalanarak Bursa evlerini ve evlerde kullanılan eşyaları, anlatt, , çal, mas,²¹, Temel Öztürk'ün Trabzon'da kullanılan temizlik ve vücut bakım malzemelerini de erlendirdi i çal, mas,²², Trabzon'da giyim kuşam, ele alan Eyyub İmrek'in hazırlad, , çal, ma²³, Zübeyde Güne Ya c, ve Serdar Genç'in hazırladıkları, Balıkesir'de giyim kuşam, ele alan çal, malar,²⁴ yer almaktadır. Ayrıca Fatih Bozkurt'un tereke defterlerinden yola çıkarak de erlendirdi i yetimlerin miras paylaşım, ve himayeleri hakkında yapt, , çal, mas, da örnek olarak verilebilir²⁵. Konu ile ilgili olarak yüksek lisans ve doktora tezleri yapılm, tır. Yapılan bu tezlerde tereke defterleri kaynak olarak kullanılarak sosyo-ekonomik de erlendirmeler yapılm, tır²⁶. Bu çal, malarından farklı olarak Fernand Braudel'in hazırladığı, oldu u Maddi Uygarlık Gündelik Hayatın Yapıları, adlı çal, masında da terekelerden yararlanılm, tır. Eserde özellikle Avrupa baş ta olmak üzere Çin, Rus, Osmanlı, ve Amerika'dan örnekler verilerek toplumların kullandıkları, yiyecek, içecek ve kıyafetler, ev eşyaları, ve evleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bunların farklı ve benzer yönleri de erlendirilmiştir. Bunun yanı sıra nüfus ve nüfusu etkileyen faktörler ve ekonomi hakkında da bilgiler eserde yer almaktadır. Daha çok

¹⁹ Bkz. Ali Hsan Karata, "XVI. Yüzyılda Bursa'da Tedavüldeki Kitaplar", *Uluda Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X/S.1, (2001), Bursa, s. 209-230.

²⁰ Bkz. Bilgin Aydın ve Smail Erünsal, "Tereke Kayıtlarına Göre Bursa'da Sahıflı", *Türklük Bilgisi Ara tırmalar*, C. 39, (2013), Aralık, s. 187-204.

²¹ Bkz. Rafet Metin, " eriyeye Sicillerine Göre XVIII. yüzyılda Bursa Evleri ve Kullanılan Eşyalar", *Turkish Studies*, Volume. 9/1, (Winter 2014), Ankara, s. 357-366.

²² Bkz. Temel Öztürk, "Kad, Sicillerindeki Bazı Muhallefatlara Göre Trabzon'da Temizlik ve Vücut Bakım Malzemeleri (1700-1750)", *Osmanlı Ara tırmalar, Dergisi*, S. 32, (2008), İstanbul, s. 249-282.

²³ Bkz. Eyyub İmrek, "On Sekizinci Yüzyıldan Baş ta Trabzon'da Giyim Kuşam (1700-1725)", *Gümü hane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, (Güz 2013), Gümü hane, s. 51-66.

²⁴ Bkz. Zübeyde Güne Ya c, ve Serdar Genç, "XIX. Yüzyılda Balıkesir'de Giyim-Kuşam Zevki ve Bir Kuma Tüccar", *Turkish Studies*, Volume. 2/1, (Winter 2007), Ankara s. 228-246.

²⁵ Bkz. Fatih Bozkurt, "Yetimi Kolla, Malın, Korum! Tereke Defterleri ve Yetim Malları, (1785-1875)", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 3, (Ocak 2012), Edirne, s. 69-90.

²⁶ Bkz. Fatih Bozkurt, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddi Kültüründe De ğeri (1785-1875 İstanbul Örne ği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2011. ; İker Er, *Balıkesir Tereke Kayıtları Üzerinde Bir De ğerlendirme (1670-1700)*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2008. ; Nazik Betül Çelik, *Tereke Defterlerine Göre II.Mahmut Döneminde Tokat'ın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Gaziosmanpa a Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008. ; Rıdvan Çubuk, *eriyeye Sicillerindeki Tereke Kayıtlarına Göre XIX. Yüzyıldan Baş ta Osmanlı Kırşal Toplumunu Hakkında Bir Ara tırma (U ak Kazas, Örne ği: 1880-1883)*, U ak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, U ak 2011. ; Selma Kuşu, *eriyeye Sicillerine Göre H. 1065-1079/M. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2009. ; Fatma Nur Aysan, *II.Mahmut Döneminde Dersaadette Bir Ailenin Muhallefatı: Düzo lular*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

kıyafetlerin, yiyecek, içecek ve ev eşyalarının anlatıldığı bölümlerde terke kayıtlardan yararlanılmıdır.²⁷

²⁷ Bkz. Fernand Braudel, *Maddi Uygarlık Gündelik Hayatın Yapıları*, çev.: Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: İnce Kitapevi, 2004.

2. RODOSÇUK (TEKİRDAĞ) HAKKINDA

Türkiye'nin kuzey batısında yer alan Tekirdağ, doğusunda İstanbul, batısında Edirne ve Çanakkale, kuzeyinde Karaklıreli ve güneyinde ise Marmara Denizi bulunmaktadır. Şehir, Marmara Denizi'nin kuzey sahilinde, kıyıya yüksekten bakan bir yayla kenar, üstünde ve bu kenar, geniş çeyrek yarı vadi yamaçlarında yer almaktadır.²⁸

Tekirdağ eski bir kasaba olup birçok farklı isimle anılmaktadır. Bunlardan ilk ve en eski olan, *Bisanthe*'dir. M.Ö. 334 tarihine kadar ismi Bisanthe iken bu tarihten sonra *Rhaedestus* ismi kullanılmaya başlanmıştır. Bu isim Roma zamanında M.Ö. 334-843 yılları arasında kullanılmaktadır. Bizans döneminde *Rodosto* ismi kullanılmaktadır (843-1358), Osmanlı hakimiyetinden sonra ise isim değiştirilerek *Rodosçuk* denmeye başlanmıştır, bu isim 1358-1732 yılları arasında resmi olarak kullanılmaktadır. Daha önceleri de özellikle halk arasında kullanılan Tekirdağ, ismi I. Mahmut'un Macar sarayına, diplomatlarla ilgili gönderdiği fermanlarda ilk defa resmi olarak geçmiştir ve 1732 tarihinden sonra da resmi olarak kullanılmaya başlanmıştır.²⁹

Marmara Denizi kıyısında bulunan şehir stratejik konumu itibarıyla önemli bir liman kentidir. Bu nedenle tarih boyunca birçok defa istilaya uğrayarak farklı devletlerin hakimiyetine girmiştir. M.Ö. IV. yüzyıla ait Trak mezar taşları, bölgede bulunmasıyla dayanarak bölgenin en eski sakinlerinin Trak kabileleri olduğu söylenebilir. Trak kabilelerinden sonra bölgeye Grekler daha sonra ise Romalılar hakim olmuşlardır. Roma imparatorluğu'nun ikiye bölünmesi ile şehir Bizans hakimiyetine girmiştir. Şehir daha sonra Hun, Avar, Bulgar ve Peçeneklerin saldırılarına uğramıştır, 1204 yılında ise Latinler tarafından işgal edilmiştir. 1275 yılında şehir tekrardan Bizans idaresine girmiştir.³⁰

²⁸ Hacer Ateş, *Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirle Menin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 5. Besim Darkot, "Tekirdağ", A, XII, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979, s. 133.

²⁹ Hatice Bayraktar, *XIX. Yüzyıldaki Ortalarda Tekirdağ Kazası*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2011, s. 4.

³⁰ Hacer Ateş, "Tekirdağ", D A, XL, İstanbul: TDVY, 2011, s. 359-360.

Bat, Anadolu Türkmen Beylikleri'ne kar , Katalanlardan yardım isteyen Bizans'a yardım gelen Katalanlar bir süre sonra bölgede istilaya başlamışlar ve 1305 yılında Katalanların istilalarına maruz kalmışlardır. İstila sırasında Katalanlar Rodosçuk kalesini ve kalede bulunanlar, katledip yakında bulunan Banados'u da ele geçirip buradan Gelibolu'ya giderek karargâh kurmuşlardır. Katalanların bu istiladan dolayı, zor duruma düşen Bizans bu seferde Katalanlara karşı Bat, Anadolu Türkmen Beyliklerinden yardım istemiştir³¹. Katalanların faaliyetleri sürmeye devam etmiş ancak Bizans'ın Katalanlar, bölgede açlık ve sefaletle sürüklenmesi sonucu bölgedeki Katalan faaliyetleri son bulmuştur³².

Bizans ile ittifak halinde Rumeli'ye geçen Bat, Anadolu Türk Beylikleri'nden Karesiler 1332 yılında bölgede faaliyet göstermeye başlamışlardır. Akınlar iki kola ayrılarak biri Tekirdağ, diğeri kuzeye olmak üzere istilaya başlamışlar ancak kuzeye gidenler Bizans kuvvetlerince imha edilmiş Tekirdağ'da kalanlarda geri dönmüşlerdir. 1340 ve 1348 yılları arasında tekrar bölgede faaliyet gösteren Karesi akınları, Bizanslılar tarafından tekrar yenilgiye uğratılmışlardır³³.

Osmanlıların bölgeye geçmesi Orhan Bey zamanında Bizans ile kurulan ittifaklar sonucu olmuştur. Bölgedeki kalıkcı Süleyman Paşa'nın Sırp ve Bulgarlar karşısında Bizans'a yardım etmesi ve karşılarında 1353 yılında Çimpe Kalesi'ni almasıyla başlamıştır. Kalenin alınması ile birlikte Rumeli'de bir üs noktası ele geçiren Osmanlılar Rumeli'ye yönelik fetihlerini bu noktayı kullanarak gerçekleştirmeye başlamışlardır. Süleyman Paşa bir taraftan Trakya diğertaraftan Gelibolu yönünde akınlar yapmaya başlamıştır. Süleyman Paşa Tekirdağ'a akınlar düzenlese de 1354'te kendisinin ölümünden sonra Osmanlı hakimiyetine girmemiştir³⁴.

Süleyman Paşa'nın vefatından sonra Rumeli'deki fetihlere devam eden ehzade Murat Gelibolu'dan hareket ederek Tekirdağ'a ulaşmış ve 1356'da şehri savaştan halkın teslim etmesi üzerine ele geçirmiştir. Süleyman Paşa'nın vefat tarihi 1356-1357 yılları arasında kabul edilmiştir. Buna göre Tekirdağ'ın Osmanlılar tarafından fethinin 1357-1358 yıllarında gerçekleştiği söylenebilir³⁵. Tekirdağ'ı ele geçiren ehzade

³¹ Ate , s. 13.

³² Sevgi Akın, *Osmanlı, Klasik Devrinde Tekirdağ ve Keleşli: 1456-1556*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Bolu 2014, s. 24.

³³ Akın, s. 24.

³⁴ Ate , s. 14.

³⁵ Ate , *Tekirdağ* , s. 360.

Murat buradan Çorlu üzerine yürümü önce Çorlu'yu ardından Silivri üzerine yürüyerek Silivri'yi ele geçirmiştir³⁶.

Osmanlı, ele geçirdiği bu yeni bölgelerde kalıcı olmak amacıyla iskan politikası uygulamaya başlamış, Anadolu'dan ve özellikle Karesi vilayetinden birçok Türkmen grup getirilmiştir. Bu göçlerin en büyük ispatı, tahrir defterlerinde geçen Selçuklu, Osmanlı, Dani mentli, Karahisarlı, Av arlı, K,n,kl,, Kay,, Karesili, Menteli gibi köy isimlerinin bulunmasıdır³⁷.

Osmanlı, fethi sırasında küçük bir kasaba olan Tekirdağ kale ve liman olmak üzere iki yerleşim yerinden meydana geliyordu. Kale, yerleşim yerinin merkezi olup bugünkü şehrin doğusundaki yamaçlarda bulunuyordu. Liman ise ilk olarak kasabanın batı sahilinde inşa edilmiş daha sonra kalenin alt kısmına taşınmış³⁸. Liman, kalenin altına yapılarak kontrolünü ve güvenliğini daha rahat ve kolay sağlamak amaçlanmıştır, diyebiliriz.

Rumeli'nin fethinden sonra bölge idari olarak tekilatlandırılmaya başlanmış ve bu amaçla bölgede Vize, Kırk-Kilise ve Çirmen olmak üzere üç livaya (sancak) bölünmüştü ve bu sancaklar Rumeli Beylerbeyliği meydana getirmişlerdir. Bu idari sistemde Tekirdağ Çirmen sancağına dahil edilmiştir³⁹. Kaza olarak Çirmen sancağına bağlanan Tekirdağ'ın üç önemli yerleşim yeri bulunuyordu. Bunların başında merkez olarak Rodosçuk nahiyesi gelmekteydi. Tekirdağ kadı, kazanın merkezi olan Rodosçuk'ta oturuyordu. Rodosçuk dışında necik ve Banados nahiyeleri diğer önemli yerleşim yerleri arasındaydı. Ancak Banados necik'ten nüfus olarak fazla olması ve altı adet mahallesi bulunması nedeniyle kayıtlarda karye (köy) olarak geçmekte idi. Necik ise nahiye olarak yer almaktaydı⁴⁰. Şehir XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla gelişmeye başlamıştı.

Kazanın merkezi Rodosçuk'a ait en eski kayıt olan 1515 yılında ait tahrir defterlerine göre Rodosçuk'ta Cami-i Şerif, Nebi Reis, Hac, Mehmed ve Hac, Hızır adlı 4 Müslüman mahallesi (312 hane) ve Papa Hartofila, Yanaki, Papa Yorgi, Dimitri, Papa Yani, Papa Snadios ve Papadin adlı yedi gayrimüslim mahallesi (395

³⁶ Ate, s. 15.

³⁷ Ate, s. 18. Akın, s. 28.

³⁸ Ate, *Tekirdağ* s. 360.

³⁹ Ate, s.18.

⁴⁰ Ate, s.19.

hane, 66 dul kad,n) bulunmaktayd,. Bu y,llarda say,s, tam belli olmasa da kasabada Yahudiler de ya ,yordu ancak kendilerine ait mahalleleri yoktu. 1520'lerde skele taraf,nda Dizdarzade ad,nda bir Müslüman mahallesi kurularak Müslüman mahallesi say,s, be e yükselmi tir. 1535'te Cami-i Cedid ve Hac, sa mahalleleri kurulmu tur. 1540'larda Hoca Veli, Nesimi Hoca, Kemal Bey, Bevvab Mehmed Bey, ve Hüseyin Çavu mahalleleri kurularak Müslüman mahalleleri say,s, 10'a yükselmi tir. Ayr,ca bu dönemde kasaban,n vergi gelirleri de yükselmi tir. 1540'larda Rodosçuk'ta 343 hane Müslüman, 308 hane Rum, 20 hane Yahudi olmak üzere toplam 671 hane ve say,lar, belli olmayan çingeneler ya amaktayd,. Bu say,ya kasabada bulunan yeniçerilerde eklendi i zaman nüfusun 3.500-4.000 ki i oldu u söylenebilir. 1550 y,l,ndan sonra kasabada Hac, Musa, Cennet Hatun, Hoca Bayezid, Yunus Bey, brahim Bey, Canpa a, Leb-i Derya, Abdi Hoca, Hac, Hürmüz isimleriyle dokuz yeni mahalle kurulmu tur. 1595 y,l,nda ise Behram Reis ve skender Çavu mahallelerin kurulmas,yla birlikte kasabadaki Müslüman mahallesi say,s, 20'ye yükselmi tir. Alt, Rum mahallesi ile birlikte kasabadaki mahalle say,s, 26'ya ula m, t,r. Bu y,llarda kasabada 617 hane Müslüman, 200 hane Rum, 20 hane Yahudi olmak üzere toplamda 837 hane bulunmaktayd,. Yine bu y,llarda Anadolu'da ya anan celali isyanlar,ndan kaçan Ermeniler de küçük gruplar halinde kasabaya gelip yerle meye ba lam, lard,. XVI. yüzy,l,n sonlar,nda kasaban,n nüfusu 4.500-5.000 ki i aras,ndayd,. Küçük gruplar halinde gelen Ermenilerin say,s, giderek artmaya ba lam, t, ve XVII. yüzy,l,n ikinci yar,s,ndan itibaren kasaban,n nüfus yap,s, giderek de i meye ba lam, t,. 1661 tarihli avar,z defterinde Rodosçuk'ta 710 hane Ermeni, 86 hane Karamanl, Rum, 28 hane Yahudi, 1103 hane (ayr,ca 258 oda) Türk ve 206 hane Rum bulunmaktayd,. Toplam nüfus 2133 hane ve yakla ,k 11.000-11.500 ki iydi. XVII. yüzy,l,n sonlar,na do ru Gayrimüslim nüfusta dü ü ler olmu ve Ermenilerin say,s, 245-250 haneye, Rumlar,n say,s, 135 haneye dü mü tür. Yahudilerin say,s, ise artarak 40 haneye ç,km, t,r. Odalar,n say,s, ise 460'a ç,km, t,r. Müslüman nüfus sabit kalm, t,r. Yüzy,l,n sonunda toplam nüfus 3.000 ki i dolay,nda azalarak 8.500 ki i civar,na dü mü tür. Bu y,llarda Müslüman mahalle say,s, 22, Rum mahalle say,s, alt,, Ermeni mahalle say,s, iki ve Yahudi mahalle say,s, ise bir idi. Mahalle say,s, XVIII. yüzy,l,da da de i meyerek ayn, kalm, t,r . Bu yüzy,l,da

ehrin geli mesi devam etmi ve nüfusun bu yüzy,lda 10.000 civar,nda oldu u tahmin edilmektedir⁴¹.

Görüldü ü gibi fetihten sonra Gayrimüslimlerin hane ve mahalle say,s, Müslümanlara göre daha fazlad,r. skan politikas, ile birlikte Müslüman nüfus giderek artmaya ba lam, buna ba l, olarak Müslümanlar,n ya ad, , mahallelerde artmaya ba lam, t,r.

Osmanl, öncesinde de önemli bir liman kenti olan Rodosçuk fetihten sonrada bu özelli ini geli tirerek devam ettirmi tir. stanbul'un da fethinden sonra özellikle ba kentin ia esini sa lamada önemli bir rol almaya ba layan Rodosçuk, liman, sayesinde XVI. yüzy,l ortalar,ndan itibaren geli mi bir liman kenti haline gelmi tir. Bu nedenle Rodosçuk nüfusun da i imkanlar, ve ticaret dolay,s,yla art, lar görülmeye ba lam, t,r.

Rodosçuk liman,ndan yap,lan ticaretteki en önemli pay zahireye aitti. ehirde 1541 tarihli mufassal tahrir defterlerine göre ço u tah,l ürünlerinin depoland, , 135 mahzen ve dükkan bulunmaktayd, ve ticari mallar,n pazarland, , 28 adet zeminde yine ehirde faaliyet göstermekteydi⁴².

Rodosçuk liman,n,n en önemli i levi Trakya bölgesinde yeti en hububat, stanbul'a göndermekti. Bazen bu hububat stanbul'dan talep gelene kadar Rodosçuk'ta ki mahzenlerde bekletilmekteydi. Ayr,ca hububat kaçakç,l, , daha karl, oldu undan ço u zaman tüccarlar bunlar, stanbul'a göndermekte tereddüt etmekteydiler. Bunun d, ,nda Rodosçuk'tan gelip Edirne üzerinden geçerek Filibe'ye giden karayolu oldukça i lekti. Bu yolda ta ,mac,l,kta araba yayg,n olarak kullan,lmaktayd,⁴³.

Rodosçuk liman, öncelik olarak stanbul'a hizmet etmekle beraber Edirne'ye de hizmet etmekteydi. Ege sahillerinden gelen gemiler, eker kayna , olarak kullan,lan kuru üzüm ve kuru incir getirmekteydi. Bunun d, ,nda bu day, kendir, pamuk ve pamuk ipli i gibi Ege ürünleri de yine limana gelen ürünler aras,ndayd,., Ancak ba kent bunlar, daha çok kendi için ay,r,yordu. Limana ayn, zamanda

⁴¹Ate , *Tekirda* , s. 360-361.

⁴² Mehmet Serez, *Tekirda Tarihi ve Co rafyas, Ara t,r,malar,,* Ankara: Dönmez Ofset, 2007, s. 125.

⁴³ Suraiya Faroqhi, " stanbul'un a esi ve Tekirda -Rodosçuk Liman, (16. ve 17. yüzy,llar)", *ODTÜ Geli me Dergisi*, S. 1979-1980 Özel, Ankara, s. 141.

M,s,r'dan da gemiler geliyor ve bu gemiler pirinç, keten ve baharat getiriyorlard,. Ancak M,s,r pirincine Trakya'da pek ra bet edilmiyordu çünkü Filibe pirinçleri daha ünlü ve daha tercih edilen bir üründü. Ba kentte daha çok Filibe pirincini tercih ediyordu⁴⁴.

Ege, Akdeniz ve Trakya'dan gönderilen g,da maddeleri d, ,nda önemli derecede demir sevkiyat, Rodosçuk liman, üzerinden yap,lmaktayd,. Balkanlarda bulunan ve demirleri ile ünlü Samakov'dan gönderilen demir Rodosçuk liman, üzerinden stanbul'a sevk ediliyordu. Acil durumlarda deniz yolunun d, ,nda kara yolu ile de stanbul'a demir sevkiyat, yap,lm, t,r. Kara yolu daha k,sa ancak daha masrafl, bir yoldur. Anadolu'da bulunan demir madenlerinden ç,kan demirler daha çok silah yap,m,nda kullan,ld, , için sivil halk,n kulland, , demirler de Samakov'dan kar ,lanmaktayd,. Zaman zaman tah,l ve di er g,da ürünlerinde ya anan kaçakç,l,k demir sevkiyat,nda da ya anmaktayd,. Yap,lan bu demir sevkiyat, Rodosçuk'ta demircili in geli mesinde de etkili olmu tur⁴⁵.

Rodosçuk liman,nda ya anan bu kaçakç,l,klara kar , devlet bir tak,m önlemler almaya çal, m, t,r. Kasaba da bulunan devlet görevlileri bu i için seferber edilmi tir. Bu i te en büyük yetkili kad,d,r. Kad, haricinde stanbul'un ia esi ile ilgilenen bir emin görev yapmaktad,r. Bu görevde bulunan eminlerden baz,lar, zaman zaman görevlerini kötüye kullanm, lar ve kendileri için maddi ç,karlar sa lamaya ba lam, lard,r. Ancak bu gibi durumlarda kasaba halk, tepki göstererek eminler görevlerinden al,nm, bunlar,n yerlerine ba kalar, tayin edilmi tir. Limanda bulunan gümrükhanenin görevlileri de stanbul ia esi ve kaçakç,l, ,n önlenmesi için kad, ve eminlere yard,mc, olmakla yükümlüydüler⁴⁶.

1700 numaral, Rodosçuk er'iyye sicilinde yer alan kay,tlar,n hemen hemen hepsi Rodosçuk liman,ndan yap,lan sevkiyatlar ile ilgilidir. Bu sevkiyatlar aras,nda en çok stanbul'un ia esi için gerekli olan zahirenin nakli yer almaktad,r. Bunun d, ,nda ise 1787-1792 Osmanl,-Rus-Avusturya Sava , s,ras,nda ordu-y, hümayun için yap,lan asker, g,da ve mühimmat sevkiyatlar, da yer almaktad,r. Bu emirler Rodosçuk kad,s,nda gönderilmi olup bunlardan stanbul'un ia esi için gönderilenlere örnek verecek olursak, sicilde yer alan H. 2 Cemaziyelahir 1203 - M.

⁴⁴ Faroqhi, s. 142.

⁴⁵ Faroqhi, s. 143.

⁴⁶ Faroqhi, s. 145.

28 ubat 1789 tarihli emirde Tekfurda , iskelesinden stanbul'a zahire gönderilmesi istenmi tir. Zahrenin Tekfurda ,na ba l, köylerden ve Edirne havalisinden peyderpey toplanarak stanbul'a nakledilmesi ve nakliye s,ras,nda dikkatli olunmas, emredilmi tir⁴⁷. Verdi imiz örnekten sonra gelen emirlerde de stanbul için zahire istenmektedir. H. 5,6 ve 13 Cemaziyelahir 1203 - M. 3,4 ve 11 Mart 1789 tarihli emirlerde k, ,n çok sert geçti i ve bu nedenle ba kentte zahire k,tl, , ya and, , bundan dolayı, Tekfurda , iskelesinden ba kente zahire gönderilmesi istenmi tir. Ayr,ca zahire naklinde görevli naz,r Mehmed A 'a'ya ve Tekfurda , kazas,nda vesair zabitan ve iskele eminlerine hitaben bir emir gönderilerek zahrenin fiyat, bildirilmi tir. Yine H. 5 Cemaziyelahir 1203 - M. 4 Mart 1789 tarihli bir ba ka emirde ise ordu-y, hümayunun mühimmat ve zahreninin nakliyesi hizmetinde istihdam edilmek üzere araba ve beygir istenilmi tir. Bir gün sonras,na ait bir ba ka emirde ise Rumeli sol kolunda vaki kazalardan - Rodosçuk'un da içinde yer ald, , Rumeli menzilin sol kolunda yer alan kazalardan⁴⁸ - tersane-i amire için 150 nefer gönderilmesi emredilmi tir⁴⁹. 1702 numaral, Rodosçuk er'iyye sicilinde de örnek verdi imiz emirlere benzer emirler bulunmaktad,r. Bu sicilde Samakov'dan yap,lan demir sevkiyat, ile alakal, emirler yer almaktad,r. Rodosçuk'tan Tersane-i Âmire için ham demir gönderilmesi emredilmi tir⁵⁰.

Son olarak ehirdede bulunan cami ve medreselerden bahsedelim. Tekirda 'da bulunan önemli camiler aras,nda Atik Kemer Camii deniz kenar,nda bulunmaktad,r, Ca alzade Rüstem Pa a Camii 1553 senesinde in a edilmi tir ve bünyesinde medrese, imaret, han ve sebil gibi hayratlar bulunmaktad,r, Hacce Hürmüz Camii, Salihye Camii, Dizdarzade Mehmed Bey Camii, Hasan Efendi Camii, Yusuf A a Camii, Orta Camii, abanzade Hac, Mehmed A a Camii bulunmaktad,r. Camilerin d, ,nda Bevvab Mehmed Bey, Hac, Mehmed Efendi, Behram Reis, Hac, Sinan A a, Yunus Bey, Hüseyin Çavu , Alaca skender Çavu , Hac, Musa, Raziye Hatun, Hoca Veli Efendi, Cennet Hatun, Ahi Bey, Hac, sa ve Hac, aban mescitleri bulunmaktad,r. ehirdede 11 cami ve 17 mescit bulunmaktad,r⁵¹. Cami etraf,nda

⁴⁷ Bkz. (R S), nr.1700, vr. 18a-2.

⁴⁸ Tekirda Rumeli sol kol menzilinden ayr,lan tali yollardan Tekirda -Edirne- necik güzergâh,nda bulunmaktad,r. Bkz. Yusuf Halaço lu, *Osmanl,larda Ula ,m ve Haberle me*, stanbul: Igi Kültür Sanat Yay,nc,l,k, 2014, s. 120.

⁴⁹ Bkz. (R S), nr. 1700, vr. 19a-1, 19a-2, 19b-1, 19b-2, 19b-3.

⁵⁰ Bkz. (R S), nr. 1702, vr. 8a-1, 56a-1. H. 3 Zilkaide 1204 - M. 15 Temmuz 1790, H. 6 Zilkaide 1205/M. 7 Temmuz 1791.

⁵¹ Serez, s. 142-143.

ekillenen klasik Osmanl, ehir ve mahalle yap,s, burada da gör÷lmektedir. n a edilen camilerin etraf,nda kurulan mahalleler kurulduklar, camiinin ismini alm, lard,r.

3. RODOSÇUK'TA HAYAT VE ÖLÜM

3.1. Hayata Dair

Bu bölümde inceleme oldu umuz tereke kay,tlar,n,n sahiplerinin; cinsiyetleri, medeni halleri, çocuk say,lar,, ikamet ettikleri yerler ve unvanlar, ele al,nacakt,r. Tereke sahiplerinin servetleri ise ekonomi ile ilgili olan bölümde de erlendirilecektir.

3.1.1. Tereke Sahipleri

nceleme oldu umuz 155 terekeden 112'si erkeklere, 39'u kad,nlara ve geriye kalan 4 tereke ise çocuklara aittir. Erkeklerin toplam say, içerisindeki oran, % 72, kad,nlar,n oran, % 25 ve çocuklar,n oran, ise % 2.5'tir. 112 erkek terekesinden 65'i Müslüman erkeklere, 47'si gayrimüslim erkeklere aittir. Müslüman erkeklerin toplam erkek terekeleri içerisindeki oran, % 58, gayrimüslimlerin oran, ise % 42'dir. 39 kad,n terekesi içerisinde 25'i Müslüman kad,nlara, 14'ü ise gayrimüslim kad,nlara aittir. Müslüman kad,nlar,n toplam kad,n terekeleri içerisindeki oran, %64, gayrimüslim kad,nlar,n ise % 36'd,r. Çocuklara ait olan dört terekeden bir tanesi Müslüman erkek çocu a, iki tanesi gayrimüslim erkek çocuklara ve bir tanesi ise gayrimüslim k,z çocu a aittir. Müslümanlar,n mevcudunun toplam say, içerisinde fazla olmas, görüldü ü gibi yüzde olarak de erlendirildi inde de önde olmalar,na neden olmaktadır.

3.1.2. Tereke Sahiplerinin kamet Yerleri

155 tereke sahibinden 120'si mahallelerde, 15'i köylerde ikamet etmektedirler. Geriye kalan 20 ki iden 19'u Rodosçuk'a d, ar,dan gelip misafir olarak vefat etmi lerdir. Bu ki iler bir sonraki bölümde ayr, bir ba l,k alt,nda de erlendirilecektir.

Bir kiinin ise nerede ikamet etti i bilinmemektedir⁵². Kay,tlarda yer alan mahalleler; Papa Yorgi, Mahalle-i Cedid, Kara Kâtib, Hac, Musa, Hoca Veli, Yunus Bey, Raziye Hatun, skender Çavu , Yeni Mahalle, Hoca Bayezid, Behram Reis, Canbe ezade, Hac, Mehmed, Papa Yanaki, Hac, sa, Hac, Hürmüz, Bevvab Mehmed Bey, Papa Anglaki, Leb-i Derya, Cami-i Vasat, Hüseyin Çavu , Cami-i Atik, Nebizade, brahim Bey, Papa stikani ve Dudu Hatun'dur. Bu mahalleler aras,nda kay,tlarda özellikle belirtilen Rumlara ve Ermenilere mahsus olanlar, vard,r. Bunlardan Rumiyana mahsus olanlar; Papa Yorgi, Papa Yanaki, Papa Anglaki ve Papa stikani Mahalleleridir. Rumiyana mahsus olan bu mahallelerde ikamet eden tereke sahiplerinin say,s, toplamda 16'd,r. Ermenilere mahsus mahalle ise Mahalle-i Cedid'tir. Bu mahallelerde ikamet eden tereke sahiplerinin say,s, ise toplamda 21'dir. Bahsetti imiz bu mahallelerde kay,tlarda belirtildi i üzere sadece Ermeniler ve Rumlar ya amaktad,rlar bu yüzden bu mahallerde ikamet edip ölen tereke sahiplerinin hepsi gayrimüslim erkek, kad,n ve çocuklard,r. Geriye kalan mahalleler aras,nda sadece Müslüman kad,n ve erkeklerin ikamet edip vefat ettikleri mahalleler; Kara Katip, Hac, Musa, Yunus Bey, Raziye Hatun, skender Çavu , Hoca Bayezid, Behram Reis, Canbe ezade, Hac, sa, Bevvab Mehmed Bey, Cami-i Vasat, Hüseyin Çavu , Cami-i Atik, Nebizade, brahim Bey ve Dudu Hatun mahalleleridir. Bu mahalleler Ermeniler ve Rumlar,n ya ad,klar, mahalleler gibi özellikle belirtilmemi tir ancak kay,tlarda ad, geçen mahallelerde sadece Müslüman erkek ve kad,nlar,n ikamet edip vefat ettiklerini göz önünde bulundurursak Müslümanlara mahsus mahalleler olduklar,n, söyleyebiliriz. Leb-i Derya mahallesi de kay,tlarda kime mahsus oldu u belli olmayan ancak gayrimüslimlerin ikamet edip vefat ettikleri bir mahalle olarak kar ,m,za ç,kmaktad,r. Hem Müslümanlar,n hem de gayrimüslimlerin ikamet edip vefat ettikleri mahalleler ise Hoca Veli, Hac, Mehmed, Hac, Hürmüz mahalleleridir. Elimizdeki bu verilere bakarak diyebiliriz ki Rodosçuk'ta inceledi imiz dönemde tereke sahiplerinin ikamet ettikleri mahalleler aras,nda sadece gayrimüslimlere ve sadece Müslümanlara özel mahalleler oldu u gibi, her ikisinin de beraber ya ad,klar, mahallelerde yer almaktad,r.

⁵² R S. nr.1701, vr.21a-1. Tereke kayd,n,n giri k,sm, okunamad, , için kiinin ikamet yeri ayr,ca ismi bilinmemekle birlikte sadece Ermeni ve kad,n oldu u bilinmektedir.

Kayıtlarda yer alan karyeler arasında ise; Çanakçı, Necik, Yazır, Kumbaş, Ortaca, Karaevli (Karaova), Pınarlı, Kebir, Banados, İnkilâp, Nusretli, Hacım, Gazioğlu, Parmaksız ve Köse İlyas karyeleri yer almaktadır. Bunlar kayıtlarda *medine-i Rodosçuk'a tabi* ekinde yer almaktadırlar. Yukarıda söylediğimiz gibi bu karyelerde toplamda 15 kişi vefat etmiştir. Bu 15 kişiden sekizi Müslüman erkek, dördü gayrimüslim erkek, ikisi Müslüman kadın ve geriye kalan bir kişi de gayrimüslim kadındır.

3.1.3. Tereke Sahiplerinin Medeni Durumlar, ve Çocuk Sayıları,

Tereke sahiplerinin 114'i evli, sekizi dul ve yedisi bekârdır. Bu kişilerin ise varisi bulunmamaktadır.⁵³ Varisleri arasında çocuklar, bulunmayanların öldüğü ya da eplerinden boşandı, varsayılarak dul, varisleri arasında hem çocuklar, hem de epleri olmayanlar ise bekar olarak değerlendirilmiştir. Birden fazla eşi olan ise sadece bir kişiye rastlanmıştır. Bu kişi, Rodosçuk'ta Cami-i Atik mahallesinde yaşayan kasap Osman İbn. İbrahim'dir. Osman'ın muhtemelen ilk evliliğinden çocuğu yoktu ve çocuk sahibi olmak için ikinci kez evlenmiştir. Nitekim Osman'ın terekesinde varisleri arasında iki kardeş, ile sadece bir kız, vardır.⁵⁴

Tereke sahibi 114 evli kişi arasında 47'si Müslüman erkek, 20'si Müslüman kadın, 37'si gayrimüslim erkek ve 10'u gayrimüslim kadındır. Dul olan sekiz kişiden ikisi Müslüman erkek, ikisi gayrimüslim erkek ve dördü gayrimüslim kadındır. Dullar arasında Müslüman kadın bulunmamaktadır. Bekar olan yedi kişiden ikisi Müslüman erkek, üçü Müslüman kadın ve ikisi gayrimüslim erkektir. Bekarlar arasında gayrimüslim kadın bulunmamaktadır.

Tereke sahiplerinin çocuk sayıları, değerlendirirken bekar olanlar ve varisi bulunmayanlar de erlendirmeye tabi tutulmamıştır. Toplam çocuk sayısı, 250'dir. Aile başına düşen ortalama çocuk sayısı, ise 2.05'dir. Şehirde bu oran 1.93'e düşen erkek köylerde 3.15'e çıkmaktadır. Çocuklar kayıtlarda en fazla sagır / sagire ekinde yer almaktadır. Az da olsa kebir / kebire olarak kayıtlı edilenler de görülmektedir. Rafet Metin'in 18. yüzyıldan Gebze'yi ele aldığımız çalışmada Gebze'de aile başına düşen

⁵³ R. S. nr. 1701, vr. 60a-1, 139a-1.

⁵⁴ R. S. nr. 1701, vr. 102a-1.

ortalama çocuk say,s, 1.7'dir⁵⁵. 1771-1810 tarihleri aras,nda Tokat'ta ise Müslüman ailelerin çocuk say,s, ortalama bir veya iki iken gayrimüslim ailelerin bir veya üçtür⁵⁶. 1700-1730 y,llar, aras,nda Ankara'da ortalama olarak bir aileye dü en çocuk say,s, Müslümanlarda 2.4, gayrimüslimlerde 2.7 olarak hesaplanm, t,r⁵⁷. 18. yüzy,l,n ilk yar,s,nda am'da aile ba ,na dü en ortalama çocuk say,s, 2.2, 18. yüzy,l,n ortalar,nda Halep'te 4.8'dir⁵⁸. ncelemi oldu umuz döneme yak,n dönemlere ait veya ayn, yüzy,l, de erlendiren çal, malarda ki aile ba ,na dü en ortalama çocuk say,lar, ile Rodosçuk'a ait çocuk say,lar, hemen hemen ayn,d,r. Ayr,ca Bursa, stanbul ve Edirne gibi mparatorlu un üç büyük ehrinin farklı dönemlerine ait aile ba ,na dü en ortalama çocuk say,lar, unlard,r; 1463-1640 y,llar, aras,nda Bursa'da ehirde ya ayanlar,n çocuk say,lar, ortalama 1.85, köyde ya ayanlar,n ise 2.86'd,r⁵⁹. 1545-1659 y,llar, aras,nda Edirne'de ise ortalama çocuk say,s, 2.2'dir⁶⁰. Son olarak 17. yüzy,l,da stanbul'da ortalama çocuk say,s, 2.18'dir⁶¹.

Toplam 250 çocuk içerisinde 126's, erkek çocuk, 124'ü ise k,z çocuktur. Görüldü ü gibi toplam çocuk say,s, içerisinde k,z ve erkek çocuk say,s, neredeyse birbirine e ittir. ehirde ya ayan Müslümanlar,n erkek çocuk say,s, 54, k,z çocuk say,s, 40't,r. Gayrimüslimlerin erkek çocuk say,s, 49, k,z çocuk say,s, ise 67'dir. Gayrimüslimlerin k,z çocuk say,s, Müslümanlar,n k,z çocuk say,s,na göre daha fazla iken, erkek çocuk say,s,nda bu durum tam tersidir. Köylerde ya ayan Müslümanlar,n erkek çocuk say,s, 15, k,z çocuk say,s, 11'dir. Gayrimüslimlerin erkek çocuk say,s, sekiz, k,z çocuk say,s, ise alt,d,r. Köylerde ya ayan Müslümanlar,n hem erkek hem de k,z çocuk say,lar, gayrimüslimlerininkine göre daha fazlad,r. Evli ve dul olup da hiç

⁵⁵ Bkz. Rafet Metin, "Tereke Kay,tlar,na Göre XVIII. Yüzy,l,da Gebze (Gekbuza) de Sosyal Hayata Dair Genel Bir Bak, ", *Uluslar Aras, Sosyal Ara t,rmalar Dergisi*, C.VI, S.26, (Bahar 2013), s. 367-370.

⁵⁶ Bkz. Rifat Özdemir, "Tokat'ta Ailenin Sosyo-Ekonomik Yap,s, (1771-1810)", *Belleten*, C.LIV, S.63, (Aral,k 1990), s. 1028-1029.

⁵⁷ Bkz. Ömer Demirel, "1700-1730 Tarihlerinde Ankara'da Ailenin Niceliksel Yap,s,", *Belleten*, C.LIV, S.211, (Aral,k 1990), s. 952.

⁵⁸ Bkz. Fatih Bozkurt, "Tereke Defterleri ve Osmanl, Demografi Ara t,rmalar,", *Tarih Dergisi*, S. 54, (stanbul 2012), s. 99-100.

⁵⁹ Bkz. Özde er, s. 55.

⁶⁰ Barkan, s. 14.

⁶¹ Öztürk, s. 114.

çocu u olmayan 25 aile de, aile ba ,na dü en çocuk say,s,n, negatif yönde etkilemektedir. Çocuk say,s, en fazla olan aileler yedi çocuklu ailelerdir⁶².

Varisleri aras,nda çocuklar, bulunmayan tereke sahiplerinin terekeleri varsa e lerine, anne veya babalar,na, e lerinin anne veya babalar,na, k,z veya erkek karde lerine, k,z veya erkek karde lerinin çocuklar,na ya da torunlar,na kald,klar,n, görmekteyiz.

3.1.4. Tereke Sahiplerinin Kulland,klar, Unvanlar

Tereke sahiplerinin kulland,klar, unvanlar ve kay,tlarda kaç defa geçtikleri a a ,daki tabloda yer almaktadır.

Çizelge 1. Tereke Sahiplerinin Kulland,klar, Unvanlar

UNVANLAR	SAYILARI
Be e	22
A a	8
Hac,	6
Es-seyyid	5
Efendi	1
Bey	1
Deli	1
Alemdar	1
Baba	1
Molla	1
Bölük odaba ,s,	1
	Toplam : 48

Bu unvanlar Müslüman erkeklere ait olan unvanlard,r. Toplam 65 Müslüman erkekten 17 tanesinin unvan, bulunmamaktadır. Müslüman kad,nlar ise hatun unvan, ile kaydedilmi lerdir. Varsa babalar,n,n veya e lerinin unvanlar, isimlerinin yanlar,nda yer alm, t,r. Bunun d, ,nda gayrimüslim erkeklere ait unvanlar kay,tlarda yer almamaktadır. Sadece varsa meslekleri kaydedilmi tir.

⁶² Bkz. R S. nr.1701, vr.80a-2, vr.86b-1. Gayrimüslim erkeklere ait olan bu iki tereke örne inde iki tereke sahibinin de 7 çocuk sahibi oldu unu ve iki örnekte de 6 erkek ve 1 k,z çocu a sahip olduklar,n, görmekteyiz.

Görüldü ü gibi tabloda yer alan unvanlar aras,nda en fazla kar ,m,za ç ,kan unvan be edir. Be e, Türk a iretlerinin baz ,lar,nda büyük evlat için kullan ,lan bir sözcüktür. Osmanl ,da, sözcük pa a olarak kullan ,lm , ve bundan dolayı, pa a ile ba lant ,l, olan bir sözcüktür⁶³. Be e ayn , zamanda ba kan, emir, ileri gelen adam, a abey gibi anlamlarda kullan ,lan bir sözcüktür. Kay ,tlarda be e unvan ,n, ta ,yan ki iler, Tekirda 'da görev yapan askerler ve askeri zümreye mensup ki ilerdir. Bu askerler aras,nda yeniçeri ve kalyoncu olanlar vard ,r. Be e unvanl , ki iler in askerlik d , ,nda u ra t ,klar, meslekleri de bulunmaktad ,r. Bunlar aras,nda debba , berber ve hamal olanlar vard ,r⁶⁴.

Be e unvan ,ndan sonra kay ,tlarda en fazla geçen unvan a ad ,r. A a, eskiden yüksek mevki sahibi olanlar için kullan ,lan bir unvand ,r. Osmanl ,da Tanzimat'tan önceki ,slahatlarda a al ,k çok önemliydi. Ayr ,ca yeniçeri subaylar ,na da a a denmekteydi. Daha sonralar, ise okuma yazmas , olmayanlar için kullan ,l ,r olmu tur⁶⁵. A a unvan , sahibi olanlar aras,nda bir yeniçeri a as, bulunmaktad ,r⁶⁶.

Kay ,tlarda geçen bir di er önemli unvan ise hac ,d ,r. Genel de el-hac ekinde de kullan ,lan hac , unvan , inceledi imiz kay ,tlarda sadece hac , ekinde yer almaktad ,r. slam' ,n farz , olan Hac ibadetini yerine getirmek için Mekke'ye/Hicaz'a gidenlere verilen unvand ,r⁶⁷. Ancak günümüzde oldu u gibi Osmanl , toplumunda da Hacca gitmemi de olsa belirli bir ya , a m , , toplumda tan ,nan ve sayg , gören kimseler için de hac , unvan , kullan ,lmaktayd ,. Hac , unvanl , ki ilere bakt , ,m ,zda bunlardan dördünün ayn , zamanda a a unvan , ile de an ,ld , ,n, görmekteyiz⁶⁸.

Seyyid, Hz. Muhammed'in soyundan gelenler için kullan ,lan bir unvand ,r. Kay ,tlarda yer alan ekliyle es-seyyid ise ulu , bir kavmin ulusu manas ,na gelen seyyidin Arap kaidesiyle yaz ,l , eklidir⁶⁹. Seyyidler Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in neslinden gelenler için kullan ,lan bir unvand ,r. Hz. Hasan' ,n neslinden gelenler için ise erif unvan , kullan ,lmaktad ,r⁷⁰.

⁶³ Mehmet Zeki Pakal ,n, Osmanl , Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlü ü, I, "Be e", stanbul: Milli E itim Bas ,mevi, 1983, s. 211.

⁶⁴ Bkz. (R S), nr. 1701, vr. 6b-1, 8a-2, 10a-1, 74a-1.

⁶⁵ Pakal ,n, I., "A a", s. 21.

⁶⁶ R S, nr. 1701, vr. 38b-1.

⁶⁷ Pakal ,n, I., "Hac ,", s. 695.

⁶⁸ R S, nr. 1701, vr. 36a-2, 88a-1, 95a-1, 104a-1.

⁶⁹ Pakal ,n, I., "Esseyid", s. 557.

⁷⁰ Pakal ,n, III., "Seyyid", s. 200.

Geriye kalan unvanlar aras,nda; efendi⁷¹, bey⁷², deli⁷³, alemdar⁷⁴, baba⁷⁵, molla⁷⁶, bölük odaba ,s,⁷⁷ gibi unvanlar yer almaktadır.

3.2. Ölüm Üzerine

3.2.1. Rodosçuk'ta Misafir ken Ölenler

Bu başlık altında, incelemi oldu umuz tereke kayıtlarında rastladığımız ve Rodosçuk'a imparatorluğun farklı yerlerinden, herhangi bir nedenle gelerek burada vefat etmiş olan insanların geriye bıraktıklarından yola çıkılarak bir değerlendirme yapılacaktır.

İncelediğimiz tereke kayıtlarında Rodosçuk'ta ikamet etmeyip dışarıdan gelen ve vefat eden 19 kişiye rastladık. 19 kişiden 14'ü Müslüman ve beşi ise gayrimüslimdir ve geldikleri yerler; İzmir, Siroz, Arnavutskenderiyesi, Yanya, Lofça kasabası, Liçe karyesi, Pınarhisar, Edirne, Malkara kazası, Elmal, karyesi, İstanbul, Kırşehir, Nevşehir, Kazanlı (Kazanlı), Gürcistan ve Arnavutluk gibi imparatorluğun çeşitli kaza ve karyeleridir.

Rodosçuk'a neden geldikleri kaydedilmemekle birlikte genelde misafir iken vefat ettikleri belirtilmiştir. Ancak vefat edenlerin terekelerine, unvanlarına veya ölüm yerlerine baktığımızda kimisinin ticaret, kimisinin çalmak kimisinin de yolculuk ya da ziyaret amaçlı Rodosçuk'ta bulduklarını görebiliriz. Bu durumlara örnek verecek olursak; Arnavutskenderiyesi ahalisinden olup medine-i Rodosçuk'ta Demirhan'da misafir iken vefat eden Arnavud Hasan'ın terekesine⁷⁸ baktığımızda tüccar olduğuna dair bir kayıt yer almamaktadır ancak terekesinde yer alan eşyaların kıymetlerinin toplamı altında yaptığı kahve satışlarından 7 kişiden alacaklı olduğu ve alacaklarının toplamda 2.821 kuruş olduğu kaydedilmiştir. Bu durum Arnavud

⁷¹ R S, nr. 1701, vr. 86a-1.

⁷² R S, nr. 1701, vr. 108a-1.

⁷³ Bu unvan sahibi asker olup serdengeçti bayrağı ile sefere katılmıştır. R S, nr. 1701, vr. 9a-2.

⁷⁴ R S, nr. 1701, vr. 47a-1.

⁷⁵ R S, nr. 1701, vr. 129b-1.

⁷⁶ R S, nr. 1701, vr. 41b-1.

⁷⁷ R S, nr. 1701, vr. 132b-1.

⁷⁸ R S, nr. 1701, vr.18a-1.

Hasan'n Rodosçuk'ta ticaret amaçlı, bulundu unu göstermektedir. K,zanlık kasabas, ahalisinden olup medine-i Rodosçuk'ta çiftlik önü nam mevzide vaki simitçi f,r,n,nda helak olan Ruse veled-i Tane nam z,mmi ise muhtemelen simit f,r,n,nda çal, maktad,r⁷⁹. Edirne ahalisinden olup medine-i Rodosçuk'ta Leb-i derya Mahallesi Oturakç, zade Mustafa A an,n kona ,nda misafir iken vefat eden Mehmed A a ibn Hüseyin'in terekesine⁸⁰ bakt, ,m,zda ise ticaret veya çal, ma amaçlı, geldi ini gösteren bir bilgiye rastlan,lmamakla birlikte, terekesinde ki isel e yalar,n,n (alaca hama ku a ,, mavi çuha yol alvar, ve alaca köhne entari) yan,nda bir adet pi to ve at, ve e erini görmekteyiz. Mehmed A a muhtemelen Edirne'den Rodosçuk'a ziyaret amaçlı, gelmi ve burada rahats,zlanarak vefat etmi tir. Zira terekesinden tabip için 10 kuru verilmi tir. zmir ahalisinden olup sefere azimeti ve avdeti s,ras,nda medine-i Rodosçuk'ta vaki Osman A a Han,nda misafir iken vefat eden smail Be e ibn Osman'da yine Rodosçuk'ta konaklad, , s,rada vefat eden bir ba ka ki idir⁸¹.

Yukar,da verdi imiz baz, örneklerde görüldü ü gibi Rodosçuk'ta farklı, nedenlerle bulunup vefat eden ki ilerin, ikamet ve vefat ettikleri yerler ise Osman A a Han,, Demir Han,, Sarraç Han,, Selam A as, Elhac Mustafa A a Han,, Araba pazar,nda vaki aban zade a an,n dükkan,, Kahveci Ahmed a an,n mekkari odas,, Arnavud Ali be enin kahvehanesi, Çiftlik önü nam mevzide vaki simitçi f,r,n,, Oturakç, zade Mustafa a an,n kona ,, Rüstem Pa a Camii tab hanesi, Papa Anglaki Mahallesi, Camii Vasat Mahallesi, Kara evli Karyesi, Köse İlyas Karyesi'dir. Petko veled-i Yane isimli z,mmi ise Malkara kazas,n,n Elmal, karyesinden olup, stanbul'dan Rodosçuk'a gelir iken gemide helak olmu tur⁸². ki ki inin ise Rodosçuk'ta tam olarak nerede vefat ettikleri bilinmemektedir ve kay,tlarda " *Rodosçuk'ta ikamet üzere iken vefat ettikleri* " ekinde yer almaktad,rlar. Bunlar Yeniçeri a as, alt,nc, Mustafa A a⁸³ ve Gürcistan ahalisinden olup Rodosçuk'ta ikamet üzere iken vefat eden Baba Yusuf ibn Abdullah'd,r⁸⁴.

Çe itli yerlerde vefat eden bu insanlar aras,ndan sadece Hac, Hürmüz Mahallesi sarmakç, odalar, demekle maruf kahveci Ahmed A a'n,n mekkari

⁷⁹ R S, nr. 1701, vr. 120b-1.

⁸⁰ R S, nr. 1701, vr. 65a-1.

⁸¹ R S, nr. 1701, vr. 4a-1.

⁸² R S, nr. 1701, vr. 79a-1.

⁸³ R S, nr. 1701, vr. 38b-1.

⁸⁴ R S, nr. 1701, vr. 129b-1.

odas,nda müstecirleri (kirac,lar,) olan dülger Yane ve zevcesi ve k,z,n,n ölüm nedeni mezbuhen (bo azlanm, veya kesilmi) ve katlen olarak kaydedilmi tir. Geriye kalan ki ilerin ölüm nedenleri kesin olarak verilmemekle birlikte yalnızca be ki inin terekelerinden hastal,klar,nda hizmet edenlere ve tabiplere verilen ücretlerden, bu ki ilerin hastal,ktan öldüklerini söyleyebiliriz⁸⁵.

Rodosçuk'ta vefat eden bu ki ilerden 13'ünün varisi yoktur. Geriye kalan alt,s,n,n ise varisi bulunmaktadı,r. Varisleri bulunan alt, terekeden ikisi sahiplerinin Rodosçuk'ta ikamet etmelerinden dolayı, varisleri taraf,ndan Rodosçuk'ta paylaşım, tır⁸⁶. Geriye kalan ve varisleri Rodosçuk d, nda bulunan dört tereke ise yeniçeri zabitan, taraf,ndan sat,larak ve techiz tekfin (cenaze masraflar,) resm-i k,smet, dellaliye, kalemiye, kayd,yye gibi masraflar, dü ülererek kalan mebla sahiplerinin memleketleri olan ve varislerinin ikamet ettikleri zmir, stanbul ve Edirne'ye gönderilmi tir⁸⁷.

Varissiz ölen 13 ki inin terekesine ise Rodosçuk beytülmal emini taraf,ndan el konulmu ve suk-, sultani denilen pazarda sat,larak masraflar, ve varsa borçlar, terekeden ödenerek geriye kalan mebla beytülmal eminine teslim edilmi tir. Bu süreci daha detaylı, açıklayalım. Varissiz ölen bir ki inin terekesine el koyan beytülmal emini varissiz ölen birinden nasıl haberdar oluyordu ? Beytülmal eminleri bu konuda mahalle imam ve müezzinleri, hancılar, esnaf kethüdaları, yi itba lar, mahalle kethüdaları, ve mahalle sakinleri gibi görevli ve sivillerden yardım alıyorlardı. Bu ki ilerin varissiz ölenleri bildirme yükümlülükleri vardı, ve ayrıca bu durumu bildirenlere müjdegane ad,nda bir para ödeniyordu. Ancak tereke kayıtlar,nda bu durumu bildiren ki ilere ait bir açıklama yoktur⁸⁸.

Varissiz ölen bir ki i tespit edildikten sonra görevliler olaya vakit kaybetmeden müdahale ederler ve terekeyi mühürlerlerdi. Buda malların güvenliğini için önemliydi. Yine vefat eden ki inin varisi bulunmadıkça, için defin işlemleri beytülmal görevlileri taraf,ndan yani dolaylı olarak devlet taraf,ndan yapılmaktaydı.

⁸⁵ R S, nr. 1701, vr. 20b-1, 65a-1, 120b-1, 122b-1, 132b-1.

⁸⁶ R S, nr. 1701, vr. 54a-1, 95a-1.

⁸⁷ R S, nr. 1701, vr. 4a-1, 38b-1, 93b-1, 107a-1.

⁸⁸ Arif Bilgin ve Fatih Bozkurt, "Bir Mali Gelir Kaynağı Olarak Varissiz Ölenlerin Gelirleri ve Beytülmal Mukataaları", *Birinci ktisat Tarihi Kongresi Tebliğleri-1*, stanbul: stanbul Ticaret ve Sanayi Odası, Yayınları, 2010, s.254.

Bu hususta çok hassas davranan Osmanlı Devleti ölünün bir an önce defnedilmesini emretmi hatta bu durum kanunnamelerde yer alm, t,r⁸⁹.

Defin i lemi gerçekte tikten sonra vefat eden ki iden geriye kalan mühürlenmi mallar katip taraf,ndan aç,larak say,m i lemi yap,l,r ve kaydedilirdi. Daha sonra varisi kesin olarak olmad, , bilinen terekelerin sat, , yap,l,rd,. Varisi olup olmad, , konusunda emin olunmayan terekeler ise alt, ay bekletilir bu sürede varis ortaya ç,kmazsa tereke sat,l,r ya da varis ortaya ç,karsa tereke varise teslim edilirdi⁹⁰.

Dellallar taraf,ndan sat, , gerçekte tirilen terekelerin yukar,da bahsetti imiz masraflar, -dellaliye, resmi k,smet, techiz tekfin, varsa borçlar, gibi- terekenin de erinden dü ülerak kalan mebla ya merkezi hazineye ya da merkezin yönlendirdi i alana gönderiliyordu. Bütün bu i lemler yap,l,rken ya da yap,ld,ktan sonra terekenin varisi ortaya ç,kar ve veraset davas,n, da kazan,rsa terekeden kendisine dü en pay teslim edilirdi. Tereke de eri 3.000 akçe ve alt,nda olan veraset davalar, kad,lar, hassa ve amme beytülmal eminleri taraf,ndan olay yerinde dinlenebiliyorken, de eri 3.000 akçenin üstünde olan terekelerin veraset davalar, kanunen stanbul'a intikal ediyordu⁹¹.

Beytülmal eminleri varissiz ölen her ki inin terekesine müdahale edemiyorlard,. Vak,f topra ,nda ya ayanlar,n b,rakt,klar, vak,f görevlilerince de erlendiriliyordu. Vefat eden gayrimüslimlerden herhangi bir metropolitli e ba l, papaz, ke i , kaligorya ve di er ruhban s,n,f,ndan olanlar,n terekelerine de beytülmal eminleri k,smen müdahale edemiyordu. Gayrimüslimlerin 5.000 akçenin alt,ndaki terekeleri ba l, olduklar, patri e b,rak,l,yor beytülmal eminleri yaln,zca 5.000 akçenin üstünde olanlara bakabiliyordu. Yabanc, tüccarlar,n b,rakt,klar,na, baz, tekke ve zaviyelere ba l, ki ilerin b,rakt,klar,na, padi ah haslar, ve imtiyazl, idari birimlere de beytülmal eminleri müdahale edemezlerdi. Bunlara vatanda , olduklar, milletin görevlileri, tekke ve zaviye eyhleri ve haslarda veya imtiyazl, bölgelerdeki yetkili ki iler müdahale edebiliyorlard,⁹².

⁸⁹ Bilgin ve Bozkurt, s. 254.

⁹⁰ Bilgin ve Bozkurt, s. 254-255.

⁹¹ Bilgin ve Bozkurt, s. 256.

⁹² Bilgin ve Bozkurt, s. 258-260.

Bunlar, n d, ,nda beytülmal eminlerinin müdahale edemedi i terekeler aras,nda, incelemi oldu umuz terekeler aras,nda Rodosçuk'ta da örne ine rastlad, ,m,z yeniçerilere ait terekeler ve vasiyet üzere b,rak,lm, terekeler yer almaktadır.

istanbul ve yak,n çevresinde ölen yeniçerilerin terekeleri yeniçeri beytülmal emini taraf,ndan kabzediliyor ve varsa varislerine da ,t,l,yor, varissiz olanlar,n 10.000 akçeye kadar olan, oca a kal,yor geri kalan, ise hazineye aktar,l,yordu. Ta rada vefat eden yeniçerilerin terekeleri bulduklar, yerlerdeki yeniçeri serdar, taraf,ndan kabzediliyor ve sat, tan elde edilen mebla y,l,n belli dönemlerinde merkezden gönderilen memura teslim edilip istanbul'a gönderiliyordu ⁹³ . Rodosçuk'ta da vefat eden varissiz be e, yeniçeri a as,, bölük odaba ,s, gibi ki ilerin terekeleri yeniçeri zabiti veya kul kethüdas, taraf,ndan kabzedilerek suk-, sultani de sat,lm, t,r. Varisleri bulunanlar,n terekeleri de yine yeniçeri zabitan, ve kul kethüdas, taraf,ndan kabzedilmi ve varisleri aras,nda payla t,r,lm, t,r⁹⁴ .

Vefat eden ki i slam hukukuna göre mal,n,n 1/3'ünü vasiyet edebilirdi bu oran ba ka varisinin olmamas, veya varislerinin izin vermesi halinde yükselebilirdi. Vasiyet durumunda da beytülmal eminleri terekeye müdahale edemezlerdi ⁹⁵ . Nev ehir Kazas,ndan olup medine-i Rodosçuk'un Köse lyas köyünde misafir sakin iken vefat eden mam o lu smail Be e ibn Mehmed'in varisi bulunmay,p terekesini Rodosçuk mahallelerinden olan Hac, Mehmed ve Bevvab Mehmed Bey Mahallelerinin fakirlerine harc ve sarf etmek için b,rakm, t,. Terekesinden masraflar dü ülerek geri kalan miktar olan 171 kuru ad, geçen mahallere b,rak,lm, t,r⁹⁶ .

Yukar,da Rodosçuk'a nereden ve hangi nedenlerle geldiklerinden, nerelerde ikamet ettiklerinden, ölüm yerleri ve nedenlerinden, varisli ve varissiz olanlar,n terekelerinin nas,l de erlendirildi inden bahsetti imiz bu ki ilerin k,saca terekelerinin k,yemetlerinden ve içeriklerinden bahsedelim. Terekelerin k,yemetleri 1.000 akçe ile 430.000 akçe aras,nda de i mektedir. Genellikle tereke k,yemetleri 10.000 akçeye kadard,r. Terekelerde daha çok günlük k,yafetler, yolculukta kullan,lacak kap kacak vesair aletler, atlar ve yolculuk s,ras,nda ya da yabanc, bir

⁹³ Bilgin ve Bozkurt, s. 258.

⁹⁴ R S, nr. 1701, vr. 4a-1, 7b-1, 20b-1, 38b-1, 132b-1.

⁹⁵ Bilgin ve Bozkurt, s. 260.

⁹⁶ R S, nr. 1701, vr. 95b-1.

memlekette olmaktan dolayı, korunma amaçlı, bulundurulmuş silahlar yer almaktadır. Terekelerdeki e yalar, n çe idinin az olması, ço u ki inin misafir olarak Rodosçuk'ta bulunmasından ve bu nedenle yanlarında sadece gerekli e yalar, n, getirmelerinden kaynaklanmaktadır. Rodosçuk'a ba ka memleketlerden gelip yerle enlerin terekelerinde e ya çe idi fazladır ancak bu terekelerde eve rastlanmamıştır⁹⁷. Sadece Gürcistan ahalisinden Baba Yusuf ibn Abdullah'ın Ya c, kar ,s,nda, Boyac, ve Kara kolunda olmak üzere toplamda üç adet tarlası bulunmaktadır⁹⁸.

3.2.2. 1787-1792 Osmanlı - Rus - Avusturya Savaşı ,nda Vefat Edenler

1768-1774 Osmanlı, Rus savaşlarından sonra Osmanlı ile Rusya arasında imzalanan 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması, sonucu Kırım'a özerklik verilmesi antlaşma maddelerinden dokuz yıl sonra 1783 yılında Ruslar, n Kırım', ilhak etmesine neden olmuştur. Osmanlı Devleti de Küçük Kaynarca Antlaşması ile kaybettiği gücünü ve topraklarını geri kazanmak - özellikle Kırım', geri almak - için 1787 yılında Ruslara savaş açmıştır. Bu savaşta Rusya'nın büyük bir güç olması, istemeyen İngiltere ve Fransa savaşına katılmamakla birlikte Osmanlı Devleti'nin yanında yer almamıştır. 1735-1739 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı sırasında kaybettiği gücünü geri kazanmayarak, planlayan Avusturya ise bunu bir fırsat bilerek Rusya ile müttefiklik antlaşması imzalayarak Osmanlı'ya karşı savaş girmiştir. Durum böyle olunca Osmanlı planlamadığı bir şekilde iki cephede savaşmak zorunda kalmıştır. Savaş I.Abdülhamit (1774-1789) döneminde başlamış, 1788 yılında Özi'nin Ruslar tarafından 6 ay kuşatılmasına rağmen kaybedilmesinden sonra 1789 yılında vefat eden I.Abdülhamit'in yerine tahta çıkan kardeşi III.Mustafa'nın oğlu III.Selim (1789-1807) döneminde de devam etmiştir.

1791 yılında Avusturya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Zsitövar Antlaşması ile Avusturya savaşta büyük ekonomik kayıplara uğrayarak çekilmiştir. Bunun üzerine Rusya ile de 1792 yılında Yassy Antlaşması imzalanmıştır, Osmanlı'nın

⁹⁷ R S, nr. 1701, vr. 38b-1, 129b-1.

⁹⁸ R S, nr. 1701, vr. 129b-1.

K,r,m'n bir kez daha Rus egemenli ine girdi ini kabul etti i Ya Antla mas, ile sava sona ermi tir⁹⁹.

K,saca bahsetti imiz bu sava s,ras,nda konumu ve liman, gere i Balkanlar ve Anadolu aras,nda birçok askeri sevkiyat,n yap,ld, , Tekirda 'dan da sava a kat,lanlar,n oldu unu incelemi oldu umuz 1701 numaral, Rodosçuk (Tekirda) er'iyye sicilinde görmekteyiz. A a ,da bu sava a kat,l,p vefat edenlerden terekeleri sicile kaydedilmi olanlar hakk,nda k,sa bir de erlendirme yap,lm, t,r.

Çizelge 2. 1787-1792 Osmanl, - Rus - Avusturya Sava , 'nda Vefat Edenler

SAYFA	KAMET YER	ÖLÜM YER
8 A-2	Kara Katip Mahallesi	Bender Kalesi
9 A-1	Hoca Veli Mahallesi	Bender Kalesi (serdengeçti bayra ,)
9 A-2	Yunus Bey Mahallesi	Bender Kalesi (serdengeçti bayra ,)
10 A-1	Raziye Hatun Mahallesi	Bender Kalesinden avdetinden sonra gariken fevt olan
11 A-1	skender Çavu Mahallesi	Bender Kalesi
12 A-2	Mahalle ismi yazm,yor	Bender Kalesi
13 A-1	Hac, Musa Mahallesi	Bender Kalesi
15 A-1	Ortaca Karyesi	Bender Kalesi
15 B-2	Yunus Bey Mahallesi	Bender Kalesi
16 A-1	Hoca Bayezid Mahallesi	Bender Kalesinden avdetinden sonra gariken fevt olan
19 B-1	skender Çavu Mahallesi	smail Canibi
98 B-2	Canpa azade Mahallesi	Bükre Nam Mahalde (Katlen vefat etmi)
Toplamda 155 tereke sahibi içerisinden 12 ki i 1787-1792 Osmanl, - Rus - Avusturya Sava , 'nda vefat etmi tir.		

ncelemi oldu umuz 1701 numaral, Rodosçuk (Tekirda) er'iyye sicilinde - yukar,daki tabloda da görüldü ü gibi- 1787-1792 Osmanl, - Rus - Avusturya

⁹⁹ 1787-1792 Osmanl,-Rus-Avturya Sava , için, Bkz. smail Hakk, Uzunçar ,I., *Osmanl, Tarihi IV. cilt 1. Bölüm Karlofça Anla mas,ndan XVIII. Yüzy,l,n Sonlar,na Kadar*, Ankara: TTK Bas,mevi, 1978, s. 519-595.

Savaş,na katılıp vefat etmiş olan 12 kişinin tereke kayıtlarına rastlanmaktadır. Savaş sırasında vefat eden 12 kişiden sekizinin Bender Kalesi'nde bulunduğu sırada vefat ettiği, ikisinin Bender Kalesi'nden dönüşleri sırasında boğularak (gariken) vefat ettiği, birinin Smail Canibinde ve birinin ise Bükre nam mahalde katlen vefat ettiği görülmektedir. Yedi kişinin ölüm nedenleri kaydedilmemiş sadece "Bender Kalesi'nde ikamet üzere iken bundan akdem vefat eden ... " şeklinde kayıt tutulmuştur. Ayrıca Bender Kalesi'nde vefat eden iki kişinin savaşta serdengeçti bayrağı altında katıldıkları kaydedilmiştir.

Savaşta katılıp vefat eden tereke sahiplerinden 11 kişisi Rodosçuk mahalleleri sakinlerindedir. Bunlardan ikisi Yunus Bey ve ikisi Şkender Çavuş mahalleleri olmak üzere diğerleri Kara Katip, Hoca Veli, Raziye Hatun, Hac, Musa, Hoca Bayezid ve Canpa azade Mahallelerindedir. Bir kişinin mahalle ismi yazılmamıştır. Geriye kalan bir kişisi ise Rodosçuk'a bağlı Ortaca Köyü sakinlerindedir.

Vefat edenlerin unvanları, da onların asker veya asker kökenli olduğunu göstermektedir. Zira yedi kişi beğ, bir kişi yeniçeri ve bir kişi de alemdar unvanıyla kaydedilmiştir. Yunus Bey Mahallesi sakinlerinden ve serdengeçti bayrağı ile orduya katılan Ahmed'in kayıtlarda unvanı, olmasa da dedesinin isminin Deli Abdullah olması, -serdengeçtilere aynı zamanda deliler denmesi nedeniyle- onun asker veya asker kökenli olabileceğini düşündürmektedir. Şkender Çavuş Mahallesi sakinlerinden olup Smail Canibinde vefat eden Ali'nin ise kayıtlarda unvanı bulunmamaktadır.

Tereke sahiplerinin varislerini de erlendirecek olursak sadece Kara Katip Mahallesi sakinlerinden olup Bender Kalesi'nde bulunduğu sırada vefat etmiş olan Debba Abdi Beğ ibn Mehmed'in zevcesinin olmadığı, yalnızca iki oğlunun olduğunu görmekteyiz. Bu bilgiye göre Debba Ahmed Beğ'in zevcesinin kendisinden önce vefat ettiğini yani onun dul olduğunu söyleyebiliriz. Bahsettiğimiz bu durum Yunus Bey Mahallesi sakinlerinden olup Bender Kalesi'nde bulunduğu sırada vefat eden Mehmed Beğ ibn Ahmed içinde benzerlik göstermektedir. Ancak Ahmed'in varisleri arasında annesi ve iki kız kardeşinin bulunması, yani varisleri arasında çocuğunun bulunmaması, onun ya evlenip de çocuğu olmadan zevcesinin vefat etmesi üzerine dul kaldığını, ya da hiç evlenmeyerek bekâr olarak öldüğünü göstermektedir.

Geriyeye kalan 10 tereke sahibinin ise varisleri aras,nda zevcelerini görmekteyiz. Ancak bunlardan Hoca Veli Mahallesi sakinlerinden Hasan Be e, Hac, Musa Mahallesi sakinlerinden Halil Be e ve Hoca Bayezid Mahallesi sakinlerinden yeniçeri seyyid Ahmed'in varisleri aras,nda çocuklar,n,n olmay, ,n,n onlar,n genç ya ta ölmü olabilece i ihtimalini ya da çocuklar,n,n kendilerinden önce ölmü olabilecekleri ihtimalini ortaya ç,kartmaktad,r. Zevcelerin haricinde di er varisler olarak; erkek ve k,z çocuklar,n,, anne ve babalar,n,, k,z karde lerini ve erkek karde lerini görmekteyiz. Tereke sahiplerinin çocuk say,lar,na bakt, ,m,zda ise en az bir çocu u olan bir ki iyi, iki çocu u olan üç ki iyi, üç çocu u olan üç ki iyi ve dört çocukla en çok çocuk sahibi olan bir ki iyi görmekteyiz.

Servet miktarlar,na bak,ld, ,nda ise 0-5.000 akçe aras, serveti olan be ki i, 5.000-20.000 akçe aras, serveti olan iki ki i, 20.000- 50.000 akçe aras, serveti olan üç ki i ve serveti 50.000 akçenin üstünde olan iki ki i bulunmaktad,r. Servetleri olu turan kalemler aras,nda di er terekelerde de oldu u gibi evler, ba ve bahçeler, dükkanlar, nakit ve alacaklar, giyim ku am ve süs e yalar,, ev e yalar,, hububat ve hayvanlar ve ahsi e yalar ve kitaplar yer almaktad,r. Bu kalemler aras,nda en fazla de ere sahip olanlar ya da getirisi en yüksek olanlar evler, ba ve bahçeler, dükkanlar, nakit ve alacaklard,r. Örnek verecek olursak; Canpa azade Mahallesi sakinlerinden olan Bekir Alemdar ibn Mustafa 67.910 akçe ile 11 ki i aras,nda en fazla servete sahip olan ki idir. Bekir Alemdar ibn Mustafa'n,n bu servetinin 56.280 akçelik k,sm,n, Mehmed A a Han,n'da Mustafa bey ile hesap ve tahsil olunan sermayesinden gelen 30.480 akçe, bit pazar, karininde vaki kahvehane aleti ve gedi inin de eri olan 24.000 akçe ve Örtü kolunda vaki ba ,n,n de eri olan 1.800 akçenin toplam, olu turmu tur. Yani 67.910 akçelik servetin yakla ,k % 83'ünü yukar,da örnek olarak verdi imiz kalemler olu turmaktad,r.

Yine bu terekelerde di er terekelerde oldu u gibi genelde rastlad, ,m,z e yalar vard,r. Bunlar: dö ekler, minderler, yorganlar, çar aflar, yast,klar, has,rılar, gömlekler, donlar, dizlikler, alvarlar, tavalar, tepsiler, siniler vb.dir. Bunun yan,nda ölen ki ilerinin asker olmas, nedeniyle terekelerde pi tov, k,l,ç, b,çak, tüfenk gibi silahlara rastlanmaktad,r. Ayr,ca incelemi oldu umuz 155 tereke kayd, içerisinde çok az say,da kar ,m,za ç,kan kitaplar sava ta vefat edenlerin terekelerinden de ç,kmaktad,r. Bunlar aras,nda Risale-i Birgivi (2 adet), Enam-, erif (1 adet), Risale-i Üstüvani (1 adet), Imihal (1 adet) yer almaktad,r.

Terekelerden al, nan masraflar k, sm, na geldi imizde ise ba ta techiz ve tekfin masraf, na daha sonra resm-i k, smet, harc-, hüddam, eminiye ve hüddamiye, kalemiye ve kaydiyye, çukadariye ve ihzariye ve dellaliye gibi hemen hemen her terekeden al, nan masraflara rastlanmaktadır. Ayr, ca zevcesi hayatta olanlar, n zevcelerine varsa mehr-i müeccelleri de terekeden dü ülerek ödenmi tir. Masraflar, n ve borçlar, n terekeden dü ülmesinden sonra kalan miktar varisler aras, nda payla t, r, lm, t, r.

3.3. Maddi Kültür Unsurlar,

3.3.1. Kuma lar Giysiler Aksesuarlar ve Süs E yalar,

3.3.1.1. Kuma lar

ncelemi oldu umuz terekelerde k, yafetlerin yap, m, nda kullan, lan ve dükkanlarda yer alan farklı kuma türleri bulunmaktadır. Bunlar ; destar, ali, keten, keçe, alaca, aba, bogasi, çuka (çuha), basma, hatai, bürüncük, kutni, ipekli, bez ve keremsuddur.

Destar; kavuk, külah, fesin etraf, na sar, lan sar, k veya astar olarak kullan, lan kuma t, r¹⁰⁰. e, mesle e, mevkie, memuriyete göre sar, lma ekilleri¹⁰¹ olan destar Müslüman erkeklerin terekelerinde yer almaktadır.

Lifleri dokumac, l, kta, tohumu çe itli hastal, klar, n tedavisinde kullan, lan bitki olan ketenden¹⁰² yap, lma bezler, kara keten kuma lar, ipekli ketenler ve keten iplikleri kay, tlar aras, nda yer almaktadır.

plikten dokunmayan yalnız ,slat, larak dövülmek suretiyle yap, lan kal, n, kaba kuma olan keçeye O uzca'da kiyiz veya kiz denir. Dayan, kl, bir kuma olan keçeden külah, ayak dolamas, ve ayak terli i yap, l, rd,¹⁰³. Kay, tlarda köhne, alaca, siyah, umlu ve Selanik keçesi isimleriyle yer almaktadır.

¹⁰⁰ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlü ü*, stanbul: Paradigma Yay, nlar,, 2011, s. 193.

¹⁰¹ Re at Ekrem Koçu, *Türk Giyim Ku am ve Süslenme Sözlü ü*, Ankara: Sümerbank Kültür Yay, nlar,, 1969, s. 87.

¹⁰² Ünal, s. 397.

¹⁰³ Mine Esiner Özen, "Türkçe'de Kuma Adlar,", *stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 33, (Mart 1981), stanbul, s. 320.

Çiçekli, türlü renk ve desenli bir kuma olan basmadan erkeklere mintan, z,b,n, gecelik h,rkas,, gecelik entarisi, pijama, kad,nlara da alvar, mintan, entari ve h,rka yap,lmaktayd,¹⁰⁴. Tekirda 'da Serez ve Ahmediye basmalar, ile tülbent olarak kullan,lan basmalar tercih edilmekteydi.

Tekirda 'da kullan,lan yünlü kuma türleri aras,nda en çok al yer almaktad,r. Ke mir keçisi denilen bir keçinin çok makbul yünü ile dokunmu ve çubuklar aras,nda resmedilmi çiçek ve badem motifleri ile kendine mahsus güzellikte bir kuma olan al,n en güzelleri ran ve Hindistan'da dokunanlar,d,r. Türklerde yünden dokunmu ince elbiselik kuma a verilen add,r¹⁰⁵. Yüz y,llar boyunca her tabakadan halk taraf,ndan ra bet gören al,, 18. yüzy,l sonlar, ve 19. yüzy,l,n ba ,nda, yeniçerili in son devrinde, stanbul'da bele ve ba a sarmak moda olmu tu¹⁰⁶.Tekirda 'da kullan,lan al çe itleri aras,nda stanbul, Tosya, Frengi, engeri ve kaba ali yer almaktad,r.

aldan sonra gelen yünlü kuma ise çuka (çuha) d,r. En me hurlar, Üsküp ve Selanik'te dokunan çuha, yünden s,k, olarak dokunan, dayan,kl, ve havl, bir kuma t,r. Erkek giyiminde daha fazla kullan,lm, t,r¹⁰⁷. Kad,nlara ferace, erkeklere ise cebken, cameden, fermene, yelek, çak ,r, potur, kaput, avniye ve terlik yap,lm, t,r¹⁰⁸.

Bir di er yünlü kuma ise abad,r. Eskiden en me hurlar,n,n Bal,kesir'de dokundu u abalar,n dokunmas, ve kullan,lm,as, zaman,m,za kadar gelmi tir. Kal,n yünlü bir kuma olan abadan genellikle erkeklere elbise yap,l,rd,¹⁰⁹. Kal,n kuma olan abadan so uktan korunmak için alvar, kaput, cepken, yelek, cübbe, ya murluk, palto gibi k, l,k k,yafetler yap,l,rd,¹¹⁰.

Pamuklu kuma lar aras,nda ise ilk s,rada alaca yer almaktad,r. K,r,m,z, zemin üzerine sar, çubuklu pamuklu bir kuma olan alaca pamuklu ve ipekli diye ikiye ayr,l,r ancak genellikle pamuklusu dokunurdu. Bursa, Halep, Manisa ve Kastamonu

¹⁰⁴ Koçu, s. 25.

¹⁰⁵ Özen, s. 334.

¹⁰⁶ Koçu, s. 214.

¹⁰⁷ Özen, s. 309.

¹⁰⁸ Koçu, s. 82.

¹⁰⁹ Özen, s. 299.

¹¹⁰ Koçu, s. 7.

alacalar, me hurdur¹¹¹. Eksiz dayanıklı ve kıymetli bir kumaş¹¹². Tekirda 'da da me hur olan Manisa ve Halep alacalar, ile Am ve Diyarbakır alacalar, entari ve alvar gibi kıyafetlerin yapımında kullanılmıştır.

Tekirda 'da alacadan sonra en çok tercih edilen pamuklu kumaş bezdir. Pamuktan veya ketenden dokunan rengi daima beyaz olan bu kumaş ipliğinin cinsine, dokunuş tarzına, kalınlığına, inceliğine, yumuşaklığına, sertliğine, kabalığına göre de iki isimler alır. Amerikan bezi, Trabzon bezi, yelken bezi gibi¹¹³. Terekelerde bez kumaş, kullanım yerine göre donluk, uçurluk, çarşaf, gömleklik, yalın, gibi isimlerle kaydedilmiştir.

El tezgahlarında pamuk ipliğinden astarlık bez olarak dokunan bogasının asıl adı, İspanyolca "bocaci" dir. Amele sarı, için gömleklik olarak da kullanılmıştır¹¹⁴. Kayıtlarda beyaz, boyalı, kırmızı, bogasi gibi isimlerle yer almaktadır¹¹⁵.

Kutun Arapça pamuk demektir ve dilimizde ise pamuklu dokumalara kutnu veya kutni denilmektedir. Ayrıca pamuk ipliği karışık atlas taklidi bir ipekli kumaşa taayn, adı verilmektedir¹¹⁶. Tekirda 'da incelediğimiz dönemde diğerkutnu pamuklu kumaşlara göre az da olsa tercih edilmiştir.

Pek ipliği ile dokunmuş ipekli kumaşlar daha değerli oldu için diğerkutnu kumaşlara göre daha az tercih edilmiştir. Bunlar arasında ham ipekten, pek az miktarda keten ipliği katılarak dokunan yazlık, tül gibi ince oldu u halde effaf olmayan, açık krem renginde olan bürüncük¹¹⁷, zemini siyah ve sarımadan, çetileri sade, telli, nevezuhur olan eski ipekli bir kumaş hatai¹¹⁸, bir nevi ipekli kumaşın adı olan ve alaca gibi Halep'te dokunan keremsud¹¹⁹ ve ipekli ve pamuklu bir kumaş olan ve yollu olup bir yolu pamuk bir yolu ipek, aynı zamanda dallı ve benekli olan sandal¹²⁰ yer almaktadır.

¹¹¹ Özen, s. 300.

¹¹² Pakalın, I, s. 44.

¹¹³ Koçu, s. 35.

¹¹⁴ Özen, s. 305.

¹¹⁵ R S, nr. 1701, vr. 100a-1.

¹¹⁶ Koçu, s. 161.

¹¹⁷ Özen, s. 306.

¹¹⁸ Özen, s. 316.

¹¹⁹ Pakalın, II, s. 243.

¹²⁰ Özen, s. 331.

3.3.1.2. Giysiler

Bir önceki bölümde bahsettiimiz kumalar kullanılarak üretilen ve Tekirdağ'da kadınlar ve erkekler tarafından kullanılan giysilere baktığımızda çoğunlukla giysinin hem kadınlar tarafından hem de erkekler tarafından kullanılmakta olduğunu bazıları sadece kadınlar örneğin ferace gibi, ve bazıları da sadece erkekler tarafından çizme, kavuk gibi kullanıldığını görmekteyiz. Giysilerin ayrıntılarına, çoğunlukla görememekteyiz sadece hangi kuma tan yapıldıkları, eski veya yeni oldukları, ile adet ve kıymetleri yer almaktadır. Bunların dışında süslemeleri hakkında çok fazla ayrıntı verilmemiştir.

Günümüzde de olduğu gibi kadınlar o dönemde de giyimde önemli bir yer aldıkları için incelediğimiz terekelerde kadın giysileri münakka (iğnemeli), erkek giysileri ise daha sade olarak yer almaktadır. Tekirdağ'da kadınlar ve erkekler tarafından tercih edilen giysiler arasında, da yer almaktadır.

Hemen her toplumun ilgisini çeken kürkleri, ilk başlarda sadece giyinmek için kullanılmakla zamanla süs ve toplum içindeki statüyü gösteren bir eşya haline gelmişlerdir¹²¹. Osmanlı Devleti'nde de kullanılmaya başlanan kürkleri tüyleri güzel ve yumuşak olan hayvanların postlarından ve postlarına kaplanmış kumalardan yapılan özellikle soğuklarda kullanılan bir giysidir¹²². Kürk yapımında kullanılan hayvan postları, ustalar tarafından dört kısma ayrılmıştır. Bunlar sırt tüyleri, boyun (kafa tüyleri), göbek (karın tüyleri) ve paça (bacak) tüyleridir. Kürkleri hayvanına göre isimler almıştır, bunların başlıcaları şunlardır; samur, vaşak, zerdeva (sansar cinsi küçük bir hayvan), kaakum, tilki (elma) ve sincaptır¹²³. Osmanlı'nın en ihtişamlı dönemi olan kanuni döneminde de en değerli olan samur ve zerdeva kürklerinin daha adı olan kuzu kürkünden daha fazla kullanılmakta olduğu söylenmektedir¹²⁴.

İmparatorluk içerisinde bu kadar yaygın olarak kullanılan ve aynı zamanda ticareti de yapılan kürklerin Tekirdağ'da da birçok çeşidinin kullanıldığını görmekteyiz. Erkeklerin terekelerinde de en çok kuzu kürkleri yer almaktadır. Bunların

¹²¹ Zeki Tekin, "Osmanlılarda Kürk Kullanımı", *Türkler Ansiklopedisi*, X, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 644.

¹²² Koçu, s. 164. ; Filiz Karaca, "Kürk", *D A*, XXVI, İstanbul: TDVY, 2002, s. 568.

¹²³ Koçu, s.165.

¹²⁴ Tekin, s.644.

k,ymetleri 10 akçe ile 810 akçe aras,nda de i mekte olup en adi kürkler bunlard,r. En k,ymetli kürkler ise samur ve va ak kürkleri olup en k,ymetli samur kürkü 48.000 akçe ve en k,ymetli va ak kürkü ise 18.100 akçedir. Kuzu kürkünden sonra erkekler taraf,ndan en çok tercih edilen kürkler kurdun ense postundan yap,lan ç,lkafa kürkler (k,ymetleri 420 akçe ile 6.000 akçe aras,) ve nafe hayvan,n göbek k,sm,ndan yap,lan kürkler (k,ymetleri 113 akçe ile 8.550 akçe aras,)'dir. Bunlar d, ,nda keçi, sansar, kakum, karsak, paça, sincap ve kurt kürkleri yine erkekler taraf,ndan az da olsa tercih edilen kürklendir. Erkeklerin kulland,klar, kürkler genellikle çuka ve bez gibi daha sade ve dayan,kl, kuma larla kaplanm, lar, cebe ve bini gibi k,yafetlerde kullan,lm, lard,r. Erkekler aras,nda sahip oldu u kürkler ile en dikkat çeken isim Rodosçuk'ta ikamet üzere iken vefat eden yeniçeriler a as, sab,k alt,nc, Mustafa A a'd,r¹²⁵. 463.140 akçelik toplam serveti içinde kürklerinin toplam k,ymeti 100.660 akçedir buda servetinin % 21'i demektir. Ayr,ca 48.000 akçelik en k,ymetli samur kürkü ve 18.100 akçelik en k,ymetli va ak kürkünün de sahibidir. Kürklerinin bu kadar de erli olmas,n,n nedeni ise yeniçeri a as, olmas,d,r demek yanl, olmaz.

Kad,nlar,n en çok tercih ettikleri kürk ise sincap kürküdür. Sincap kürkleri çiçekli ve gümü çubuklu kuma larla süslenmi lerdir ve k,ymetleri 480 akçe ile 6.070 akçe aras,nda de i mektedir. Bunun d, ,nda samur, kuzu, zerdeva, kedi, kakum, tav an ve nafe kürkler kad,nlar taraf,ndan kullan,lm, t,r. Kad,nlar,n kulland,klar, kürkler hatai, al, çuka, çiçekli gibi ipekli ve pamuklu kuma larla kaplanm, lard,r. Erkeklerin kulland,klar, kürklere göre daha süslemeli ancak k,ymet bak,m,ndan daha dü ük k,ymetlidirler.

Çar aftan önce kad,nlar,n tesettür için giydikleri üstlük olan feraceler, çuhadan, softan¹²⁶ sonralar, ise fantazi kuma tan yap,lmaktayd,. Düz, süssüz ve sade olanlar, oldu u gibi cepleri ve yakalar, i lemelileri de olurdu¹²⁷.

Feraceler Abbasiler'den beri çe itli slam ülkelerinde özellikle ulema ve devlet adamlar, taraf,ndan kullan,l,rd,. Ferace 16. yüzy,la ait resimli ve yaz,l, kaynaklarda önden aç,k, bedeni ve kollar, bol, ete i yere kadar uzun, boyunu oturma yuvarlak veya hafifçe "V" ekinde oyulmu yakal, ve ön aç,kl, ,n,n iki yan,nda yer alan dikey

¹²⁵ R S, nr. 1701, vr. 38b-1.

¹²⁶ Yünden ve keçi k,l,ndan dokunan bir çe it kuma . Bkz. Koçu, "Sof", s. 208.

¹²⁷ Pakal,n, I, s. 601.

y,rtmaç cepli bir tür cübbe olarak tarif edilmi tir. Bu tarif kad,n ve erkek feraceleri içinde geçerlidir¹²⁸. Feraceler yüzü örtmek için ya maklarla beraber kullan,ı,rd,.

16. yüzy,lda feraceler yaz,n hafif ipeklilerden, k, ,n sof ve çuha gibi yünlülerden yap,ı,rd,. 17. yüzy,lda feraceler fazla bir de i ikli e u ramam, lard,r. 18. yüzy,l ba lar,nda, özellikle Lale Devri'nde (1718-1730) saray kad,nlar, ve zengin han,malar renk renk, ,k ferace ve ya maklar kullanmaya ba lam, lard,r. Feraceler bu dönemde de i im göstermeye ba lam, ve yakas,z olan feracelere tak,lan yakalar,n uzunlu u ba ta bir kar, iken artarak etek boyuna kadar uzam, t,r. Feracelerin etek kenarlar, süslenmi tir. Zamanla bu durum saray, rahats,z etmi ve ilki 1725 y,l,nda olmak üzere kad,nlar için pe pe e baz, hükümler ç,kart,larak feracelerin yaka boylar, k,salt,lm, ve süslemeleri azalt,lm, t,r. Ancak bu yasaklara uyulmad, , III. Selim döneminde 1791 y,l,nda yasa ,n tekrarlanmas,yla anla ,lmaktad,r. 19. yüzy,l boyunca da süren yasaklamalar ne olursa olsun kad,nlar,n üzerinde etkili olmam, ve ferace 19. yüzy,l,n ikinci yar,s,nda saray ve halk kad,nlar,n,n vazgeçilmez k,yafeti haline gelmi tir. 1889'da ise tesettüre uymad, , için II. Abdülhamid taraf,ndan kesin biçimde yasaklanarak yerine çar af giyme zorunlulu u getirilmi tir¹²⁹.

Osmanl,'da hem kad,nlar hem de erkekler taraf,ndan kullan,lan feraceler incelemi oldu umuz tereke kay,tlar,nda sadece mahallelerde ikamet eden Müslüman ve gayrimüslim kad,nlar,n terekelerinde yer almaktad,r. K,ymetleri 300-2.400 akçe aras,nda de i en feracelerin en k,ymetlileri k, l,k olarak kullan,lan çukadan yap,ı,ma feracelerdir. Çuka d, ,nda aldan yap,ı,ma feracelerde yer almaktad,r.

Yüksek tabaka ve uleman,n giydi i bir nevi cübbenin ad, olan bini k, için yünlü kuma tan yaz için ise keten ve softan yap,ı,rd,¹³⁰. Cübbeden daha geni ve kollar, daha uzun olan bu giysin bol olan,na ferace denmekteydi¹³¹.

Tekirda mahallelerinde ikamet eden 3 kad,n terekesinde yer alan bini genellikle Müslüman olmak üzere gayrimüslim erkeklerin terekelerinde yer almaktad,r. Yukar,da tan,m,nda da bahsetti imiz gibi statü sahibi ki ilerin daha çok tercih etti i bir giysi olan bini kay,tlarda da be e, hac,, a a gibi unvan sahibi ki iler

¹²⁸ Hülya Tezcan, "Ferace", *D A*, XII, stanbul: TDVY, 1995, s. 349-350.

¹²⁹ Tezcan, *Ferace*, s. 350.

¹³⁰ Koçu, s. 39.

¹³¹ Pakal,n, *I*, s. 235.

taraf,ndan kullan,lmaktad,r. Kad,n terekelerinde bade cebe ma bini (1 adet-640 akçe), al bini (1 adet-105 akçe) ve sagir bini (1 adet-510 akçe) olarak yer al,rken erkek terekelerinde ise en fazla çukadan yap,lan, dikkat çekmekle beraber al bini ler de 360 akçe ile 2.500 akçe aras,nda de i en de erleri ile yer almaktad,rlar. Mahallelerde ikamet eden erkekler taraf,ndan daha fazla tercih edilen bini köylerde fazla kullan,lmamaktad,r.

Entari, üste giyilen iki taraf, y,rtmaçlı, ve geni kollu uzun gömlek gibi elbiseye verilen add,r¹³². Genellikle kad,nlar,n giydi i ancak erkeklerin de kulland, , bir giysidir. Kad,n ve erkeklerin iç çama ,rlar, ve iç donu üstüne geceleri yata a girerken giydikleri ve bazen ev içinde de dola t,klar, entariye de gecelik entarisi denirdi¹³³.

Tekirda 'da ya ayan kad,n ve erkeklerin terekelerinde s,kl,kla rastlad, ,m,z entariler genellikle alacadan yap,lm, t,r. Entarilerde en çok alaca kuma kullan,lm, t,r. Manisa, am, Yeni ehir, Halep ve Diyarbak,r alacalar, gibi. Kad,n entarilerinde am alacas,, erkek entarilerinde ise Manisa alacas, daha fazla kullan,lm, t,r. Alaca d, ,nda en çok çuka daha sonra al (stanbul ve Frenk allar,), hatai (Sak,z hataisi), bogasi, keten, kutni ve bez gibi kuma lardan yap,lma entariler yer almaktad,r. Kad,n entarilerinde gümü çubuklu süslemeler bindall, ve çiçekli (Sak,z çiçeklisi) kuma larda kullan,lm, t,r. Erkek entarileri kad,n entarilerine göre sadedir. Kad,nlar,n kulland,klar, entarilerin k,ymetleri 110 akçe ile 3.700 akçe (gümü çubuklu entari) aras,nda de i irken, erkeklerin kulland,klar, entarilerin k,ymetleri ise 60 akçe ile 2.280 akçe aras,nda de i mektedir. Kad,nlar,n kulland,klar, entariler erkeklerin entarilerine göre daha pahal,d,r.

Entariye benzeyen kaftanlar önden aç,k, boyu uzun kollar, uzun ve k,sa olabilen entarinin üstüne giyilebilen bir üst elbisesidir¹³⁴. ç donu ve gömlek gibi k,yafetlerin üstüne giyilen astars,z elbise olan kaftanlar özellikle erkek giyiminde kullan,l,rd,. K,ymetli ve güzel kuma lardan yap,l,rd,¹³⁵. Kaftanlar daha çok itibar, temsil etmekte ve sembolik olarak kullan,lmaktayd,lar ayr,ca saray taraf,ndan

¹³² Pakal,n, *I*, s. 541.

¹³³ Koçu, s. 102.

¹³⁴ Lale Görünür ve Sema Ögel, "Osmanlı Kaftanları ile Entarilerinin Farkları ve Kullanılımları," *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. III, S. 1, (Aralık 2006), İstanbul, s. 62.

¹³⁵ Koçu, s.137.

onurlandırılmak için verilen ve rütbe gösteren bir giysidir. Kaftan saray çevresinde ve erkek giyiminde resmi bir nitelik göstergesi olarak kullanılırken kadınlar tarafından da kullanılmaktaydı. Kadın kaftanlar, da varlık göstergesi olarak kullanılmaktaydı,¹³⁶.

incelemi oldu umuz tereke kayıtları arasında sadece Işklar Köyü sakinlerinden Porune binti Dimitri adlı kadının terekesinde iki adet yer alan *beyaz kaftan ve defa beyaz kaftan* kıymetleri 200 ile 100 akçe idi¹³⁷. Erkeklerin terekelerinde kadınlara oranla daha fazla yer alan kaftanlar diğer kıyafetler kadar fazla değildi. Rodosçuk'ta ikamet üzere iken vefat eden yeniçerileri arasında, sabık altınca Mustafa A'nın terekesinde¹³⁸ üç adet *müstamel hendek kaftan* ve kıymetleri 450, 530, 1.010 akçe ve bir adet *stanbul al kaftan* ve kıymeti 1.200 akçe olarak yer alırken diğer erkek terekelerinde ise toplamda dört adet ve kıymetleri 345 akçe ile 720 akçe arasında değişen alaca ve al kaftanlar yer almaktaydı. Kaftan sahibi erkeklerin hepsi Tekirdağ mahallelerinde ikamet etmekteydiler.

Kebe, en kalın keçeden yapılan giysidir. Çobanların giydikleri kepenekler kebeden yapılmaktadır. Hayvan üstüne örtülen kebe örtülere teyelti denilir. Hem kepenek hem de teyelti yapılan tüylü bir kebenin adı da Yanbolu kebesidir¹³⁹.

Erkek ve kadınların terekelerinde sıklıkla yer alan kebelelerin en pahalıları, Zafra kebeleri'dir. 1.500 akçe değerinde olan, vardır. Bunun dışında en çok Yanbolu kebeleri yer almaktadır. Kebeleler başlıklı, kısa, beyaz, mavi, kırmızı, gibi isimlerle kaydedilmişlerdir. Kıymetleri 70 akçe ile 1.500 akçe arasında değişmektedir.

Savaş zamanında düman silahları karşı, vücudu korumak için giyilen zırh, kalın meşin elbise¹⁴⁰ olarak tanımlanan cebe erkek ve kadınlar tarafından kullanılan bir tür elbise olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın terekelerinde yer alan cebeler daha çok aldan, erkek terekelerinde yer alanlar ise çukadan yapılmıştır.

Hırka, cübbenin altına veya gecelik entarinin üstüne giyilen dize kadar veya daha kısa olan astarlı ve pamuklu bir elbisedir. Kollar, geniş, yakasız ve önden

¹³⁶Görünür ve Ögel, s. 64.

¹³⁷R S, nr. 1701, vr. 76a-1.

¹³⁸R S, nr. 1701, vr. 38b-1.

¹³⁹Koçu, s. 152.

¹⁴⁰Ünal, s. 139.

dü melerle iliklenen, ço u zaman iki yan,na cep de yap,lan elbisedir. K, l,k bir elbise olan h,rka herkes taraf,ndan kullan,lm, özellikle Anadolu'da yayg,nd,r. H,rkan,n yüz kuma , giyen kimsenin durumuna göre en pahal, kuma lardan ucuza do ru gitmektedir ve astar, da yüzüne uygun olmal,d,r¹⁴¹.

Tekirda 'da kad,nlar taraf,ndan daha çok kullan,lan h,rkalar az da olsa erkek terekelerinde de yer almaktad,rlar. K,ymetleri 70 akçe ile 1.000 akçe aras,nda de i mektedir. Kad,nlar,n kulland,klar, h,rkalar çiçekli kuma , al ve sandal kuma tan yap,лма iken erkeklerin kulland,klar, ise abadan yap,lmad,r. Bu nedenle kad,n h,rkalar, erkeklerin h,rkalar,na göre daha k,ymetlidir.

Dolama, çukadan yap,lan ve entari gibi önü aç,k olup dü meyle kapanmayan, ku akla ba lanan, hem erkeklerin hem de kad,nlar,n kulland, , bir giysidir. Çukadan, çatmadan ve kemhadan yap,lanlar, vard,r¹⁴².

Sadece bir kad,n terekesinde yer alan ve k,ymeti 240 akçe olan dolama, erkek terekelerinde az da olsa yer almaktad,r. Erkek terekelerinde k,ymeti 41 akçe ile 600 akçe aras,nda de i mektedir ve çuka ve abadan yap,lmad,r.

Yelek, kolsuz ve önü aç,k, ete i bele kadar k,sa olup mintan üstüne ve ceket, cebken alt,na giyilin bir giysidir. Kad,nlar,n yelekleri ipekli ve süslü kuma lardan, erkeklerin ki ise ba ta çuha ve kadife olmak üzere bütün esvap,l,k kuma lardan yap,l,rd,¹⁴³.

Kay,tlarda sadece erkek terekelerinde rastlad, ,m,z yelekler çuka, alaca, al, bogasi, bez ve aba gibi kuma lardan yap,lm, t,r. K,ymetleri 18 akçe ile 400 akçe aras,nda de i en yeleklerin en k,ymetlileri çukadan, en adileri ise abadan yap,лма olanlar,d,r.

Ya murluk, ya murlu havalarda giyilen, ba l,kl, ve d, , bal mumu veya kauçuk ile kaplanm, , kaput veya mu amban,n ad,d,r¹⁴⁴.

Yine kay,tlarda sadece erkeklerin terekelerinde rastlad, ,m,z ya murluklar, en fazla dayan,kl, bir kuma olan abadan yap,lm, t,r. Siyah ve k,rm,z, renkli olanlar,

¹⁴¹ Koçu, s. 129.

¹⁴² Ünal, s. 205.

¹⁴³ Koçu, s. 242.

¹⁴⁴ Koçu, s. 238.

vardır. Kıymetleri 35 akçe ile 500 akçe arasında değişmektedir. En kıymetlisi kirmiz, abaya murluk olarak kaydedilmiştir.

Kaput, kaba kalın kumaşlardan özellikle kaba ayaktan dikilen bir paltonun adıdır. Asker kaputları, halkın giydiği indeni ayrılarak asker kaputu şeklinde anılmaktadır¹⁴⁵. Kayıtlarda sadece dört adet kaput karıma, zaç, km, tr ve herhangi bir özelliği belirtilmemiştir. Erkeklerin terekelerinde yer almaktadırlar. En adisi 700 akçedir, en kıymetlisi ise yeniçerileri aas, altıncı, Mustafa aya ait terekede *kaput ma bala l, k ma kese* şeklinde kaydedilmiştir ve değeri 8.000 akçedir.

Aba, kaba ve kalın bir kumaş olan abadan yapılan potur, hırka, cebken, paltoya verilen isimdir¹⁴⁶. Erkeklerin terekelerinde yer alan abalar, ksa, balı, kl, sagir, beyaz ve potur gibi isimlerle kaydedilmiştirlerdir. Kıymetleri 15 akçe ile 350 akçe arasında değişmektedir.

ihram, niyyet ve telbiye denilen iki kışmından oluşan hac, ların Mekke'ye girmek hac ve umre etmek için giydikleri, yün, pamuk ve ketenden yapılan dikişli bir elbisedir¹⁴⁷. Sadece iki erkek terekesinde yer almaktadır¹⁴⁸ ve Cezayir ihram, 1 adet kıymeti 300 akçe ve ihram 1 adet kıymeti 180 akçe olarak kaydedilmiştir.

Libade, pamuklu ve astarlı, ksa, dik yakalı, eteği bel hizasında, kollar, bol ve önü iliksiz daima açık bir hırkadır¹⁴⁹. Sadece Yeni mahalle sakinlerinden olup helak olan Karina binti Setrak nam nasraniyenin terekesinde yer alan ve çiçekli libade 1 adet kıymeti 850 akçe olarak kaydedilmiştir¹⁵⁰.

İçlik veya zıbn, kışın giysilerin altına giyilen kolsuz pamuklu yeledir¹⁵¹. Zıbn, na içlikte¹⁵² denmektedir. Hem erkeklerin hem de kadınların terekelerinde zıbnlar ve içlikler yer almaktadır. Özellikle kışın soğuktan korunmak için kullanılmaktadır. Kadın terekelerindeki zıbnlar ve içlikler alacadan ve çiçekli kumaşlardan, erkek terekelerinde yer alanlar ise daha dayanıklı kumaşlar olan keten ve çukadan yapılmışlar, gibi, alaca ve bogasiden yapılmış olanlar, da vardır. Erkek

¹⁴⁵ Koçu, s. 146.

¹⁴⁶ Koçu, s. 7.

¹⁴⁷ Pakalın, II, s. 39.

¹⁴⁸ R S, nr. 1701, vr. 17a-1, 18a-1.

¹⁴⁹ Koçu, s. 168.

¹⁵⁰ R S, nr. 1701, vr. 23b-1.

¹⁵¹ Koçu, s. 251.

¹⁵² Koçu, s. 133.

z,b,nlar,n,n k,yemetleri 55 akçe ile 400 akçe, içliklerinin k,yemetleri 30 akçe ile 300 akçe aras,nda, kad,n z,b,nlar,n,n k,yemetleri 90 akçe ile 230 akçe aras,nda içliklerinin k,yemetleri ise 60 akçe ile 90 akçe aras,nda de i mektedir.

Gömlek, ince ve yumu ak bezlerden genelde düz beyaz renk olarak kesilirdi. Erkek gömleklerinin uzunlu u dizden yukar,, kad,nlar,n,n ki ise ayak bileklerine kadar uzun olurdu¹⁵³. Kad,n terekelerinin büyük ço unlu unda yer alan gömlekler en çok bürüncük kuma tan yap,lm, t,r. Bürüncük d, ,nda, alaca, ipekli, keten, bez gibi kuma larda kullan,lm, t,r. En k,yemetli kad,n gömlekler olup bunlar,n k,yemeti en yüksek olan, 6.600 akçedir, ipekli gömleklerden sonra en k,yemetliler ise bürüncükten yap,lma gömleklerdir. Erkek gömlekleri de kad,n gömleklerinde kullan,lan kuma lardan yap,lm, t,r. Yine erkeklerde de en k,yemetli gömlek ipekten yap,lma olup 1.560 akçedir. Ayr,ca kad,n terekelerinde gömlek yakalar, da kaydedilmi tir. Yakalar baz, yerlerde i lemeli olarak kaydedilmi tir.

Farsça ad, nimten olan mintan iç gömle i üstüne giyilen, etekleri kalçalara kadar uzun, uzun kollu, düz yakal, ve önü dü meli basma, alaca ve al gibi kuma lardan yap,lan bir giysidir¹⁵⁴. Kay,tlarda nimten olarak geçen bu giysi erkeklerin terekelerinde daha fazla olmak üzere hem erkeklerin hem de kad,nlar,n terekelerinde yer almaktad,r. Daha çok çuka olmak üzere alacadan yap,lanlar, da vard,r. K,yemetleri 20 akçe ile 700 akçe aras,nda de i mektedir.

Don, vücudu belden a a , topuklara kadar örten ve bacaklar için iki paças, bulunan, bürüncük, bez ve patiska gibi kuma lardan yap,lan iç çama ,r,d,r. Hem erkek hem de kad,n terekelerinde yer almaktad,r. Kad,n terekelerinde donlar alaca, bürüncük, bez ve bogasiden yap,lma olup en çok i lemeli olanlar yer almaktad,r. Erkek terekelerinde ise daha çok bezden yap,lma donlar olup keten, bürüncük ve ipekliden yap,lma donlarda yer almaktad,r. K,yemetleri 25 akçe ile 900 akçe aras,nda de i mektedir.

Uçkur, eskiden iç donu, çak ,r, alvar, s,kma, potur, z,bka gibi vücudun alt k,sm,na giyilen her eye verilen add,r. Uçkurlar hem örgü hem de kuma tan yap,lm, lard,r¹⁵⁵. Hem erkek hem de kad,nlara ait uçkurlar ço unlukla münakka i

¹⁵³ Koçu, s. 125.

¹⁵⁴ Koçu, s. 174.

¹⁵⁵ Koçu, s. 236.

i lemeli olarak kaydedilmilerdir. Kıymetleri 20 akçe ile 300 akçe arasında da imektedir en kıymetlileri i lemeli olanlardır.

alvar, a k,sm, bol, geni üst donudur. Erkek alvarlar, ço unlukla yünl kuma lardan kadın alvarlar, ise bazen ipekli kuma lardan yapıldır.¹⁵⁶ Erkeklerin terekelerinde yer alan alvarlar, büyük ço unlu u aba ve çuka gibi dayanıklı kuma lardan yapılmıştır. Aba ve çuka d, nda alacadan yapılmış olanlar, da kaydedilmidir. Kadınların alvarlar, ise ço unlukla alaca yapılmıştır. En çok Manisa alacas, tercih edilmiştir. Manisa alacas, d, nda am ve Halep alacaları, İstanbul al kuma s, hatai, kutni, keten gibi farklı kuma larda alvar yapılmışnda tercih edilen kuma lar arasında yer almaktadır. Erkeklerin kullandıkları, en pahal, alvar mavi çuka alvardır ve kıymeti 1.800 akçedir en adi olanlar, abadan yapılmış olanlardır. Kadınların kullandıkları, en pahal, alvar ise alacadan yapılmış olanlardır ve en kıymetlisi 505 akçedir.

Çakır, çukadan yapılan ve erkeklerin pantolondan önce iç donu üzerine giydikleri dar bir alvardır.¹⁵⁷ Tanımda da dendi i gibi Tekirda 'da sadece erkek terekelerinde yer alan çakır, n ço unlu u çukadan yapılmıştır. Çuka d, nda al kuma s, n kullanıld, , da görülmektedir. Kıymetleri 60 akçe ile 680 akçe arasında da imektedir.

Çekme, kadın ve erkekler tarafından özellikle üst ba kirtetici i ler yapıldıktan giyilen uzun, geni ve bol bir alvar, n ad, dır.¹⁵⁸ Kadın ve erkek terekelerinde çok az yerde karım, za ç, kan çekmeler boyalı, ve ye il gibi isimlerle kaydedilmilerdir. Kıymetleri 90 akçe ile 300 akçe arasında da imektedir.

Dizlik, dize kadar olan k,sa donun adıdır.¹⁵⁹ Sadece erkeklerin terekelerinde yer alan dizlikler bez kuma tan yapılmış olup siyah ve beyaz renkleri vardır. Kıymetleri 80 akçe ile 355 akçe arasında da imektedir.

Tekirda 'da kullanılan ba lıklar arasında hem kadınların hem de erkeklerin kullandıkları, ba lıklar fes ve çemberdir. Boyuna ve al,na ba lanan yemeni olan

¹⁵⁶ Koçu, s. 215.

¹⁵⁷ Ünal, s. 158.

¹⁵⁸ Koçu, s. 69.

¹⁵⁹ Koçu, s. 91.

çember¹⁶⁰ kad,n terekelerinde al ve münakka i olarak kaydedilirken, sadece bir erkek terekesinde çember ekinde kaydedilmi tir. K,ymetleri 60 akçe ile 800 akçe aras,nda de i mektedir en k,ymetlileri münakka i olanlar,d,r. Kuzey Afrika'n,n Fas ehrinde ortaya ç,kan k,r,m,z, renkli bir ba l,k olan zamanla Osmanl,'da ve di er Müslüman memleketlerde kullan,m, yayg,nla m, t,r. Osmanl,'n,n son yüzy,l, içinde erkekler için kabul edilmi ve resmile tirilmi tir¹⁶¹. Kad,nlar,n terekelerinde çok az yer alan fes daha çok erkekler taraf,ndan kullan,lm, t,r. K,r,m,z, ve köhne ekinde kaydedilmi lerdir. En k,ymetlisi 140 akçedir. Yemini ve tülbent ise ba , örtmek için kad,nlar taraf,ndan kullan,lan di er ba l,klard,r. Sadece erkekler taraf,ndan kullan,lan di er ba l,klar ise ; tüylü ve postlu bir ba l,k olan kalpak¹⁶² (çukadan yap,lanlar, yer almaktad,r), 1828 y,l,na kadar yani fesin resmile tirilmesine kadar giyilen ba l,klar olan ve mutlaka sar,k sar,larak giyilen kavuklar¹⁶³ ve kavuklar,n etraf,na sar,lan sar,klar (köhne, ye il ve tülbent), sadece bir adet yer alan ve diki siz olarak tek bir parça halinde keçeden yap,lan külah¹⁶⁴ ve son olarak da abadan yap,lan, siyah ve simlileri bulunan ba l,kt,r.

Kad,nlar,n terekelerinde ayakkab, olarak sadece -az da olsa- pabuç yer almaktad,r. Pabuç erkek terekelerinde de yer almaktad,r. Erkeklerin kulland,klar, di er ayakkab,lar aras,nda mestler, çizmeler, postallar ve terlikler yer almaktad,r.

3.3.1.3. Aksesuarlar

nceledi imiz kay,tlar aras,nda kullan,lan aksesuarlar ve süs e yalar, aras,nda genellikle kad,nlar,n kulland,klar, ku aklar, küpeler, gerdanl,klar, yüzükler ve bilezikler yer almaktad,r.

Ku ak beli s,k, tutmak için sar,lan uzun ve dar kuma t,r¹⁶⁵. Ayr,ca herhangi bir e ya ta ,mak içinde kullan,lan ku aklar kad,n giysilerini süslemek için kullan,lm, t,r. nceleme oldu umuz terekelerde kad,nlar,n kulland,klar, ku aklar alt,n, incili, sim, basma ve aldan yap,lama ku aklard,r. Bunlar,n en k,ymetlileri alt,n

¹⁶⁰ Koçu, s. 70.

¹⁶¹ Koçu, s. 113.

¹⁶² Koçu, s. 142.

¹⁶³ Koçu, s.148.

¹⁶⁴ Koçu, s. 162.

¹⁶⁵ emseddin Sami, Kâmûs-, Türki, stanbul: deal Kültür Yay,nc,l,k, 2011, s. 848.

ve incili ku aklard,r. Alt,n ku aklar,n k,yemetleri 630 akçe ile 6.300 akçe aras,nda, incili ku aklar,n ise 216 akçe ile 7.400 akçe aras,nda de i mektedir. Daha sonra sim (gümü) ku aklar gelmektedir ve bunlar,n k,yemetleri 120 akçe ile 675 akçe aras,ndad,r. Son olarak basma ku ak k,yemeti 220 akçe ve Sak,z al,ndan yap,lma ku ak ise 546 akçedir. Erkeklerin kulland,klar, ku aklar ise daha sade olup beyaz, yün, sagir, köhne, basma, kemer, yük, sim, bel, k,rm,z, ve aldan yap,lma olarak kaydedilmi lerdir. Erkek ku aklar,n,n en k,yemetlisi Sak,z al,ndan yap,lma olup k,yemeti 1.000 akçedir. Erkek ku aklar, daha i levsel kad,n ku aklar, ise süs amaçl, kullan,lm, t,r.

Süs e yalar, aras,nda sadece kad,nlar,n terekelerinde yer alan ve en k,yemetli olan bileziklerdir. Bileziklerin hepsi alt,ndan yap,lmad,r ve k,yemetleri 4.800 akçe ile 12.420 akçe aras,nda de i mektedir. kinci s,rada ise yine sadece kad,nlar,n terekelerinde yer alan gerdanl,klar gelmektedir. Gerdanl,klar inci ve alt,ndan yap,lmad,r. ncili gerdanl,klar,n k,yemetleri 1.320 akçe ile 3.000 akçe, alt,n gerdanl,klar,n k,yemetleri ise 1.000 akçe ile 5.850 akçe aras,nda de i mektedir. Kad,nlar,n terekelerinde daha fazla yer almakla birlikte genellikle Gayrimüslim erkeklerin terekelerinde olmak üzere Müslüman erkeklerinde terekelerinde de az da olsa yer alan küpe ve yüzükler ise alt,n, inci, zümrüt, ta ve zümrütten yap,lmad,r. Alt,n küpelerin k,yemetleri 410 akçe ile 1.000 akçe, zümrüt küpelerin k,yemetleri 810 akçe ile 4.050 akçe aras,nda de i mektedir. Bir adet incili küpe 2.450 akçe k,yemetinde ve bir adet de ta küpe 720 akçe k,yemetinde yer almaktad,r. Alt,n yüzüklerin k,yemetleri 180 akçe ile 540 akçe aras,nda de i mektedir. Bir adet sim yüzü ün k,yemeti 360 akçe, zümrüt ve sim yüzük ekinde beraber kaydedilenin k,yemeti ise 1.800 akçedir.

3.3.2. Ev E yalar, ve Mefru at

18. yüzy,l Tekirda evlerinde kullan,lan e yalar aras,nda çe itli özellikleri ve kullan,m alanlar, olan e yalara rastlamaktay,z. Evlerin yer dö emesi için kullan,lan keçeler, kilimler, has,rılar ve ilteler gerek ehirde gerekse köyde ya ayanlar taraf,ndan kullan,lan e yalar,n ba ,nda gelmektedirler. Orta ve yan keçeleri, umlu

ve özellikle kay,tlarda çok yer alan Selanik i i keçeler, alacadan¹⁶⁶ yap,лма keçeler, siyah keçe, köhne ve cedid kilimler, alacadan yap,лма kilimler, köhne has,rılar ve M,s,r has,r., köhne ve basma¹⁶⁷ ilteler gibi isimlerle kaydedilmi lerdir. Bunlar,n d, ,nda koyun postundan yap,lm, postekiler ve gerek namaz k,lmak için gerekse yer dö emesi için kullan,lan seccadeler kaliçe¹⁶⁸ ve zladı seccadeler çok olmakla birlikte, köhne, ayak, beyaz, atlas¹⁶⁹ ve hal, seccade olarak yer almaktadırlar.

Yer dö emesi için kullan,lan bu e yalar,n üzerine ise günümüzdeki mobilyalardan farklı olarak oturmak için en çok minderler olmak üzere, mak'adlar¹⁷⁰ ve sadece ehirde ikamet eden Müslim ve gayrimüslimlerin terekelerinde rastlad, ,m,z iskemleler ve sadece Hac, Hürmüz Mahallesi sakinlerinden olup hacc, erife azimet ve avdeti s,ras,nda ehriyor eyaletine ba l, Acur kalede vefat eden Hanc, Mehmed a a ibn Abdullah'n terekesinde yer alan sandalye ve arkaya yaslanmak için kullan,lan yast,klar konulurdu¹⁷¹. Minderler aras,nda kö e, boy, yan, oturak ve yine oturmak için tahtalarla yerden yükseltilerek üzerine örtü, minder ve yast,klar,n konuldu u sedirlerde kullan,lan sedir minderi, alacadan yap,лма minderler, yünle doldurulmu minderler, memlu¹⁷² minderler ile k,rm,z, ve beyaz renkli minderler yer almaktadırlar. Ayr,ca minderlerin y,pranmas,n, önlemek amacıyla minder k,l,flar, da kullan,lm, t,r. ehirde ikamet eden Müslim ve gayrimüslimlerin terekelerinde yer alan ancak köyde ikamet edenler aras,nda sadece iki terekede¹⁷³ yer alan mak'adlar ise zladı ve Selanik mak'ad, basma mak'ad, ,k mak'ad ve mavi mak'ad olarak kaydedilmi tir. Mak'ad, iskemle ve sandalye gibi e yalar,n genellikle ehirde ikamet edenler tarafından kullan,lm, bu e yalar,n o dönemde lüks olarak kabul edildi ini gösterebilir. iskemle ve sandalye gibi daha modern mobilyalar 18. yüzy, l ile birlikte özellikle Avrupa'da daha fazla olmak üzere ekonomik durumu daha iyi olanlar tarafından kullan,lmaya başlanm, lardır¹⁷⁴

Yatmak için ise yere dö ek serilir, dö e in üstüne çar af, yast,k ve yorgan konurdu. Sabah kalk,ınca da bunlar toplan,p yük, dolap yada sand,klara konurdu.

¹⁶⁶ Ünal, s. 30.

¹⁶⁷ Ünal, s. 88

¹⁶⁸ Ünal, s. 369.

¹⁶⁹ Ünal, s. 62.

¹⁷⁰ Pakal,n, II, s. 393.

¹⁷¹ R S, nr. 1701, vr. 104a-1.

¹⁷² Dolu, dolmu, içi doldurulmu . Bkz. Sami, s. 1083.

¹⁷³ R S, nr. 1701, vr. 5a-1, 36a-2.

¹⁷⁴ Braudel, s. 257.

Kay,tlarda dö ekler; köhne, beledi¹⁷⁵, mavi, memlu, sandal, kutni, alaca ve Manisa alacas,, yorganlar; münakka i, kundak, sandal, basma, Haleb çiçeklisi, köhne, telli, kutni, mavi, kal,n, sagir ve cedit, yast,klar; beledi, kadife, sagir, basma, köhne, memlu, mavi, yüz ve ba yast, ,, çar aflar; yorgan ve dö ek çar af,, M,s,r çar af, ipekli ve köhne olarak yer almaktad,r. Dö ek, yorgan ve yast,klar,n y,pranmas,n, ve kirlenmesini engellemek için ise yast,k yüzleri, dö ek ve yorgan k,l,flar, kullan,lm, t,r.

Hem yatak tak,mlar,n, hem de di er e yalar, i i bitti inde kald,rnak veya muhafaza etmek için kullan,lan sand,klar hem ehirde hem de köyde ikamet edenlerin terekelerinde ayakl,, sepet, bak,r, tahta, hurma a ac,ndan, köhne, vasat, cedit, sagir, ye il, siyah ve sar, olarak, dolaplar ise sadece ehirde ikamet edenlerin terekelerinde; köhne, kebir ve tahta olarak yer almaktad,r. Dolaplar,n sadece ehirde ikamet edenler taraf,ndan kullan,lm, ehirde ikamet edenlerin e yalar,n,n daha fazla olmas,ndan kaynaklanmaktad,r diyebiliriz. Yine e yalar, muhafaza etmek için kullan,lan pe tahtalarda (çekmeceler) ehirde ikamet eden unvanlar, efendi olan iki Müslüman erkek terekesinde iki er adet, bir Müslüman kad,n terekesinde bir adet ve köyde ikamet eden ve unvan, molla olan bir Müslüman erkek terekesinde bir adet ve toplamda alt, adet olmak üzere yer al,rken ne ehirde ne de köyde ikamet eden gayrimüslimlerin terekelerinde yer almamaktad,r. Buradan pe tahtalar,n statü sahibi Müslümanlar taraf,ndan kullan,ld, ,n, söyleyebiliriz.

Dö emeler ve oturma ve yatak tak,mlar,n,n d, ,nda evlerde ,s,nma amac,yla bak,rndan ve demirden yap,lan mangallar,n kullan,ld, ,n, görmekteyiz. Osmanl,'da yayg,n olmayan baca kullan,m, nedeniyle mangal ile ,s,nma yöntemi kullan,lm, t,r¹⁷⁶. Köyde ikamet edenler aras,nda sadece Kara Evli karyesinde sakin iken vefat eden Hac, Ahmed a a ibn Ali'nin terekesinde bir adet de eri 390 akçe olan bak,r mangal ve bir adet de eri 720 akçe olan bak,r kebir mangal yer almaktad,r¹⁷⁷. Evlerin mahremiyeti için pencerelerde, so uktan ve ha erelerden korunmak için ise kap,larda kullan,lan basma, alaca ve keçeden yap,lan perdeleri de bu e yalar aras,nda sayabiliriz. Kap, ve pencerelerde kullan,lan perdeler köy evlerinde rastlayamad,k.

¹⁷⁵ Pamuklu bir cins kuma . Bkz. Ünal, s. 105.

¹⁷⁶ Braudel, s. 260.

¹⁷⁷ R S, nr. 1701, vr. 36a-2.

Tekirda evlerinde aydınlatma için ise amdan ve fenerler kullanılmaktadır. amdanlar pirinç amdan ve amdan olarak, fenerler ise sagir, kara bakır, bakır ve Bosna feneri olarak yer almaktadır. Hac, sa mahallesinde sakine iken vefat eden Fatma binti Mehmed nam hatunun terekesinde dört adet de erleri 15-60 akçe arasında de i en amdan bulunmaktadır¹⁷⁸. Fatma hatunun tereke kaydında evi ile ilgili kayıt bulunmamaktadır ancak gerek ev e yalar, n, n fazla olmas, gerekse dört adet amdanla en fazla amdana sahip olmas, büyük bir evi olduğunu düşünebilir. amdan ve fenerler köy evlerinde bulunmamaktadır.

Köylerdeki evlerde bulunmayan bir di er e ya ise aynadır. Aynalar; kabreli, köhne, sagir, tahta ve sedef olarak kaydedilmişlerdir. Ayrıca ehirde ikamet eden gayrimüslimlerin evlerinde de ayna bulunmamaktadır. Sadece ehirde ikamet eden Müslüman kadın ve erkeklerin terekelerinde yer alan aynalar 10 adet kadın terekesinde toplamda 12 adet ve üç adet erkek terekesinde ise toplamda üç adet olmak üzere genel toplamda 15 adet olarak yer almaktadır. Aynaya kadın terekelerinde daha fazla rastlanmamızda şüphesiz, de ildir zira kadınlar, n günümüzde olduğu gibi o zamanda ki isel bakımlarına önem verdikleri bilinmektedir.

Braudel'in eserinde bahsetti inin aksine inceledi imiz tereke kayıtlarından da görüyoruz ki Osmanlı'da da Avrupa'da olduğu gibi ayna, iskemle, yatak, dolap gibi ev e yalar, kullanılmaktadır¹⁷⁹.

Son olarak karışmaz çikan e ya ise saatlerdir. A a şdaki tabloda saatlerin çeşitleri, adetleri ve kıymetleri, kimlere ait oldukları, belirtilmiştir.

¹⁷⁸ R S, nr. 1701, vr. 89b-2.

¹⁷⁹ Braudel, s. 260.

Çizelge 3. Saatler ve Saat Sahipleri

Sayfa	Saat Çe itleri	Adet Ve K,ymeti	Saat Sahipleri	Mahalle/Köy	Saat Sahiplerinin Toplam Serveti
12 B-1	Fahire pandül saat	1 adet - 960 akçe	Hac, Ali ibn brahim	Hac, Musa Mahallesi	93.426 akçe
17 A-1	Pandüllü saat ma kese	1 adet - 1.800 akçe	Çorbac, Ahmed a a ibn Ali	Behram Reis Mahallesi	417.260 akçe
38 B-1	Çalar saat	1 adet - 3.100 akçe	Yeniçeri a as, sab,k 6. Mustafa a a	Rodosçukta ikamet üzere iken vefat etmi tir.	463.104 akçe
	A aç çalar saat	1 adet - 480 akçe			
41 A-1	Sim saat	1 adet - 990 akçe	Fat,ma binti Hoca Hüseyin	skender Çavu Mahallesi	103.764 akçe
41 B-1	Fahire sim saat	1 adet - 810 akçe	Molla Ahmed ibn Süleyman	P,narl, Kebir Karyesi	70.937 akçe
72 B-1	Sim saat	1 adet - 1.200 akçe	Hüseyin efendi ibn Hasan	Cami-i Vasat Mahallesi	215.155 akçe
102A-1	Cedid sim saat	1 adet - 4.860 akçe	Kasap Osman ibn brahim	Cami-i Atik Mahallesi	235.019 akçe
	Defa sim saat	1 adet - 1.200 akçe			

109A- 1	Paris saat	1 adet - 3.300 akçe	Hac, Mehmed ibn Osman	Canpa azade Mahallesi	142.289 akçe
	Haleli saat	1 adet - 240 akçe			
120B- 2	Sim saat	1 adet - 1.000 akçe	Mehmed a a ibn Hac, Süleyman	Cami-i Atik Mahallesi	644.658 akçe
128A- 1	Sim pandüllü saat	1 adet - 1.200	Mahmud a a ibn Ali	Hac, Karyesi	527.784 akçe

Tabloda da gördü ümüz gibi saat sahiplerinin servetleri 70 bin akçe ile 645 bin akçe aras,nda de i mektedir ayr,ca saat sahibi olan ki iler hac,, molla, efendi, a a ve Fatma hatunun babas,n,n unvan, olan hoca gibi unvanlara sahiptirler ve bir ki ide esnaft,r. Saat sahibi olan 10 ki iden sekizi ehird e ikisi köyde ikamet etmektedir. Saatler genel olarak ekonomik durumu iyi olan ve unvan sahibi Müslümanlar,n evlerinde kullan,l,rken ehird e ve köylerde ikamet eden gayrimüslimlerin terekelerinde ve geriye kalan Müslümanlar,n terekelerinde yer almamaktad,r. Bu aç,dan saatleri sosyal statü ve gelir düzeyini belirlemede etkili bir e ya olarak de erlendirebiliriz.

3.3.3. Mutfak Araç-Gereçleri

Osmanl, evlerinde mutfak ,n yada di er isimleriyle a hane ve matbah',n yayg,nla mas, 18. yüzy,ld,r. İlk olarak stanbul'daki zenginlerin evinde yayg,nla an mutfak daha sonralar, toplumun farkl, kesimlerine de yay,lm, t,r¹⁸⁰. Ayr, bir bölüm olarak mutfak , bulunmayan evlerin mutfak , ocak etraf,nda ekillenmi ve mutfak e yalar, da bu ocak etraf,nda muhafaza edilmi tir¹⁸¹.

¹⁸⁰ Bozkurt, s. 340.

¹⁸¹ Er, s. 57.

Belgelerde kar ,m,za ç,kan mutfak araç-gereçleri aras,nda sahanlar, tencereler, tabe (tavalar), kazanlar, taslar, ma rabalar, gü ümler, bakraçlar, kahve fincanlar,, ibrikleri, cezveleri, bardaklar, siniler, tepsiler, tabaklar, ka ,klar, kepçeler, kevgirler, havanlar vb. yer almaktad,r. Bu araç-gereçler farklı malzemelerden yapılm, olunmakla birlikte en çok kullanılan malzeme bak,rd,r. Bak,r,n yan,nda demir, tahta, ta ve tunç da kullan,lm, t,r.

Yiyeceklerin yapı,m,nda kullanılan tencereler ve sahanlar kulplu, kapaklı,, lengeri¹⁸² gibi özellikler ta ,maktad,r. Kazanlar ise hem yemek yapı,m,nda hem de yiyeceklerin saklanması,nda kullan,lmaktad,r. Tabeller ise farklı özelliklerde olup el tabesi, yol tabesi, bulama tabesi, kaday,f tabesi, helva tabesi, pekmez tabesi, börek tabesi ve kahve tabesi gibi, kullan,m alanları,na göre verilen isimlerle kaydedilmişlerdir. Bunları, yan,nda et ve k,yma sat,rlar,, kasap b,çakları,, et ve k,yma tahtaları,, kepçeler, kevgirler, süttten tereya , elde etmek için kullanılan yay,klar, tunç, ta ve a açtan yapı,lma havanlar, biber de irmenleri, tepsiler ve ma alar yer almaktad,r. Bu daydan un elde etmek için kullanılan el de irmenleri, unu elemek için kullanılan elekler, elde edilen bu undan hamur yapmak için kullanılan hamur tekneleri ve merdaneler, hamurları, n piirilmesinde kullanılan tand,rlar da yiyeceklerin -özellikle ekmek ve hamur i lerinin- haz,rlanması,nda kullanılan araç-gereçler aras,ndadır.

Kapaklı, ve saplı, çorba ve su tasları,, a aç ve bak,r çanaklar, ibrikler, tabaklar, ka ,klar, bardaklar, kaseler, a aç ve bak,r siniler, gülbe eker¹⁸³ hokkas, ise yiyecek ve içeceklerin sunumunda, küpler, variller, f,ç,lar, kazanlar, testiler, bakraçlar, kavanozlar, i eler, matara ve sefer tasları, yiyecek ve içeceklerin muhafazası,nda kullanılan, gü ümler, ma rabalar, le enler, sac aya , ve ate körü ü ise mutfakta kullanılan di er araç-gereçler aras,nda yer almaktad,r.

16. yüzyıl,ın ikinci yar,s,ndan itibaren İstanbul'a gelen ve kısa zamanda be enilip Anadolu ve Rumeli'ye yay,lan kahve, kahvehaneler ve evlerde tüketilmekteydi. Rodosçuk sicillerinde de kahve yapı,m,nda ve sunumunda kullanılan araç-gereçlere rastlamaktay,z. Bunlar aras,nda; kahve çekirdeklerinin kavrulması,nda kullanılan kahve tabesi, çekirdeklerin ö ütülenmesinde kullanılan kahve de irmeni ve

¹⁸² Ferit Devellio lu, Osmanlı,ca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, "Lengeri", Ankara: Aydın Kitabevi Yay,nları,, 2013, s. 630.

¹⁸³ Ünal, s. 276.

dibek , pi irilmesinde kullan,lan cezve, sunumunda kullan,lan fincan özellikle porseleniyle ünlü Kütahya fincan, ve kahve tepsileri , muhafazas,nda kullan,lan kahve çantas,, fincanlar,n muhafazas,nda kullan,lan fincan kutusu ve fincan zarflar, yer almaktadır. Rodosçuk'ta bakkal dükkan, bulunan ve zmir'den gelir iken deryada gariken (bo ularak) helak olan bakkal Hristo veled-i Erkundor nam z,mminin terekesine göre ¹⁸⁴ 18.yüzy,l,n sonunda Rodosçuk'ta kahvenin k,yyesinin 240 akçe'den sat,ld, , anla ,lmaktadır. 17. yüzy,l,n son otuz y,l,na ait Bal,kesir tereke kay,tlar,n,n de erlendirildi i yüksek lisans tezinde ise o dönemde Bal,kesir'de kahvenin k,yyesinin yakla ,k olarak 180 akçeden sat,ld, , görülmektedir¹⁸⁵. Tarihler aras,nda yakla ,k bir yüzy,l,n bulundu u bu dönemde kahvenin k,yyesinin 60 akçe artt, , söylenebilir.

ncelemi oldu umuz terekelerde mutfak araç-gereçleri d, ,nda Rodosçuk mutfaklar,nda yer alan g,da maddeleri aras,nda vi ne, ayva, zerdali, kabak, üzüm ve k,z,lc,k reçelleri, pekmez, asel (bal), zerdali kurusu, ni asta, dakik (un), tarhana, so an, sirke, tuz, tur u, üzüm tur usu, bakla, börülce, köfte sucu u ve et sucu una rastlanmaktadır.

3.3.4. G,da Maddeleri Ve Hububat

Tereke defterleri do rudan do ruya halk,n gündelik ya amdaki yeme içme adetleri ve yemekleri üzerine bilgi vermekten uzakt,r. Ancak defterlerde kay,tl, baz, g,da maddeleri ehirdaki üretim ve tüketime dair ipuçlar, verebilir.

ncelemi oldu umuz tereke defterlerinden yola ç,karak kar ,m,za ç,kan g,da maddeleri ve hububat kalemlerinden 18. yüzy,lda Tekirda halk,n, üretim ve tüketim aç,s,ndan iki grupta de erlendirebiliriz. Birinci ehirde ya ayanlar ikincisi ise köylerde ya ayanlar.

ehirde ya ayanlar,n terekelerine bakt, ,m,zda mutfaklar,nda bulunan g,da maddeleri aras,nda bakla, börülce, so an, fasulye, bulgur, tarhana, un, tuz, köfte sucu u, kavurma, piriç, ham sirke, ni asta, ac,badem, üzüm tur usu, tur u, vi ne,

¹⁸⁴ R S, nr. 1701, vr. 77a-1, kahve-i yemen k,yyesi 240 akçeden 3 k,yye 720 akçe olarak kaydedilmi tir.

¹⁸⁵ Er, s. 59.

ayva, zerdali, kabak, üzüm ve k,z,lc,k reçelleri, pekmez, bal ve zerdali kurusu yer almaktadır. Bunların yanında h,nta (bu day), air (arpa), alef (saman), bostan çekirdeği, şpanak ve soğan tohumları da yer almaktadır.

Terekelerinde bu day bulunanların bunu un yapmak ve yaptıkları, bu un ile evlerinde ekmek veya hamurlarını hazırlamak için kullandıkları, söyleyebiliriz. Bunun dışında saman ve arpayı, hayvan yemi olarak, bostan çekirdeğini, şpanak ve soğan tohumlarını, ürün yetiştirmek için kullandıkları, söyleyebiliriz.

Temel gıda maddeleri dışında Tekirdağ'da tatlı olarak tüketilenler arasında çeşitli reçelleri görmekteyiz. Bunların yanı sıra bal ve pekmez de yine tatlı olarak tüketilen gıda maddeleri arasında yer almaktadır. Pirinç ise daha çok ekonomik durumu iyi olanların tükettiği ve Osmanlı'da temel gıda maddeleri olarak sayılan ekmek, pirinç ve et arasında, önceki imiz tereke defterleri arasında pirincin kutu başına pirinç kıymeti 93 akçe şeklinde sadece bir terekede¹⁸⁶ kaydedilmiş olması, da pirincin herkes tarafından tüketilemediğini göstermektedir. Kavurma da yine aynı terekede 24 akçe değerinde kaydedilmiş tir.

Şehirde yaygın olan gıda maddeleri arasında karışım, za en çok pekmez başta kavanoz, küp başta pekmez, ekşi pekmez gibi muhafaza edildiği kab, veya tadın, belirtir şekilde kaydedilmiş haliyle pekmez çökmektedir. Örneğin Hac, başta Mahallesi'nde sakine iken bundan akdem vefat eden Fatma binti Mehmed hatunun terekesinde¹⁸⁷ 9 kavanoz ve kıymetleri 65-120 akçe arasında değerli pekmez ve bir kavanoz kıymeti 15 akçe olan ekşi pekmez bulunmaktadır. Pekmezin terekelerde çok bulunmasının nedeni ise pekmez yapımında kullanılan üzümün Tekirdağ'da çokça yetiştirilmesidir. Üzümün Tekirdağ'da çok yetiştirilmesini Macar Kelemen Mikes¹⁸⁸ Tekirdağ'da bulunduğu sırada yazmış, olduğu 26 Ekim (Ekim) 1748

¹⁸⁶ R S, nr. 1701, vr. 89b-2.

¹⁸⁷ R S, nr. 1701, vr. 89b-2.

¹⁸⁸ Kelemen Mikes Erdel'in Zagon köyünde 1690 yılında doğmuş, 1707'de 17 yaşında ailesi tarafından Erdel Beyi II. Fransuva Rakoczi'nin maiyetine verilmiştir. Avusturya'ya karşı yaptığı savaşlara katılmaya devam edemeyeceği hale geldiği için memleketini terk etmek zorunda kalan II.F. Rakoczi ile önce Lehistan'a, 1713 başlarında Fransa'ya gitmiş ve 1717'ye kadar orada kalıp iyi derecede Fransızca öğrenmiştir. 1715'de toplanan diyet meclisinin vatanlıkların, terk eden Macarlar, vatan haini ilan etmesi ve bunun sonucunda Fransa'nın da kendilerine yardım göstermemesi onları zor duruma düşürmüştür. III.Ahmed'in Rakoczi'yi Osmanlı Devleti'ne daveti kendileri için bir kurtuluş olmuştur. İlk olarak Gelibolu'ya gelmişler oradan Edirne'ye oradan Bozaziçi'ne sonrada Tekirdağ'a yerleştirilmiştir. Mikes ilk hatıra niteliğindeki ilk mektubunu 10 Ekim 1717 tarihinde Gelibolu'da yazmış, son mektubunu ise 20 Ekim 1758'de Tekirdağ'da yazmış, t.r. Mikes, 2 Ekim 1761 yılında vebadan

tarikli 174. mektubunda öyle anlat,r ; "*Burada ba bozuyoruz ablac,m, mahsul bol. Hardaliye de yap,yorum. Üzüm o kadar ucuz ki, gayet güzel tatlı, üzümün üç okkas,n, yani dokuz funtunu bir akçeye veriyorlar. Üzüm böyle ucuz, çünkü zaten onun yeti tirilmesi de, di er toprak i leri gibi az masrafl,d,r ...*"¹⁸⁹. Yine ayn, terekede yer alan bir kavanoz ve k,ymeti 60 akçe olan üzüm reçeli ve k,ymeti 120 akçe olan üzüm tur usu da buna örnek olarak verilebilir.

Köylerde ya ayanlar,n terekelerine bakt, ,m,zda ise g,da maddeleri aras,nda bulgur, dakik (un), pekmez ve reçel yer almaktad,r. Bulgur, özellikle pirinç kullanmaya gücü yetmeyenler taraf,ndan kullan,lan en temel g,da maddelerinin ba ,nda gelmektedir. Bunun yan,nda un ise di er bir temel g,da maddesi olan ekmek yap,m,nda kullan,l,rd,. Pekmez ve reçel ise tatlı, ve eker ihtiyac,n, kar ,lamak için kullan,l,rd,. Köyde ya ayanlar,n terekelerinde g,da maddelerinden çok hububat yer almaktayd,. Bunlar,n ba ,nda h,nta (bu day) gelmekteydi. Bu day, bahsetti imiz iki önemli g,da maddesi olan un ve bulgurun yap,m,nda kullan,l,rd,. Terekelerde deranbar (anbarda), mezru (tarlada ekili halde) ve h,nta ekinde kaydedilmi olup bir kilesinin de eri 105 ile 390 akçe aras,nda de i mektedir. Hac, Karyesi'nde sakin iken vefat eden Mahmud A a ibn Ali'nin terekesine bakt, ,m,zda¹⁹⁰ ambar,nda 63 kile, kilesi 390 akçeden 24.570 akçe de erinde ve tarlas,nda 370 kile, kilesi 360 akçeden 133.200 akçe de erinde toplamda 423 kile ve 157.770 akçe de erinde bu day bulunmaktad,r. Bir kileyi ortalama olarak 25 kilogram kabul edersek 423 kile 10.575 kilogram yapmaktad,r. Bu miktar bir ailenin sadece kendi ihtiyac, için tüketebilece inin çok üstünde bir rakamd,r. Buradan u sonucu ç,karabiliriz Mahmud A a ailesinin kullan,m, d, ,nda kalan bu day, satmaktad,r ve bu ekinde kendisine bir geçim kayna , sa lamaktad,r. Bunu a an,n 527.784 akçelik servetinden de anlayabiliriz. Mahmud A a bu servetini bu day tacirli i yaparak kazanm, olabilir.

Bu daydan ba ka air (arpa), alef (saman), m,s,r, burçak, dar,, kabluca¹⁹¹ ve keten yer almaktad,r. Bunlardan arpa, saman, m,s,r, burçak, dar, ve kabluca hayvan yemi olarak keten ise ya elde etmek için kullan,l,rd,. Arpan,n kilesi 120-180 akçe, saman,n kilesi 90-165 akçe, m,s,r,n kilesi 300 akçe, kabluca,n kilesi 120-135 akçe,

vefat etmi tir. Türkiye'de bulundu u s,rada 207 mektup yazm, t,r. Bkz, Kelemen Mikes, *Türkiye Mektuplar,*, çev.: Sadrettin Karatay, Ankara: TTKY, 2014, s. VII-XI

¹⁸⁹ Mikes, s. 229.

¹⁹⁰ R S, nr. 1701, vr. 128a-1.

¹⁹¹ Bu day aras,nda biten yulafa benzer hububat. Bkz. Sami, s. 782.

dar,n,n kilesi 140 akçe, burça ,n kilesi 120 akçe ve ketenin kilesi 240 akçe etmekteydi.

Yukar,da verdi imiz tereke örne inden devam edecek olursak, Mahmud A a ibn Ali'nin tarlas,nda kilesi 180 akçeden 128 kile arpa, kilesi 120 akçeden 70 kile saman ve kilesi 120 akçeden 32 kile kabluca bulunmaktayd,. Mahmud A a ibn Ali'nin bu kadar fazla miktardaki hububat, büyük ve küçük olmak üzere 41 ba hayvan, için yem olarak kulland, ,n, söyleyebiliriz. Mahmud A an,n tereke kayd,nda yer almasa da büyük bir çiftli i oldu unu söyleyebiliriz.

Tekirda 'da ya ayanlar,n g,da maddeleri aç,s,ndan tüketim al, kanl,klar,n, de erlendirebilece imiz di er örnekler ise kay,tlar aras,nda rastlad, ,m,z iki Gayrimüslim bakkal,n terekeleridir. Bunlardan birincisi Hac, Hürmüz Mahallesi sakinlerinden olup Edirneli bakkal Yorgaki veled-i Nikola'd,r¹⁹². Yorgakinin bakkal dükkan,nda bulunan g,da maddelerine bakt, ,m,zda k,yyesi 39 akçe olan 17,5 k,yye pirinç, k,yyesi 24 akçe olan iki k,yye f,nd,k, k,yyesi 24 akçe olan 25 k,yye Tirilye zeytini, k,yyesi 23 akçe olan 11 k,yye fasulye, k,yyesi 70 akçe olan üç k,yye so an, k,yyesi 135 akçe olan 2,5 k,yye sar,msak, k,yyesi 90 akçe olan 11 k,yye rugan-, sade, k,yyesi 57 akçe olan 63,5 zeytinya ,, i esi 28,5 akçe olan iki i e zeytin, k,yyesi 39 akçe olan 3,5 k,yye et sucu u, k,yyesi 18 akçe olan dört k,yye hardal ve de eri 48 akçe olan çiroz bal, , görmekteyiz. Ayr,ca Yorgakinin evinde de medresi¹⁹³ 18 akçe olan 140 medre ham sirke bulunmaktad,r. Yorgaki muhtemelen evinde bulunan bu ham sirkeyi dükkan,nda da satmaktad,r.

kincisi ise medine-i Rodosçuk'da leb-i deryada (deniz k,y,s,nda) bakkal dükkan, olan ve zmir'den gelir iken deryada gariken (bo ularak) helak olan Hristo veled-i Erkundor'dur¹⁹⁴. Hristo'nun terekesinde yer alan g,da maddelerine bakt, ,m,zda ise sepeti 15 akçe olan 12 sepet köhne incir ve üzüm, k,yyesi 36 akçe olan 30 k,yye çilek, k,yyesi 12 akçe olan 33 k,yye hardal, k,yyesi 10 akçe olan 58 k,yye keçiboynuzu, k,yyesi 20 akçe olan 45 k,yye f,nd,k, k,yyesi 36 akçe olan 107 k,yye Filibe pirinci, k,yyesi 18 akçe olan 15 k,yye ba larca üzümü, k,yyesi 14 akçe olan 34 k,yye sar,ca incir, adeti 12 akçe olan 170 adet palamut bal, ,, k,yyesi 27 akçe

¹⁹² R S, nr. 1701, vr. 76b-1.

¹⁹³ Rumeli'de kullan,lan ve ,ra, arap gibi sulu eylere ve ekine ait bir ölçüdür. Medrenin de eri 7-20 okka aras,nda de i mektedir. Bkz. Ünal Ta k,n, *Osmanl, Devleti'nde Kullan,lan Ölçü ve Tart, Birimleri*, F,rat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elaz, 2005, s. 83.

¹⁹⁴ R S, nr. 1701, vr. 77a-1.

olan 50 k,yye Tirilye zeytini, k,yyesi 20 akçe olan 407 k,yye zmir siyah üzümü, yine k,yyesi 14 akçe olan 244 k,yye sar,ca incir, k,yyesi 20 akçe olan 139 k,yye ba larca üzümü, k,yyesi 63 akçe olan 389 k,yye rugan-, yedek, kilesi 360 akçe olan 7,5 kile bakla, k,yyesi 240 akçe olan üç k,yye kahve-i Yemen ve k,yyesi 21 akçe olan 90 k,yye unu görmekteyiz.

ki bakkal dükkan,na da bakt, ,m,zda f,nd,k, hardal ve Tirilye zeytini gibi ayn, ürünlerin çok az fiyat farklar,yla sat,ld, ,n, görmekteyiz. Ayr,ca Tekirda l,lar,n Tirilye zeytini, Filibe pirinci ve zmir üzümü gibi g,da maddelerini kulland, ,n, görmekteyiz. Bunda stanbul'un ia esi s,ras,nda hem ia enin yap,ld, , kara yolu üzerinde olmas, hem de yine bu ia enin yap,ld, , bir limana sahip olmas,n,n etkisi vard,r. Filibe'den stanbul'a gönderilen pirinç kara yoluyla Edirne üzerinden Tekirda 'a gelirdi buradan da arabalarla yada gemilerle stanbul'a gönderilirdi. Ayr,ca yine önemli limanlar olan zmir ve Mudanya ile Tekirda liman, aras,nda ticaret yap,lmaktayd,.

Verdi imiz tereke örneklerinden bakkal Hristo'nun tereke kayd,ndan da Tekirda ve zmir aras,nda yap,lan deniz ticaretini görebiliriz. Hristo'nun bakkal dükkan, deniz kenar,nda muhtemelen limana yak,n bir yerdedir ve zmir'den gelir iken deryada bo ularak ölmü tür. Terekesinde ise 407 k,yye zmir siyah üzümü, yine o bölgeden getirilmi olmas, muhtemel incir bunlar,n yan,nda g,da maddesi olmad,klar, için yukar,da yer vermedi imiz zmir sabunu ve urgan, ayr,ca yine zmir'den gelir iken Edremit liman,ndan alm, olabilece i veya getirilen Edremit sabunu yer almaktad,r.

3.3.5. Silahlar

Kurulu y,llar,nda ok, yay, k,l,ç gibi geleneksel silahlar, kullanan Osmanl, Devleti barutun icat edilmesi ve ate li silahlarda kullan,lmaya ba lanmas,yla birlikte bu de i ime ayak uydurmu tur. Ancak Osmanl,'n,n tam olarak ne zaman ate li silahlar, kullanmaya ba lad, ,na dair kesin bir tarih verilememektedir ve bu konuda farklı görü ler mevcuttur¹⁹⁵. Özellikle Yeniçeri Oca ,n,n kurulmas,yla (1362-1365

¹⁹⁵ Yunus nce, "Osmanl, Devletinde Barutun ve Ate li Silahlar,n Kullan,m,n,n Yayg,nla mas,," Prof. Dr. Nejat Göyünç Arma an,, Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaas,, 2003, s. 507-508.

y,llar, aras,nda) Osmanl, ordusunda ate li silahlar,n kullan,m,n,n artt, , ve zamanla bu silahlar,n teknolojik olarak geli tirildi i söylenebilir.

Osmanl, ordusunda kullan,lan kesici silahlar; ok, yay, k,l,ç, pala, hançer, balta, m,zrak, gürz, bozdo an, topuz, gaddere, manc,n,k vb.dir. Ate li silahlar ise; top, tüfek, havan ve humbarad,r.

lk olarak Osmanl, ordusunda kullan,lan ate li silahlar, ilk zamanlarda halk,n bir k,sm,n,n tepkisini çekse de devletin ate li silahlara sahip bir orduya önem vermesi ve ba ar,l, sava lar yapmas, zamanla halk,n bu tepkisinin olumlu yönde de i mesine sebep olmu tur. Halk,n büyük bir k,sm, da bu ate li silahlar, benimsemeye ve kullanmaya ba lam, t,r.

Yukar,da bahsetti imiz durumu incelemi oldu umuz tereke kay,tlar,nda da görmekteyiz. 155 tereke kayd, içerisinde 44 tanesinde tüfek ve pi tov gibi ate li, k,l,ç, b,çak, hançer, pala, gaddare, gürz ve topuz gibi ate siz silahlar farklı, çe it ve k,ymetleriyle yer almaktad,r.

Rodosçukötaki Müslim ve gayrimüslimlere ait silahlar aras,nda kar ,m,za en çok ç,kan ate li silah tüfektir. Tüfek¹⁹⁶; ah ap kundak üzerine yerle tirilmi namludan ve namludaki ate leme tertibat,yla ni angahtan meydana gelen ate li bir el silah,d,r. Osmanl,lar,n ne zamandan beri tüfek kulland,klar, kesin olarak bilinmemekle birlikte 1443-1444 Osmanl,-Macar sava lar, ile II.Kosova Sava ',nda tüfek kulland,klar, genellikle kabul edilmektedir¹⁹⁷. Terekelerde kar ,m,za ç,kan tüfek çe itleri aras,nda filinta¹⁹⁸ tüfek, sarma tüfek, e hane tüfek, fahire¹⁹⁹ tüfek, fahire filinta tüfek, tüfek ve kaval tüfek yer almaktad,r. Kay,tlarda geçen tüfeklerin k,ymetleri 204 ile 4.250 akçe aras,nda de i mektedir.

Bir di er ate li silah olan pi tov ise sim²⁰⁰ pi tov ve püskül, sim bilezikli pi tov, tek pi tov (tek namlulu), çift pi tov (çift namlulu), pi tov ma g,laf (pi tov ve k,l,f), fahire pi tov, pi tov, pi tov ve kemer gibi çe itleriyle kaydedilmi tir. Pi tovlar,n k,ymetleri ise 31 ile 4000 akçe aras,nda de i mektedir.

¹⁹⁶ Gabor Agoston, "Tüfek", *D A*, XLI, stanbul: TDVY, 2012, s.459-461. Pakal,n, *III*, "Tüfek", s.535.

¹⁹⁷ Agoston, *Tüfek*, s.460.

¹⁹⁸ Pakal,n, *I*, s.628-629.

¹⁹⁹ Devellio lu, s. 284.

²⁰⁰ Devellio lu, s. 1112.

Kabza ad, verilen sap, namlu ad, verilen kesici k,s,mdan meydana gelen k,l,ç²⁰¹ kay,tlarda k,l,ç ma g,laf, k,l,ç, taban k,l,ç, simli k,l,ç, sim k,nl,²⁰² k,l,ç, fahire am k,l,ç, M,s,r k,l,ç gibi çe itleri ve 300 ile 15.600 akçe aras,nda de i en k,ymetleri ile yer almaktadır.

K,l,çtan daha küçük boyutlu olan kesici silahlar aras,nda çe itleriyle birlikte hançer²⁰³; sim hançer ma g,laf, simli hançer, b,çak; yata an b,çak, karadikkan b,çak, simli b,çak, kehribar kabzeli sim b,çak, çerkes b,ça ,, kebir b,çak ve fahire yata an b,ça ,, gaddare²⁰⁴ ve simli gaddare, Ba dat sat,r, ve sim pala²⁰⁵ saka bulunmaktadır. Silahlar aras,nda son olarak bir adette topuz²⁰⁶ bulunmaktadır.

Terekesinde yer alan silahlar ve silahlar,n,n k,ymetiyle en dikkat çekici isim Rodosçuk'da ikamet üzere iken vefat eden dergah-, molla yeniçerileri a as, sab,k alt,nc, Mustafa A a ibn Mustafa A a'd,r. Terekesinde bir adet 3.000 akçe de erinde pi tov ma g,laf, bir adet 5.520 akçe de erinde taban k,l,ç, bir adet 4.250 akçe de erinde sarma tüfek, bir adet 2.400 akçe de erinde tüfek, defa bir adet 15.600 akçe de erinde taban k,l,ç, bir adet sim çapk,n raht ve bir adet ba l,k ve bir adet topuz, ve bir adet gaddare birlikte yaz,ld,klar, için toplam de eri 48.000 akçe ve defa bir adet sim çapk,n raht ve bir adet ba l,k ve bir adet topuz, ve bir adet gaddare yine birlikte yaz,ld,klar, için toplam de eri 60.600 akçe olan silahlar bulunmaktadır. Silahlar,n toplam de eri 139.370 akçedir. Toplam serveti 463.140 akçe olan Mustafa A a'n,n silahlar,n,n toplam serveti içindeki oran, % 30'dur. Toplam servet içinde silahlar,n,n de erinin bu kadar fazla olmas, ise Mustafa A an,n bir yeniçeri a as, olmas,na ve silahlar,n,n da bu nedenle de erli olmas,na ba lanabilir²⁰⁷.

Mustafa a an,n d, ,nda Hac, Hürmüz Mahallesi sakinlerinden olup hacc, erife azimet ve avdeti s,ras,nda ehrizor eyaletine ba l, Acur kalede²⁰⁸ vefat eden Hanc, Mehmed a a ibn Abdullah',n da terekesinde bulunan silahlar, dikkat çekmektedir. Bunlar; bir adet 710 akçe de erinde fahire tüfek, bir adet 435 akçe de erinde fahire filinta tüfek, iki adet 2.100 akçe de erinde pi tov, bir adet 800 akçe

²⁰¹ Nebi Bozkurt, "K,l,ç", *D A*, XXV, Ankara: TDVY, 2002, s.405-408. Pakal,n, *II*, s.257-259.

²⁰² Pakal,n, *II*, s.266-267.

²⁰³ Pakal,n, *I*, s.727.

²⁰⁴ Pakal,n, *I*, s.640.

²⁰⁵ Pakal,n, *II*, s.751.

²⁰⁶ Pakal,n, *III*, s.520-521.

²⁰⁷ *R S*, nr. 1701, vr. 38 b-1.

²⁰⁸ Hasan Koç, "Osmanl, Dönemi ehrizor Eyaletinde dari Taksimat", *Dini Ara t,rmalar Dergisi*, C. XVII, S. 45, (Aral,k 2014), Ankara, s.137-148.

de erinde pi tov, bir adet 555 akçe de erinde tüfek, bir adet 1.000 akçe de erinde M,s,r k,l,ç, bir adet 410 akçe de erinde k,l,ç, bir adet 171 akçe de erinde pi tov, bir adet 2.400 akçe de erinde k,l,ç. Silahlar,n toplam de eri 8.581 akçedir. Toplam servetin yani 2.166.153 akçenin içerisinde ise silahlar,n oran, %0.4'tür. Bu oran toplam servet içerisinde çok az görünse de terekedeki silah say,s, di er silah bulunan terekelerdeki silahlardan fazladır²⁰⁹.

Silah bulunan tereke sahiplerinin ço unlu unu be e yada yeniçeri unvanlı, ki iler olu tursa da bunlar,n d, ,nda hac,, a a, elseyyid, molla, bey ve efendi gibi unvanlara sahip toplumsal statüsü yüksek ki ilerde vardır.

ncelemi oldu umuz 155 terekeden içeri inde silah bulunan toplam 44 tereke aras,nda sadece brahim Bey mahallesi sakinlerinden Hatim binti Abdullah isimli kad,n,n terekesinde bir adet de eri 30 akçe olan yata an b,ça , bulunmaktadı,ır²¹⁰. Geriye kalan 43 tereke içerisinde 38 tanesi Müslüman erkeklere, be tanesi de gayrimüslim erkeklere ait olup gayrimüslim kad,nlar,n terekelerinde silah bulunmamaktadır. Elde etti imiz bu verilerin genel ki i say,lar, içerisindeki oranlar,na bakacak olursak; silah bulunan terekelerin genele oran, % 28'dir. Toplamda 65 Müslüman erkek terekesi içerisinde silah bulunanlar,n oran, % 58, 47 gayrimüslim erkek terekesi içerisinde % 11, 25 Müslüman kad,n terekesi içerisinde % 4'tür. Bu duruma benzer bir durum Nazik Betül Çelik taraf,ndan tereke defterleri incelenerek haz,rlanan ve II.Mahmud döneminde Tokat',n sosyal ve ekonomik yap,s,n,n incelendi i yüksek lisans tezinde de görülmektedir. Tokat örne inde silah kalemleri aras,nda bizimde kar ,m,za ç,kan pi tov, tüfek, k,l,ç-kabza, büyük b,çaklar -gaddare ve pala gibi- silahlar yer almaktadır. Ayr,ca burada da Müslüman erkeklerin gayrimüslim erkeklere oranla daha fazla silaha sahip olduklar, görülmektedir. Ancak bizim örne imizden farklı olarak Tokat örne inde bir adet gayrimüslim kad,n terekesinde silaha rastlan,rken²¹¹ bizim inceledi imiz terekeler aras,nda gayrimüslim kad,nlara ait terekelerde silah bulunmamaktadır.

Said Öztürk'ün incelemi oldu u askeri kassama ait 17. as,r stanbul tereke defterlerinde k,l,ç, balta, b,çak, delali, debbus, gaddare, gürde, hançer, kard, keman,

²⁰⁹ R S, nr.1701, vr. 104 a-1.

²¹⁰ R S, nr. 1701, vr. 95 a-2.

²¹¹ Nazik Betül Çelik, *Tereke Defterlerine Göre II.Mahmut Döneminde Tokat',n Sosyal ve Ekonomik Yap,s,, Gaziosmanpa a Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008, s. 49-50.*

topuz, kürdebağ, tir, tüfek, varsak ve yay gibi genelde kesici olmak üzere silahlar bulunmaktadır. Yine bu silahlar kadın terekelerinde yok denecek kadar az yer almaktadır²¹². Hüseyin Özde er'in incelemi olduğu 1463-1640 yılları arasında Bursa tereke defterlerinde ise vermiş olduğu tam metin tereke listelerindeki örneklerde yer alan silahlar arasında; kılıç, ok, yay, bıçak, kalkan ve kürde gibi ateşsiz silahlar yer almaktadır²¹³.

3.3.6. Kitaplar

155 terekeden 11'inde kitap bulunmaktadır. Kitap bulunan terekelerin toplam sayı içerisindeki oran, % 7.1'dir. İçerisinde kitap bulunan terekeler Müslüman kadın ve erkeklere aittir. 11 kitap sahibi içerisinde dokuz erkek ikisi kadın, Gayrimüslimlere ait terekelerde ise kitaba rastlanılmamıştır.

Kitaplar arasında Kur'an-, Kerim (Enam-, erif veya Mushaf-, erif) başta olmak üzere ilmiyel ve salavat kitapları, risaleler ve mecmualar bulunmaktadır. Aşağıda verilen tabloda da bunlar, sahipleri, adetleri ve kıymetleri ile birlikte görmektediriz.

Çizelge 4. Kitaplar ve Kitap Sahipleri

SAYFA	K TAP	ADET ve KIYMET	K TAP SAHİPLERİ	KAMET YERİ
8 A-2	Risale-i Birgivi	1 adet - 45 akçe	Debba Abdi Be e ibn Mehmed	Kara katip Mahallesi
9 A-2	Enam-, erif	1 adet - 60 akçe	Deli Abdullah o lu Ahmed bin Abdullah	Yunus Bey Mahallesi
10 A-1	Risale-i Birgivi, Risale-i Üstüvani ve İmihal	3 adet - 360 akçe	Berber Mehmed Be e ibn Molla Mehmed	Raziye Hatun Mahallesi
17 A-1	Enam-, erif ma kese	1 adet - 300 akçe	Çorbac, Ahmed A a ibn Ali	Behram Reis Mahallesi
38 B-1	Sim enam kesesi ma Enam-, erif	1 adet - 1.200 akçe	Yeniçerileri a as, sab,k alt,nc, Mustafa A a ibn Mustafa	Rodosçuk'ta kamet üzere

²¹² Öztürk, s. 187-188.

²¹³ Özde er, s. 184-244.

			A a	
41 A-1	Delâ'il-i erif Evrak-, peri an ve risale Defa evrak-, peri an Mecnua	1 adet - 240 akçe 2 adet - 1.400 akçe 1 adet - 240 akçe 1 adet - 180 akçe	Fatma binti Hoca Hüseyin	skender çavuş Mahallesi
72 B-1	Kelam-, Kadim ve cabet'ül azim hediyesi mâdü'l- slam Kitap ve Risale-i mütenevvi Kelam-, Kadim	1 adet - 6.000 akçe 1 adet - 600 akçe 720 akçe 1 adet - 1.300 akçe	Kolanc, zade Hüseyin Efendi ibn Hasan	Cami-i Vasat Mahallesi
83 B-1	Kelam-, Kadim ve cabet'ül azim hediyesi	1 adet - 1.000 akçe	Emine binti Hüseyin	Raziye Hatun Mahallesi
86 A-1	Mushaf-, erif Mecnua (2) ve icra-i evrak	1 adet - 500 akçe 60 akçe	Mehmed Muhiddin ibn Elseyyid Ahmed	Hac, sa Mahallesi
93 B-1	Enam-, erif ma Kebir cild Hediyesi	1 adet - 100 para	Çukadar Mehmed A a	slambol sakinlerinden olup Rodosçuk'ta vefat eden

Kur'an-, Kerim yada kay,tlarda yaz,ld, , ekliyle Enam-, erif - Mushaf-, erif toplamda sekiz adet olup en fazla say,da olan kitapt,r. Genellikle terekelerin en ba ,nda yaz,lm, t,r. Her Müslüman',n evinde en az bir tane Kur'an-, Kerim bulunabilece ini dü ünsek bile ve 155 tereke içerisinde 90 Müslüman terekesi oldu unu göz önünde bulundurdu umuz zaman yaln,z sekiz adet Kur'an-, Kerim'in kay,tlara geçmesi ilginçtir. Ancak vefat eden her ki inin terekesine, belki de evlerinde bulundu u halde kayda geçmemi olan Kur'an-, Kerim'ler vard,r. Tabi bunlar,n içerisinde yolculukta veya misafir iken vefat edenleri yani yanlar,na Kur'an-, Kerim yada herhangi bir kitap almam, olanlar, da katabiliriz.

Di er dini kitaplar aras,nda ise Risale-i Birgivi²¹⁴ (iki adet), Risale-i Üstüvani²¹⁵ (bir adet), Delâ'il-i erif²¹⁶ (bir adet), mâdü'l- slam²¹⁷ (bir adet) yer almaktad,r. Görüldü ü gibi kay,tlara geçmi kitaplar,n ço u dini kitaplard,r.

²¹⁴ Birgili yada Birgivi diye bilinmektedir. As,l ad, Tak,yyüddin Mehmed'dir. 1523 y,l,nda Bal,kesir'de do mu 1573 y,l,nda bir stanbul seyahati s,ras,nda vebaya yakalanarak vefat etmi tir. Risâle-i Birgivi diye bilinen as,l ad, Vasiyetnâme olan eser Türkçe bir ilmihal kitab,d,r. Bkz. Emrullah Yüksel, "Birgivi", *D A*, VI, stanbul: TDVY, 1992, s.191-194.

²¹⁵ 1608 y,l,nda am'da do mu tur. Kad,zadeliler hareketinin Kad,zade Mehmed Efendi'den sonra ikinci önemli lideridir. Önemli bir vaiz ve alimdir. 1661 y,l,nda am'da vefat etmi tir. Üstüvani

çeri i hakk,nda bilgi verilmeyen evrak-, peri an ve risale (iki adet), defa evrak-, peri an (bir adet), mecmua (üç adet), kitap ve risale-i mütenevvi (kitap ve risale çe itleri) ve icra-i evrak gibi kitaplarda bulunmaktadır.

Tabloda yer vermedi imiz, Canpa azade Mahallesi sakinlerinden olup vefat eden Hac, Mehmed bin Osman',n terekesinde simli Enam kesesi (bir adet - 95 akçe) bulundu u halde genellikle birlikte kaydedilen Enam-, erife rastlan,lmam, t,r. Bu da Enam-, erif'in terekenin kayda geçirilmesinden önce varislerinden biri taraf,ndan alınm, , kaybolmu yada vefat etmeden önce Hac, Mehmed bin Osman taraf,ndan ba ka birine verilmi olabilece i ihtimallerini dü üdürebilir²¹⁸.

3.3.7. Temizlik ve Temizlik Malzemeleri

ncelemi oldu umuz tereke kay,tlar,nda yer alan temizlik malzemeleri beden temizli i ve ev temizli inde kullan,lan temizlik malzemeleri olmak üzere iki grupta de erlendirilecektir.

Terekelerde yer alan ve beden temizli inde kullan,lan malzemeler aras,nda havlular, makramalar, pe kirler, silecekler, pe tamallar, ya l,klar, hamam tak,malar,, hamam taslar,, le enler, ibrikler ve sabunlar yer almaktadır.

Kar ,m,za en çok ç,kan havlular ço unlukla kad,nlar,n terekelerinde yer almaktadır. Havlular i leme, sade, köhne, münakka i gibi çe itleriyle kaydedilmi lerdir. Büyükleri bele sar,larak pe tamal, küçükleri de mendil olarak kullan,lan ve ince kuma tan yap,lan makramalar ise abdest, münakka i ve yemek makramas, gibi çe itleriyle kar ,m,za ç,kmaktadır. Yemek yerken kullan,lan pe kirler, silecekler ve ya l,klar,n ço unlu u da yine kad,nlar,n terekelerinde yer almaktadır. Mendil yerine kullan,lan bu malzemelerden pe kirin abdest pe kiri

Risalesi ölümünden sonra ismi bilinmeyen bir ö rencisi taraf,ndan kaleme alınm, t,r (Kazan 1802). Eserde iman,n ve slam',n artlar,na dair konular,n aç,kland, , eser sade bir Türkçe ile yaz,lm, t,r. Bkz. Muammer Göçmen, "Üstüvani Mehmed Efendi", *D A*, XLII, stanbul: TDVY, 2012, s.396-397.

²¹⁶ Fasl, Sufi eyh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî (ö.1465) taraf,ndan derlenmi tir. Delâ'ilü'l erif, Delâ'ilü'l Hayrat ve Delâ'il diye bilinen eser bir salavat, erifeler mecmuas,d,r. Bkz. Süleyman Uluda , "Delâ'ilü'l Hayrat", *D A*, IX, stanbul: TDVY, 1994, s.113-114.

²¹⁷ Abdurrahman b. Yûsuf Aksarâyî (ö.1543'ten sonra) taraf,ndan kaleme alınm, t,r. Eser, Mevlânâ Abdülaziz Fârisî'nin Umdetü'l- slam adl, Farsça kitab,ndan Türkçeye çevrilerek ve eklemeler yap,larak yaz,lm, t,r. Halk,n rahatça okuyup anlamas, için yaz,lm, bir Türkçe ilmihaldir. Bkz. Hatice Kelpetin, " mâdü'l- slam", *D A*, XXII, stanbul:TDVY, 2000, s.172-173.

²¹⁸ *R S*, nr. 1701, vr. 109a-1.

olarak kaydedildi ini de görmekteyiz buda bize ayn, zamanda abdest sonras, kurulanmak için kullan,ld, ,n, da göstermektedir. Hamam taslar,, hamam tak,mlar, hamamlarda örtünmek için kullan,lan pe tamalarda ço u yerde beraber kaydedilmi ve yine ço unlu u kad,n terekelerinde yer alan bedensel temizlikte kullan,lan malzemelerdir. Bunlar,n yan,nda hem ev temizli i hem de beden temizli inde kullan,labilecek ve genelde beraber kaydedilen ibrik ve le enler yer almaktad,r. Le enler; bak,r, pirinç, hamam, abdest, kara ve berber le eni gibi çe itleriyle kaydedilmi lerdir.

19. yüzy,l,n sonlar,na gelene kadar sabunhane ismi verilen küçük imalathanelerde üretilen ve bu tarihlerden sonra fabrika üretimine geçen, Osmanl, Devleti'nde kullan,m, oldukça yayg,n olan sabunlar incelemi oldu umuz tereke kay,tlar,nda birkaç yerde kar ,m,za ç,kmaktad,r. Çe it olarak zmir ve Edremit sabunu kay,tlarda yer almaktad,r.

Yukar,da saym, oldu umuz bu malzemelerin yan,nda yine ki isel bak,m ve temizlik için kullan,lan aynalar (tahta ve sedef) ve taraklar kar ,m,za ç,kmaktad,r.

Kay,tlarda bulunan ve ev temizli inde ayn, zamanda k,yafetlerin de temizli inde kullan,lan malzemeler aras,nda ma rabalar, gü ümler, kazanlar, çama ,r teknesi ve çama ,r tahtas, ve süpürgeler yer almaktad,r.

Ma rabalar temizlik için kullan,lan suyun kazan veya gü ümlerden al,nmas,n, sa layan kaplard,r. Bunlar,n yerine sapl, ve saps,z taslarda kullan,lmaktad,r. Su kaynatmak için kullan,lan gü ümler, hem su kaynatmak hem de kaynayan suda çama ,rlar, y,kamak için kullan,lan kazanlar da temizlik için kullan,lan di er malzemelerdir. Yine çama ,r y,kamada kullan,lan çama ,r teknesi (bir adet) ve çama ,r tahtas, (iki adet) da kar ,m,za ç,kmaktad,r.

Evin farklı bölümlerini süpürmek için kullan,lan süpürgeler ise i levlerine göre meydan süpürgesi, f,r,n süpürgesi ve el süpürgesi gibi çe itleriyle kaydedilmi lerdir.

Bedensel temizlik malzemeleri ba l, , alt,nda de erlendirdi imiz ibrik ve le enler ayn, zamanda ev temizli i içinde kullan,lmaktad,r.

Bir çe it toprak olan ve bir bezin üzerine dökülerek kirlenmi veya kararm, kaplar,n ovularak temizlenmesini sa layan özel kutusu içerisinde saklanan kilde kay,tlarda bir defa da olsa kar ,m,za ç,kmaktadır.

3.3.8. Di erleri

Bu ba l,k alt,nda terekelerde çok az rastlad ,m,z miras kalemlerinden bahsedece iz. Bunlardan ilki sadece bir tereke de kar ,m,za ç,kan cariyedir. Osmanl, Devleti'nde köle ve cariyeler, uzunca bir süre sava lardan elde edilen esirler aras,ndan sa lanm, t,r. İlk esirler I.Murad devrinde Rumeli fetihleri s,ras,nda al,nmaya ba lanm, ve uzun süre esirler sava lardan elde edilmi tir. Sava esirlerinin artmas, ise köle ticaretinin ba lamas,na sebep olmu tur. XIX. yüzy,l,n ba lar,na kadar bütün dünyada serbest olan köle ticareti Osmanl,'da belirli kurallar dahilinde yap,l,r ve sadece Müslümanlar,n bu ticareti yapmalar,na izin verilirdi. Bu ticarete Afrikal, köleler en çok tercih edilenlerdi²¹⁹. nceledi imiz 155 tereke kayd, aras,nda sadece Hac, sa Mahallesi sakinlerinden Hac, Ali a a ibn Mustafa'n,n bir adet cariyesi bulunmaktad,r. *Cariye zenci cariyeye benam Ay e re's l* ekinde kaydedilmi tir. Be-nam, naml,, ünlü, me hur, güzel, iyi nadide gibi anlamlar ta ,maktad,r²²⁰. Cariye Ay e'nin k,yemeti ise 24.000 akçedir. Cariyesi olan Hac, Ali a a'n,n toplam serveti 669.792 akçedir. Hac, Ali a a isminden ve servet miktar,ndan anla ,laca , gibi statü sahibi ve ekonomik durumu iyi olan biridir.

Cariye d, ,nda, sadece erkek terekelerinde yer alan duhan (tütün) keseleri ve çubuklar, dikkat çekmektedir. Duhan keseleri tütünü muhafaza etmek ve ta ,mak için o zaman,n k,yafetlerinin cebi sayd, ,m,z ku aklarda ta ,nan e yalard,r. Duhan çubuklar, ise tütün içmek için kullan,l,r,d,. Bunlar,n k,yemetleri 40 ile 180 akçe aras,nda de i mekteydi. Ancak tereke sahipleri aras,nda yeniçeri a as, Mustafa A a'n,n terekesinde yer alan duhan çubuklar, di erlerine göre oldukça k,yemlidirler. Zira bunlar kehribar imameli ve geçme kehribar imameli olup k,yemetleri 4.100 ve 4.050 akçedir. Bu duhan çubuklar,n,n bu kadar k,yemetli olmas,n,n nedeni ise

²¹⁹ brahim Etem Çak,r, "Osmanl, Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550-1684", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Ara t,rmalar, Dergisi*, 36, (Güz 2014), Konya, s. 204.

²²⁰ Devellio lu, s. 94.

sahiplerinin yeniçeri a as, olmas, buna ba l, olarak ekonomik durumunun iyi olmas,d,r²²¹.

Yine bu ba l,k alt,nda sayabilece imiz di er e yalar aras,nda heybeler ve tesbihler yer almaktad,r.

²²¹ R S, nr. 1701, vr. 38b-1.

4. EKONOMİK YA ANTI

Bu ana bakıldığında incelediğimiz tereke kayıtlarından Rodosçuk'ta yaayanların ekonomik durumları, meslekleri, ev, tarla, bahçe, hayvan sahibi olanları, ekonomik ilişkileri (alacaklar ve borçlar) alt bakıldığında halinde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ekonomik sıkıntıları ve bu sıkıntılara karşı uyguladığı para politikaları ve çözümleri hakkında ayrıca 16. yüzyıl sonlarından 19. yüzyıla kadar devletin içinde bulunduğu ekonomik durumu da kısaca anlatılmaktadır.

Osmanlı Devletinin olumlu iktisadi ve mali durumu 16. yüzyılın sonlarına doğru bozulmaya başlamıştır. Olumlu gidişat yerini durgunluğa ve mali bunalıma bırakıyordu²²². 16. yüzyılın başlarında Macaristan, Suriye, Mezopotamya ve Mısır gibi yeni bölgeler ele geçirilmiş ve bu bölgelerden gelen gelirler hazineyi güçlendirmiştir. Yüzyılın ikinci yarısında devletin genişlemesi durdu ve doğuda Safevilerle batıda ise Habsburglarla uzun savaşlara anmaya başlanmıştır. Uzun süren bu savaşların sonucu artan askeri harcamalar devletin hazinesini olumsuz yönde etkilemiştir²²³.

Yine bu dönemde coğrafi keşiflerle ortaya çıkan yeni ticaret yolları, sonucu devletin etkin olduğu ticaret yolları, önemini kaybetmeye başlamıştır. Durum böyle olunca da özellikle Amerika'dan Avrupa ve Osmanlı piyasalarına değerli madenler büyük miktarlarda giriştirmeye başlamıştır²²⁴.

Yalnızca bu parasal dalgalanmalar ve mali sorunlara karşı, ise devletin aldığı önlemler yetersiz ve sonuçsuz kalıyordu. Devletin 1584-1585 yıllarında yaptığı taziye ile birlikte 100 dirhem gümüşten 450 akçe kesilirken, 100 dirhem gümüşten

²²² Evket Pamuk, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Para'nın Tarihi*, İstanbul: TVYY, 1999, s. 143.

²²³ Pamuk, s. 145.

²²⁴ Pamuk, s. 146.

850 akçe kesilmeye başlandı, ve böylece akçenin gümü içeri i %44 azaldı, t., Akçenin sultanı ve düka karışımındaki kur değeri 60'tan 120'ye düştü²²⁵.

1585'ten itibaren ve daha sonra yapılan ticarîlerle beraber büyük bir hızla değer kaybetmeye başlayan akçe 17. yüzyılın ortalarından itibaren piyasadan kaybolmaya yerini büyük boy Avrupa sikkelerine bırakmaya başladı, ²²⁶. Avrupa'nın altın ve gümü sikkeleri Balkanlar, İstanbul, Anadolu ve Suriye'ye kadar geniş bir alanda kullanılmaya başlandı, ²²⁷.

Akçenin 17. yüzyılda yavaş yavaş istikrarsızlık ve piyasadan kaybolması, devleti olumsuz yönde etkilemişti. Osmanlı'nın kendi para birimi olan akçenin piyasalardan kalkması, ve Avrupa paraları'nın piyasalarda etkili olması, devletin para üzerindeki denetimini kaybetmesine ve dolayısıyla ekonomi üzerindeki denetimini kaybetmesine neden olmuştu. Devlet bu kötü gidişata müdahale etmek için İstanbul'daki darphaneyi tekrar faaliyete sokmuş ve 1685'de faaliyete geçen darhane de yeniden akçe ve para basılmaya başlandı, t., 1688 sonlarından itibaren ise büyük miktarda mangır üretilmeye başlandı, t., ²²⁸.

Mangırların gelirinden kâr sağlayan devlet, piyasalarda etkili olan Avrupa'nın büyük boy gümü sikkelerinden esinlenerek İstanbul darphanesinde ilk kez 1690 yılında büyük gümü sikke basmış, t., Yeni basılan sikkelerin % 60'ü gümü, % 40'ü bakırdan oluşuyordu. 1703 yılında da yeni sikkeler basılmış, t., Yeni basılan bu Osmanlı kuruşları, 40 para veya 120 akçeye eşit idi²²⁹.

Devletin yaptığı bu hamle işe yaradı ve 1780'lerin sonlarına kadar Osmanlı'da bir ekonomik istikrar ve gelişme dönemi yaşanmış, t., r. Balkanlar ve Anadolu'da tarım ve zanaat üretimine yapılan yatırımlar artmış, ayrıca Orta ve Batı Avrupa ile Balkanlar, özellikle de Akdeniz üzerinden yapılan ticarete önemli artışlar olmuştu²³⁰. Yaşanan bu istikrar döneminde yeni Osmanlı kuruşunun üretimi

²²⁵ Pamuk, s. 147.

²²⁶ Pamuk, s. 156.

²²⁷ Pamuk, s. 160.

²²⁸ Pamuk, s. 174.

²²⁹ Pamuk, s. 175.

²³⁰ Pamuk, s. 176.

özellikle Osmanlı, gümüş madenlerinin canlanmasıyla ve Amerika'dan piyasalara büyük oranda girişi yapan gümüşün azalmasıyla art, göstermiş tir²³¹.

Yolunda giden Osmanlı, ekonomisi 1760'lardan sonra ilk olarak Rusya, ikinci olarak Rusya ve Avusturya'ya karşı, girilen uzun savaşlar sonucunda darbe alarak bozulmaya başlamış, t.r. 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı, mali sorunlar yaşatsa da savaş sonunda ödenen tazminat eldeki rezervlerden karşılanmış, t.r. Osmanlı, ekonomisi incelediğimiz dönemde yaşanan 1787-1792 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı, savaşta ilk savaşta oranla daha büyük bir darbe almış, t.r. I. Abdülhamit (1774-1789) döneminde başlayan savaşın ikinci yılında III. Selim (1789-1807) tahta geçmiştir. Bu sırada savaşın yarattığı sorunlar nedeniyle devlet mali açıdan bunalım içerisindedir. Bu bunalım, Rusya'ya karşı savaşta girişen ve savaşta devam etmek için Osmanlı'dan para isteyen süvereyne istediği ödemenin yapılmasını, daha arttırmış, t.r. Yeniçerilerin maaşları aylardır ödenememi ve savaşta olan padişahın de iktidarı geleneksel cülus bahişi bile verilememiştir. Bu koşullar altında 1789 yılında büyük bir tahi daha yapılarak kuru gümüş içeriği üçte bir oranında azaltılmış, t.²³².

Tahinin yaratacağı enflasyonu önlemek için devlet özellikle İstanbul'da fiyatlar kontrol altına almak için geniş bir narh uygulaması başlattı. Uygulama sadece kuru için değil tüm yabancı paralar da kapsıyordu. Yapılan bu müdahale kısmen başarılı olmuştur. Gıda maddelerine uygulanan narhlar kentlerde özellikle İstanbul'da gıda sıkıntısına sebep olmuştur çünkü tüccarlar narh uygulamasına karşı oldukları için mal gönderimi yapmamaktaydılar. Savaşın sona ermesiyle birlikte parasal istikrarsızlıklar ortadan kalkmaya başlamış, t.r. Bu müdahaleler sayesinde kuru gümüş içeriği ve dükkanlarında ki değerleri III. Selim tahtan indirilene kadar korunabilmiştir²³³.

²³¹ Pamuk, s. 177.

²³² Pamuk, s. 186.

²³³ Pamuk, s. 186-187.

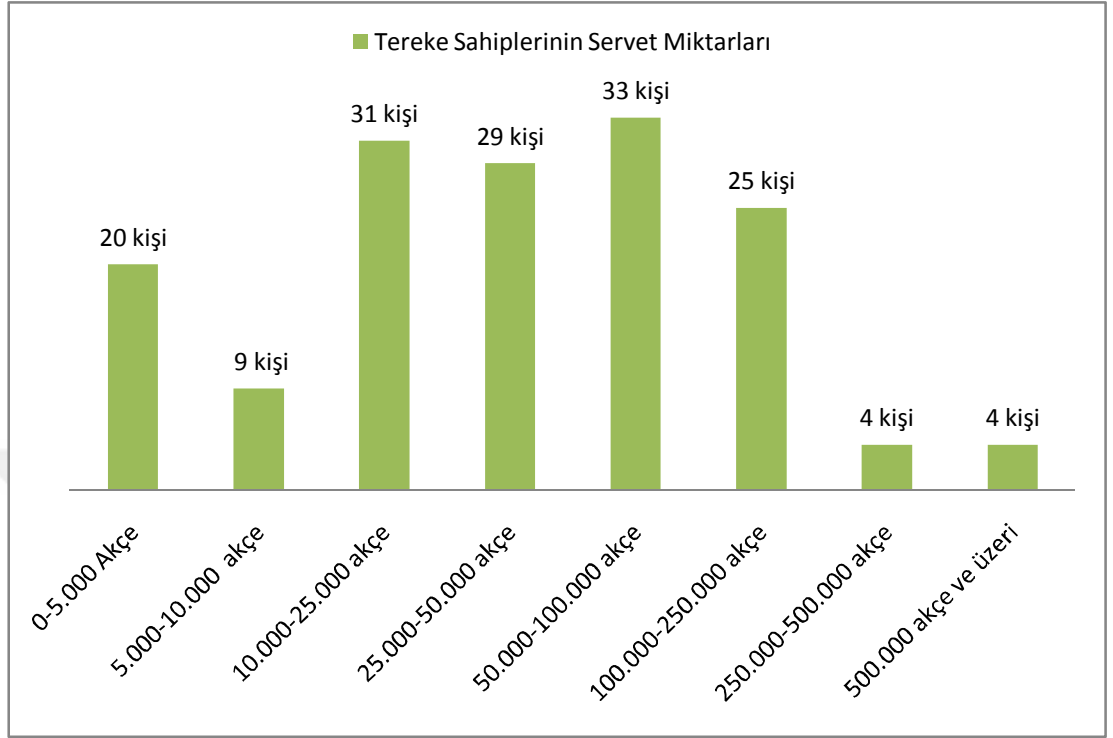
4.1. Rodosçuk'ta Yaayanlar,ın Ekonomik Durumlar,

Bölümün giri inde k,saca bahsetti imiz gibi akçe 17. yüzy,l,n ortalar,ndan itibaren piyasadan çekilmeye ba lam, ve yüzy,l sonunda ise kullan,lmamaya ba lam, t,r. Osmanl, akçesi bu dönemde yerini Avrupa paralar,na b,rakm, t,r. Devletin daha sonra kuru u basmas, ile birlikte piyasalarda kuru hakim olmaya ba lam, t,r.

ncelemi oldu umuz tereke kay,tlar, da akçenin piyasalardan kalk,p kuru un etkili oldu u dönemlere ait kay,tlard,r. Ancak günlük kullan,mda yer almasa da hesap yaparken kullan,lan akçe tereke kay,tlar,n,n ço unda kullan,lm, t,r. Geriye kalan miras kalemlerinin k,ymetleri akçe üzerinden belirlenmi tir. Baz, terekelerde ise fiyatlar akçe üzerinden belirlenirken genel toplam hem akçe, hem kuru , hem de para olarak üç para birimi de kullan,larak yaz,lm, t,r. Böyle bir uygulaman,n yap,lm,ndaki amaç henüz yeni bir para birimi olan kuru un tam olarak halk taraf,ndan benimsenememi olmas,d,r diyebiliriz.

Tereke sahiplerini servet miktarlar,na göre de erlendirirken bizde akçeyi baz ald,k. Terekelerinin genel k,ymeti kuru veya para cinsinden yaz,lanlar, akçeye çevirdik. Bu hesap yap,lrken o dönemde geçerli olan (1 kuru 120 akçe ve 40 para) de er esas al,nm, t,r. A a ,da tereke sahipleri farklı grafikler içerisinde servet miktarlar,na göre de erlendirilecektir.

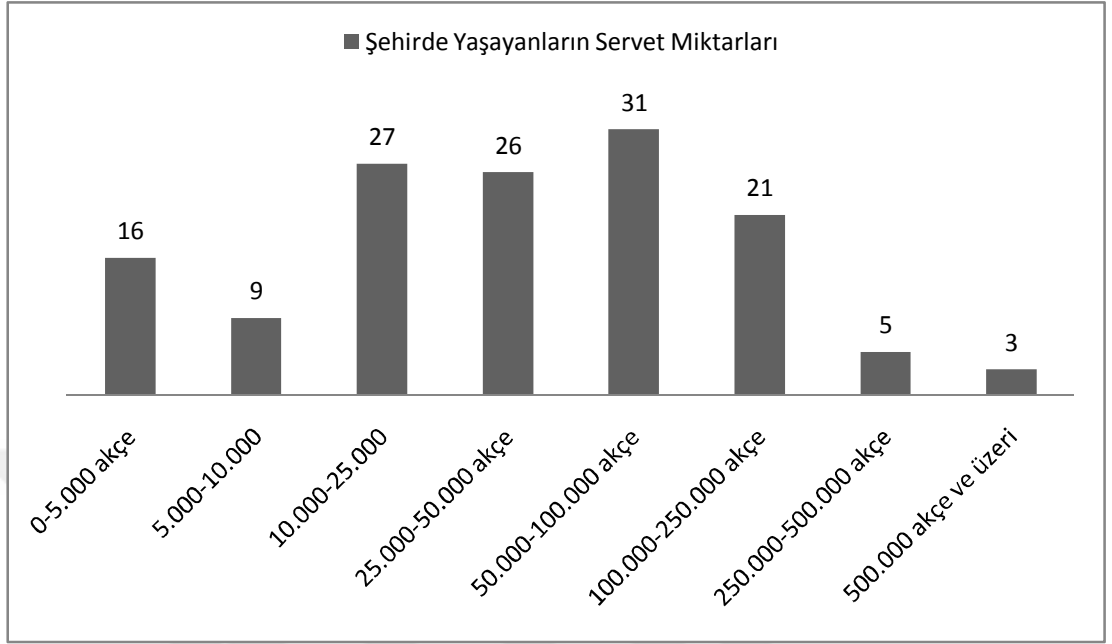
ekil 1. Tereke Sahiplerinin Servet Miktarlar,

Toplamda 155 tereke sahibinin servet miktarları, n, n da ,l, m, n, gösteren grafi e bakt, , m, zda; servet miktar, 50.000 ile 100.000 akçe aras, nda olanlar, n 33 ki iyle en fazla, 250.000-500.000 akçe aras, nda ve 500.000 akçe üzeri olanlar, n dörder ki iyle en az aral, klar oldu unu görmekteyiz. 155 tereke sahibinden 93'ünün yani yar, s, ndan fazlas, n, n 10.000 ile 100.000 akçe aras, nda serveti oldu unu görmekteyiz. 155 tereke sahibi aras, ndan en fazla servete sahip olan 2.166.153 akçe servetiyle Hac, Hüzmüz mahallesi sakinlerinden Hanc, Mehmed a a ibn Abdullah't, r²³⁴.

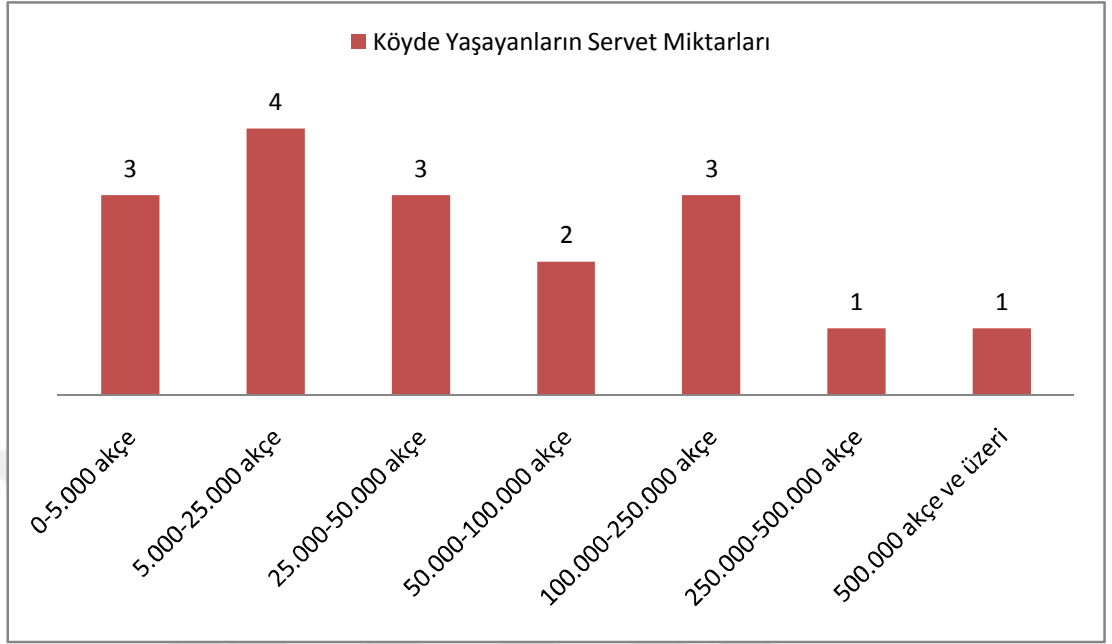
²³⁴ R S, nr. 1701, vr. 104a-1.

ekil 2. ehirde Ya ayanlar,n Servet Miktarlar,

Tereke sahipleri içerisinde ehirde ya ayan veya Rodosçuk d, ndan gelip ehirde vefat edenlerin servet miktarlar, grafi i yukar,da verilmi tir. Grafikte toplam 138 ki i yer almaktadır. ehirde ya ayanlar,n servet da ,l,mlar, genel olarak 10.000-100.000 akçe aras,ndadır. Serveti 500.000 akçe ve üzeri olan üç ki i Müslüman erkek, serveti 250.000-500.000 akçe aras,nda olan be ki iden dördü Müslüman erkek biri ise gayrimüslim kad,ndır. ehirde ya ayanlar aras,nda serveti 250.000 akçe ve üzeri olan gayrimüslim erkek ve Müslüman kad,n bulunmamaktadır. Tereke sahipleri aras,nda yer alan dört çocuk tereke sahibi de ehirlilere tereke sahipleri aras,nda de erlendirilmi tir. ehirde ya ayan en zengin ki i yukar,da bahsetti imiz 2.166.153 akçelik servetiyle Hanc, Mehmed a a ibn Abdullah'tır.

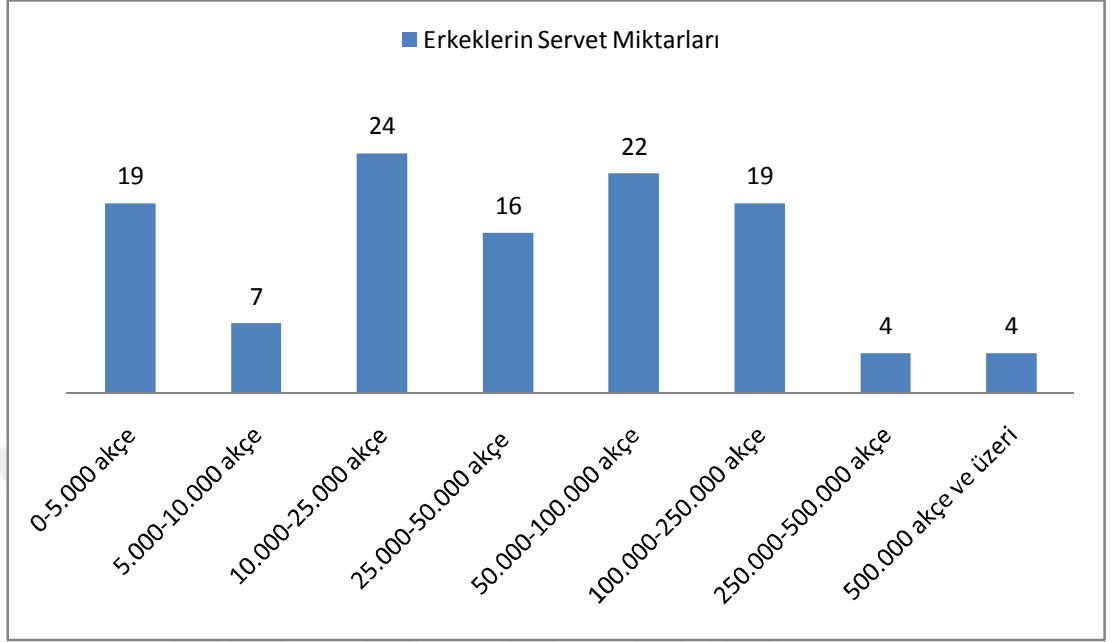
ekil 3. Köyde Yaşayanların Servet Miktarları,

Rodosçuk köylerinde yaayan veya misafir olarak gelip köylerde ölenlerin servet miktarları, n, n verildi i grafi e bakt, , m, zda, toplam 17 ki i oldu unu görmekteyiz. Köylerde ikamet ve vefat edenlerin mevcudu az oldu u için servet miktar aral, klar, nda ki ki i say, lar, da do al olarak ehirlilerle tereke sahiplerinin ki i say, lar, na göre azd, r. Bu nedendir ki ehirlilerin servet miktarları, n, gösteren grafikte yer alan 5.000-10.000 akçe servet aral, , bu grafikte yer almamaktad, r. Genel olarak servet da , l, m aral, klar, nda ki ki i say, lar, birbirine çok yak, nd, r. Serveti 250.000 akçe ve üzeri olan iki ki i Müslüman erkektir. Serveti 250.000 akçe ve üzeri olan gayrimüslim erkek ve kad, n ve Müslüman kad, n bulunmamaktad, r. Köyde yaayan en zengin ki i ise 527.784 akçelik servetiyle Hac, Karyesi sakinlerinden Mahmud a a ibn Ali'dir²³⁵. Hem ehirde hem de köyde servet miktar, en yüksek olan ki iler Müslüman erkeklerdir ve ikisinin de unvan, a ad, r.

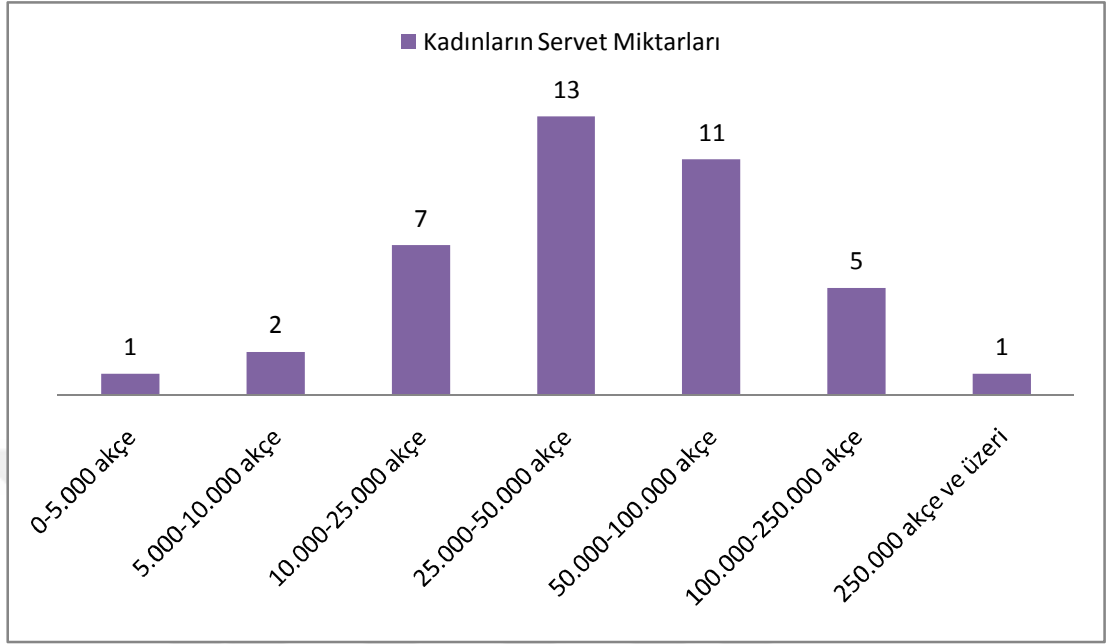
²³⁵ R S, nr. 1701, vr. 128a-1.

ekil 4. Erkeklerin Servet Miktarları,

Erkeklerin servet miktarları, n, n verildiği grafikte 112 erkek ve üç erkek çocuk olmak üzere toplamda 115 kişi yer almaktadır. Erkek çocuklar erkeklerin yer aldığı, grafikte de değerlendirilmiştir. Bu grafikte 24 kişiyle en çok kişinin yer aldığı, servet miktarı aralığı, 10.000-25.000 akçe arasındadır. 24 kişiden 16'sı Müslüman erkek, yedisi gayrimüslim erkek ve biri Müslüman erkek çocuktur. Erkekler arasında servet miktarı en yüksek olanlar serveti 250.000 akçe ve üzeri olan toplamda sekiz Müslüman erkektir. Serveti 100.000-250.000 akçe arasında olan 19 kişiden ise 12'si gayrimüslim erkek, yedisi Müslüman erkektir. Erkekler arasında da değerlendirildiğimiz erkek çocuklardan; bir Müslüman erkek çocuk 10.000-25.000 akçe arasında, bir gayrimüslim erkek çocuk 25.000-50.000 akçe arasında ve bir gayrimüslim erkek çocuk 50.000-100.000 akçe arasında yer almaktadır. Müslüman erkeklerin kişi sayısı olarak fazla yer almaları, servet aralıkları ise 0-5.000 akçe ile (5 gayrimüslim erkek - 13 Müslüman erkek) ve 10.000-25.000 akçe (7 gayrimüslim erkek - 16 Müslüman erkek)'dir.

ekil 5. Kad,nlar,n Servet Miktarlar,

Kad,nlar,n servet miktarlar,n,n verildi i grafikte 39 kad,n ve bir k,z çocuk olmak üzere toplamda 40 ki i bulunmaktad,r. Dört Çocuktan geriye kalan bir k,z çocuk da kad,nlar,n servet miktarlar,n,n verildi i grafikte de erlendirilmi tir. 13 ki iyle en çok ki inin yer ald, , servet miktar aral, , 25.000-50.000 akçe aras,d,r. Bu 13 ki iden sekizi Müslüman kad,n ve be i gayrimüslim kad,nd,r. Servet miktar aral, , olarak en yüksek aral,k olan 100.000-250.000 akçe aras,nda yer be ki iden üçü gayrimüslim kad,n ve ikisi Müslüman kad,nd,r. Kad,nlar aras,nda en zengin ise 258.371 akçelik servetiyle Rumiya mahsus Papa stikani mahallesi mütemekğine iken helak olan Erezine binti Nikola'd,r²³⁶.

²³⁶ R S, nr. 1701, vr. 135a-1

4.2. Meslek Sahibi Olanlar

Tereke kayıtlarına baktığımız zaman vefat eden kişilerin çoğunun mesleğinin kaydedilmemiş olduğunu görmekteyiz. Bu durum incelediğimiz tereke kayıtlarında da karşımıza çıkmaktadır. 155 tereke kaydı içerisinde toplamda sadece 45 Müslüman ve gayrimüslim erkeğinin mesleğinin açık bir şekilde yazıldığı, veya sahip olduğu dükkanından hangi mesleğe mensup olduğunu anlamaktadır. Kadınların ve çocukların ise terekelerinde herhangi bir şekilde ulaştıkları ya da herhangi bir mesleğe sahip olduklarına dair bir kayıt bulunmamaktadır.

Kayıtlarda yer alan 45 meslek sahibi erkeğin 32'si Müslüman erkek ve geriye kalan 13'ü gayrimüslim erkektir.

Müslüman erkeklerin 22'si askerdir. Asker olan 22 Müslüman erkeğin 13'ü 1787-1792 Osmanlı-Rus-Avusturya Seferi'nde vefat etmişlerdir²³⁷. Askerler arasında bir yeniçeri paşası, iki debbaş, bir de irmenci, bir hamal ve bir kahveci bulunmaktadır²³⁸. Görüldüğü gibi askerler askerlik döneminde farklı mesleklerle de uğraşmaktadırlar. Geriye kalan 10 meslek sahibi Müslüman erkeğin meslekleri arasında nalbant (bir kişi), mengeneci (bir kişi), hancı (bir kişi), marangoz (bir kişi), kasap (üç kişi), kahveci (bir kişi), kolancı,²³⁹ (bir kişi) ve bekçi (bir kişi) bulunmaktadır.

Meslek sahibi olan 10 gayrimüslim erkeğin meslekleri arasında ise bakkal (dört kişi), do ramacı (bir kişi), terzi (bir kişi), fırıncı (bir kişi), kiremitçi (bir kişi), marangoz (bir kişi), bezzaz (bir kişi) ve kalpakçı (bir kişi) yer almaktadır. Bir kişinin ise kayıtlarda dükkan bulduğu halde ne işle meşgul olduğunu anlamamaktadır çünkü dükkanının ne dükkan olduğunu veya dükkanında ne tür eşyalar olduğunu yazılmamıştır²⁴⁰.

²³⁷ Bkz. 2. Bölüm Rodosçuk'ta Hayat ve Ölüm, Seferde Ölenler, Çizelge 2. 1787-1792 Osmanlı - Rus-Avusturya Savaşı'nda Vefat Edenler.

²³⁸ R S, nr.1701, vr. 6b-1, 8a-2, 16a-1, 38b-1, 74a-1, 98b-2.

²³⁹ "Kolan, çadırlar bezlerinin yırtılmaması için kenarlarına dikilen ip, at ve eşeklerin elleri takılmaları için sabitlenmesi için kullanılan, dolana kemer. Kolancı, bu ipi veya eriti üreten kimse." Bkz. Ünal, s. 408.

²⁴⁰ R S, nr.1701, vr. 45a-1.

Kayıtlarda mesleki yer alan 44 kişi arasında sadece iki kişi Rodosçuk köylerinde ikamet etmektedirler²⁴¹. Geriye kalan 42 kişi Rodosçuk mahallelerinde ikamet etmektedir. Buradan şehirde ikamet edenlerin meslek sahibi olma oranı, daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Köylerde ikamet edenler daha çok tarım ve hayvancılıkla meşgul olurlar.

Meslekler kaydedilirken isim ve unvan yanında mesleğin yazıldığı olduğu terekeler bulunduğu gibi mesleki yazılmayıp terakesinde bulunan dükkanından veya alet ve edevatından kişinin hangi meslekle ilgili olduğunu öğrenebildiğimizi söyleyebiliriz. Karşılaşta çöken meslekleri icra edenlerin de genellikle dükkan sahibi oldukları, çoğunun işçi olmadığı, kendi dükkanlarını işleten esnaflar oldukları, söyleyebiliriz.

4.3. Evler Ve Dükkanlar

Bu bölümde terake kayıtlarında yer alan evler ve dükkanlar da incelenecektir. Evler kayıtlarda ayrıntılı olarak yer almaktadır. Hangi malzemelerden yapıldıkları, kaç katlı, veya kaç odalı oldukları belirtilmemektedir. Klasik bir Türk evi ise, genellikle çok katlı, derindir ve önünde geniş bir avlusu bulunur. Avlunun içinde ağaçlar, kuyu veya havuz bulunur. Evlerin zemin katları, dayanıklı ve uzun ömürlü olması, açısından tatlı yapılar, üst katları ise ahap ya da ahap iskelet arasında kerpiç tuğlalar örülerek ve üstleri sıva ile kaplanarak yapılır²⁴².

Zemin katın duvarları, kalın ve kalem duvarları, gibi sağlam yapılar ve sadece nefeslik adı verilen küçük bir pencere açılır. Bu katta genellikle kiler, depo, samanlık, çamaşır yıkama yeri, tuvalet ve mutfak yer almaktadır. Ailenin yaşam alanı, olan ikinci kata ise avludan ahap bir merdivenle çıkarılır. Bu katta bulunan odalarda sokağa açılan, çökme adı verilen bir bölüm vardır. Bu çökmeler evin bol ışık ve hava almasını sağlar. Çökmeler altında kalan dar sokaklar ya da lardan güneşten korunmuş olur. Üst kattaki odalar arasında *eyvan* denen bir bölüm yer almaktadır. Eyvan daha büyük bir salon olan ve *hayat* adı verilen bölüme açılır. Hayat adı verilen bu büyük salon genelde üstü kapalı, geniş bir balkondur ve evin

²⁴¹ R S, nr. 1701, vr. 15a-1, 45a-1.

²⁴² Rüçhan Arık, "Türk Evi ve Yarenlik Geleneği", *Osmanlı Ansiklopedisi*, V, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 545.

bahçesine bakmaktadır. Evlerde bulunan odalar bu bölümlere açılmaktadır. Klasik Türk evlerinde bulunan odalar aynı zamanda hem yemek, hem yatmak ve hem de oturmak için kullanılabilen odalardır. Bunların en büyüğü ise *ba* ya da *has* oda adı verilen daha çok konuk almaları için kullanılan odadır²⁴³. Tabii bu odalar daha çok toplumda statü sahibi olan, maddi durumu iyi ve misafiri çok olan ailelerin evlerinde bulunmaktadır.

incelediğimiz 155 kideden 95'inin tereke defterlerinde kayıtlı, evi yer almaktadır. Geriye kalan 60 kideden ise tereke defterlerinde kayıtlı, evi bulunmamaktadır. Ev sahibi olmayan bu 60 kide içerisinde Rodosşuk'ta misafir olarak bulunan 19 kide ve dört çocuk tereke sahibi de yer almaktadır. Misafir olanlar ve aileleri yanında ya arken vefat eden çocukları sayarsak, burada geriye ev sahibi olmayan 37 kide kalmaktadır. 37 kideinin belki evi olduğu halde deftere kaydedilmemiş olabilir. Bu çok düşük ihtimalli bir varsayım, çünkü ev, günümüzde olduğu gibi o dönemde de önemli bir mal varlığıdır, basit ve küçük bir ev ya da gibi gözden kaçma ihtimali düşüktür. Ancak kayıtlardaki yetersiz bilgilerden dolayı, geriye kalan bu 37 kideinin ev sahibi olup olmadığı hakkında kesin bir kanaat varmamız mümkün değildir.

Ev sahibi olan 95 kideden 77'si erkek, 18'i kadındır. 77 erkekten 40'ü Müslüman erkek, 37'si gayrimüslim erkektir. Ev sahibi olan 18 kadından dokuzu Müslüman, dokuzu gayrimüslimdir. Ev sahibi olan erkeklerden 14'ünün tereke kaydında açık bir şekilde ev sahibi oldukları yazılmamaktadır, sadece *h,rdavat-*, *menzil* ekinde bir ifade yer almaktadır. Buradan kideinin evinde bulunan bir takım evi yanına kaydedildiği görülmektedir. Bunun dışında iki kideinin çiftli, bir kideinin de başında evi bulunmaktadır. Kadınlarda ise üç kadının terekesinde *h,rdavat-*, *menzil* ifadesi yer almaktadır. Ancak bu ifadenin yer aldığı tereke kayıtlarında ev kaydedilmediği için evin kıymeti bilinmemektedir.

Bu oranlar, genel sayı içerisinde değerlendirildiğimizde ise toplam 155 kideden 95'i yani % 61'i ev sahibidir. 112 erkekten 77'si yani % 69'u, 39 kadından 18'i yani % 50'si ev sahibidir. Geriye kalan dört çocuk tereke sahibi, erkek ve kadın ev sahipliği oranı hesaplanırken hesaba dahil edilmemiştir. Görüldüğü gibi erkeklerin - sayı olarak fazla olmaları, kadınlar için ev sahipliği oranı kadınlara göre daha fazladır.

²⁴³ Arık, s. 545.

Evler tereke kayıtlarında *menzil* ifadesiyle yer almaktadır. Birçok tereke kaydında ise tam olarak ... *mahalle-i mezburede / ... karye-i mezburede malum-ul hudutta el mü temilat mülk menzil* ekinde kaydedilmektedirler. Bu açıklama da, evlerin fiziki yapıları hakkında detaylı bilgiler verilmemiştir. En pahalı evin kıymeti 600.000 akçe, en ucuz evin kıymeti ise 7.800 akçedir. Bunun dışında bazı tereke sahiplerinin evlerde *n, sf* (yarım) veya *rub* (dörtte bir) hisseleri bulunmaktadır.

Toplamda 112 erkek tereke sahibinden 22'sinin yani % 19'unun dükkan, bulunmaktadır. 22 dükkan sahibi erkekten 14'ü Müslüman, sekizi gayrimüslimdir. Dükkan sahiplerinden 12'sinin hem evi hem dükkan, bulunmaktadır. 39 kadın içerisinde ise sadece birinin terekesinde dükkan bulunmaktadır. Papa Yorgi Mahallesi'nde ikamet eden Avlonya binti Konstantin'in Papa Yorgi Mahallesi'nde bir adet kahvehanesi, bir adet berber dükkanı, ve bir adet aca, dükkanı, ve evi bulunmaktadır. Avlonya'nın tüm bu emlaklarının toplam kıymeti 180.000 akçedir. Terekesinin toplam kıymeti ise 198.455 akçedir²⁴⁴. Diğer ev ve dükkan sahiplerinin terekelerinde olduğu gibi verdiğimiz örnekte de servet miktarının büyük çoğunluğunu sahip olunan dükkanlar ve evler olmaktadır.

Kayıtlarda karışık dükkanlar arasında, berber, nalband, kasap, debba hane, kahvehane, bakkal, çilingir, marangoz, kalpakçı, boyahane, aca hane, bezzaz ve derirmen yer almaktadır. Bazı tereke sahiplerinin dükkanlarda hissesi vardır. Çilingir, marangoz, bezzaz ve kalpakçı dükkanlar, kayıtlarda dükkan olarak yer almamakta ve dükkan fiyatları geçmemektedir. Sadece dükkanlarda bulunan alet ve edevatın kıymeti yer almaktadır²⁴⁵.

Ev ve dükkan sahiplerine baktığımızda çoğunluğunun unvan sahipleri olduğunu görmekteyiz. Bu durum özellikle Müslüman erkek emlak sahipleri için geçerlidir. Unvanlar arasında en çok belediye olmak üzere, aca, esseyid, hacı, alemdar ve bey bulunmaktadır. Hem Müslüman hem de gayrimüslim emlak sahipleri için toplumsal statü sahibi ve ekonomik durumu iyi ve orta dereceli olan insanlardır diyebiliriz. Dükkanlar, bulunan tereke sahipleri için ise ticaretle uğraşanlar, ve esnaf olduklarından dolayı, tereke kayıtlarında alacak ve vereceklerinin oldukları, nakit paraları bulunduğunu söyleyebiliriz.

²⁴⁴ R S, nr. 1701, vr. 126b-1.

²⁴⁵ R S, nr.1701, vr. 97a-1, 100a-1, 109a-1, 119b-1.

Örnek olarak ise sahip olduklar, emlaklar ile dikkat çeken ve emlaklar,n,n terekelerinde ayr, birer bölüm olarak kaydedildi i iki Müslüman erkek terekesini verebiliriz. Bunlardan birincisi 2.166.153 akçelik serveti ile inceledi imiz tereke sahipleri aras,nda en zengin olan Hac, Hürmüz Mahallesi sakinlerinden olup Hacc-, erife azimet ve avdeti s,ras,nda Acur Kalesinde vefat eden Hanc, Mehmed A a ibn Abdullah't,r. Terekesinde sahip oldu u ev ve dükkanlar için *müteveffa-i mezburun cümle varisi üzerlerine tahrir olunan emlak ve akar,d,r ki zikr olunur* ba l, ,yla ayr, bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde Hanc, Mehmed A a'n,n dört dükkan,, alt, dükkanda hissesi, bir hane de hissesi, Araba pazar,nda ve Hac, Hürmüz Mahallesinde odalar, ve yine Hac, Hürmüz Mahallesinde de eri 600.000 akçe olan bir evi bulunmaktadır. Hanc, Mehmed A a'n,n sahip oldu u bu emlak,n,n toplam k,ymeti 1.072.200 akçedir. Bu mebla da toplam servetinin yar,s,ndan 10.876 akçe azd,r yani hemen hemen toplam servetinin yar,s,n, sahip oldu u emlaklar, olu turmaktadır. Ayr,ca terekesinde k,ymetli kuma lar - muhtemelen satmak için yan,nda götürdü ü yada getirdi i- , silahlar ve sahip oldu u dükkanlardan da ticaretle u ra t, ,n, gördü ümüzü kan,tlar nitelikte olan 517.680 akçelik alaca , bulunmaktadır²⁴⁶.

ikinci örne imiz Cami-i Atik Mahallesi sakinlerinden iken vefat eden Kara Çukadar zade demekle maruf Mehmed A a ibn Hac, Süleyman'd,r. Bu terekede de emlaklar için ayr, bir bölüm yer almaktadır. Ancak Mehmed A a bunlara tek ba ,na sahip de ildir erkek karde i Hac, Mustafa A a ile e it hisselerine sahiptirler. Bu bölümde bulunan be evin ve be dükkan,n n,sf (yar,m) hisseleri Mehmed A a'ya kalan yar,m hisseler ise erkek karde i Hac, Mustafa A a'ya aittir. Mehmed A a'n,n toplam serveti 644.658 akçedir ve inceledi imiz terekeler aras,nda toplam serveti en yüksek üçüncü ki idir. Emlaklar,n,n toplam k,ymeti ise 297.000 akçedir. Bu mebla da servetinin yar,s,ndan 25.329 akçe azd,r yani ilk örnekte oldu u gibi hemen hemen servetin yar,s,n, olu turmaktadır²⁴⁷.

Daha fazla köylerde ikamet edenlerin terekelerinde yer almakla birlikte ehirdede ikamet edenlerin terekelerinde de geçen ambarlar daha çok tah,l olmak üzere çe itli ürünleri depolamak için kullan,lan ve evlere eklenti olarak veya evlerin bahçesinde ayr, bir yerde bulunan binalard,r.

²⁴⁶ R S, nr. 1701, vr.104a-1.

²⁴⁷ R S, nr. 1701, vr. 120b-2.

4.4. Araziler

Bu ba lık alt,nda Rodosçuk'ta arazi sahibi yani tarlas,, ba ,, bahçesi olanlar de erlendirilecektir. Ayn, zamanda bu arazilerde yap,lan tar,mda kullan,lan aletlere de de inilecektir.

Kay,tlar aras,nda Rodosçuk'un çe itli mahalle, köy ve mevkilerinde arazi sahibi olan toplamda 69 ki iye rastlad,k. Bunlardan 57'si Rodosçuk mahallelerinde, 12'si Rodosçuk köylerinde ikamet etmekteydi. ehirde ikamet eden arazi sahibi 57 ki iden 27'si gayrimüslim erkek, dördü gayrimüslim kad,n, üçü Müslüman kad,n ve 23'ü ise Müslüman erkektir. Görüldü ü gibi arazi sahipli inde hem erkek hem kad,n gayrimüslimler say,ca Müslüman erkek ve kad,nlardan fazlad,rlar. Köylerde ikamet eden arazi sahibi 12 ki iden dördü gayrimüslim erkek, biri gayrimüslim kad,n ve yedisi Müslüman erkektir. Köylerde ikamet eden arazi sahipleri aras,nda Müslüman erkekler say,ca üstün olmakla birlikte, köyde ikamet edip de arazi sahibi olan Müslüman kad,na rastlan,lmam, t,r.

Araziler aras,nda en fazla yer tutanlar ba lard,r. Ba lar hem ehirde hem de köylerde bolca bulunmaktad,r. Bunun nedeni ise Rodosçuk'ta üzüm yeti tiricili inin fazla olmas,d,r. Ba dan ba ka az da olsa tarlalar ve bahçelerde kay,tlarda geçen di er arazilerdir. Bu araziler kaydedilirken buldukları, mevki ve kaç dönüm oldukları, yaz,lm, , fiyatları, da buna göre belirlenmi tir. Örne in, Yeni Mahalle'de mütemekkin iken helak olan Kara Agus veled-i Hansi nam Ermeni'nin iki adet ba , bulunmaktad,r. Bunlardan biri E ri Kara A aç kolunda bulunan, bir k,ta, sekiz dönüm ve k,ymeti 30.000 akçe olan, di eri ise Kara Ova alt,nda bulunan, bir k,ta, 12 dönüm ve k,ymeti 30.000 akçe olan ba ,d,r²⁴⁸. Görüldü ü gibi iki ba ,nda büyüklükleri farklı, ancak k,ymetleri aynı,d,r. Buna göre diyebiliriz ki günümüzde oldu u gibi o zamanda arazinin büyüklü ünden çok bulundu u yerin önemi daha fazlad,r ve araziye buna göre de er biçilmektedir.

Ermenilere mahsus Yeni Mahalle'de mütemekkin iken helak olan Serkis nam Ermeni'nin Köpekli kolunda bulunan bir k,ta, alt, dönüm ve k,ymeti 36.000 akçe olan ba , inceledi imiz kay,tlar aras,nda kar ,m,za ç,kan en k,ymetli arazidir. Ayr,ca

²⁴⁸ R S, nr. 1701, vr. 86b-1.

Serkis 238.800 akçelik servetiyle Rodosçuk'ta ikamet eden 61 Gayrimüslim aras,nda en zengin olan,d,r²⁴⁹.

Arazi sahibi olmak, ev sahibi olmak günümüzde ki gibi inceledi imiz dönemde de önemli idi. Arazi sahibi olanlar bir önceki ba l,кта inceledi imiz ev ve dükkan sahipleri gibi toplumsal statüsü yüksek ve ekonomik durumlar, iyi olan ki ilerdir. Bu ki iler unvan ve meslek sahibi ki ilerdi. Kulland,klar, unvanlar aras,nda; en fazla be e olmak üzere, hac,, efendi, es-seyyid, a a, alemdar, bey, molla yer almaktad,r. cra ettikleri meslekler aras,nda ise; do ramac,, kiremitçi, kasap, terzi, ya c,, kalpakç,, hanc, ve bahç,van gibi meslekler yer almaktad,r. Sayd, ,m,z bu meslek ve unvan sahipleri sahip olduklar, arazilerden elde ettikleri geliri yan gelir olarak kullanmaktad,r,lar diyebiliriz.

Bu meslekler d, ,nda kay,tlarda mesle i yazmayan ancak tarla, ba , bahçe sahibi olan ki ilerin - terekelerinde bulunan tar,m aletleri de göz önünde bulunduruldu unda - tar,m,la geçimlerini sa lad,klar,n, söyleyebiliriz. Bahsetti imiz durum özellikle köylerde ya ayanlar için daha geçerlidir. Çünkü köyde ya ay,p tarla, ba , bahçe sahibi olanlar,n genellikle meslekleri kaydedilmemi olup tar,m ve hayvanc,l,kla geçimlerini sa lad,klar, görülmektedir. Örne in Çanakç, Köyü sakinlerinden olan Ahmed A a ibn Hac, Mehmed'in terekesine bakt, ,m,zda mesle inin yaz,lmad, ,n, ancak terekesinde birçok büyük ve küçükba hayvan,, iki dönüm ba , ve ayn, zamanda araba ve saban tak,m,lar, oldu unu görmekteyiz. Ayn, durum Kara Evli Köyü sakinlerinden Hac, Ahmed A a ibn Ali içinde geçerlidir. Verdi imiz iki örnekteki tereke sahiplerinin servet miktarlar, yüksektir. Ahmed A a ibn Hac, Mehmed'in serveti 144.544 akçe ve Hac, Ahmed A a ibn Ali'nin ise 448.915 akçedir²⁵⁰.

Kay,tlarda kar ,m,zda ç,kan tar,m aletleri aras,nda; saban, dü en, çapa, bel küre i, kürek, ba çapas,, t,rpan, kazma, ba tak,m, gibi gerek insan gücüyle kullan,lan gerekse hayvanlar vas,tas,yla kullan,lan alet ve edevatlar yer almaktad,r.

²⁴⁹ R S, nr. 1704, vr. 125b-1.

²⁵⁰ R S, nr.1701, vr. 10a-2, 36a-2.

4.5. Hayvanlar

Tereke kayıtlarından elde ettiğimiz verilere baktığımızda Rodosçuk'ta at, sığır (inek, buzağı, dana, öküz, tosun, düve), cam, manda, merkeb, tay, koyun, keçi, otlak, kuzu ve arı gibi hayvanlar yetiştirilmektedir.

Tereke sahiplerinden 41 kişinin terekesinde hayvan yer almaktadır. Bunlardan 30'u ehirde, 11'i köylerde ikamet etmektedir. Ehirde ikamet eden 30 hayvan sahibinden 20'si Müslüman erkek, dokuzu gayrimüslim erkek ve geriye kalan bir kişi ise Müslüman kadındır. Köylerde ikamet eden hayvan sahiplerinden yedisi Müslüman erkek ve dördü gayrimüslim erkektir. Köyde ikamet eden kadınlar arasında hayvan sahibi olan yoktur. Görüldüğü gibi hayvan sahipleri arasında sadece bir Müslüman kadın bulunmaktadır. İbrahim Bey Mahallesi'nde sakine iken vefat eden Hatim binti Abdullah hatunun terekesinde kıymeti 1.680 akçe olan *1 re's (1 baş veya adet) sagir bargir (at)* bulunmaktadır.²⁵¹

Büyükbaş hayvanlar arasında en fazla sığır cinsi yani inek, buzağı, dana, öküz, tosun ve düve bulunmaktadır. Bunların dışında manda ve cam da diğer büyükbaş hayvanlar arasındadır. Bu büyükbaş hayvanlar genellikle köylü terekelerinde daha fazla bulunmakla birlikte ehirli terekelerinde de yer almaktadırlar. Daha çok toprağı sürmek ve yük taşımaya amaçlı kullanılan bu hayvanların sütünden de yararlanılmaktadır. Öküzlere için köylü terekelerinde *ko ulur kara sığır öküzü* ifadesi yer almaktadır.²⁵² Buradan da bu hayvanların araba ve saban gibi aletlerde gücünden faydalandığını ve köylerde daha çok tarım için kullanıldıklarını görmekteyiz. Ehirde ise köylere göre daha az tarım alan olduğundan genelde bu büyükbaş hayvanların sütünden daha fazla yararlanılmaktaydı. Öyle ki ehirli hayvan sahiplerinin terekelerinde yer alan mandalar için *sa mal manda* ifadesi kullanılmaktadır.²⁵³

Rodosçuk'ta yetiştirilen küçükbaş hayvanlar arasında koyun, kuzu, keçi ve otlak yer almaktadır. Koyun kayıtlarında o dönemde kullanılan isimle *ganem* olarak yer almaktadır. Küçükbaş hayvanlar sadece köylerde ikamet eden Rodosçukluların

²⁵¹ R S, nr. 1701, vr. 95a-2.

²⁵² R S, nr. 1701, vr. 36a-2.

²⁵³ R S, nr. 1701, vr. 50a-1.

terekelerinde yer almaktadır. Bunun nedeni ise küçükbaş hayvanlar, büyükbaşlara göre daha fazla adette olmaları, ve yetiştirilmesinde otlaklara ihtiyaç duyulması, olabilir. Ehirde hem otlak ve hem de daha fazla hayvan barınması, mümkünse layacak büyüklükte ahşap yapılar, yokluğuna buna neden olabilir. Küçükbaş hayvanlar büyükbaşlar gibi tarım ve yük taşıma amacıyla kullanılmayan daha çok etinden, sütünden ve yününden ekonomik olarak yararlanan hayvanlardır.

Rodosçuk'ta, büyük ve küçükbaş hayvanlar, d, ,nda hem ehirde ve hem de köylerde ar, c, l, k yapıldı, ,n, görmektedir. Ehirde iki köyde ise bir köyde ar, c, l, k yapıldı, ,n, görmektedir. Bunlardan ehirde ikamet edenler; Hac, Musa Mahallesi sakinlerinden Hac, Ali ibn İbrahim'in terakesinde 27 adet ar, kovan, bulunmaktadır. Ar, kovanlar, toplam kıymeti 9.0000 akçedir yani bir adet ar, kovan, n, n de 333 akçedir. Ayrıca Hac, Ali'nin terakesinde kıymeti 3.744 akçe olan 87 k, yye asel (bal)'de bulunmaktadır²⁵⁴. Görülüyor ki sahip olduğu ar, kovanlar, n, n çokluğu ile ar, c, l, k yapanlar arasında birinci sırada olan Hac, Ali ürettiği bu bal, kendi tüketiminden çok gelir kaynağı, sağlamak amacıyla satmaktadır. Hac, Ali d, ,nda ehirde ar, c, l, k yapan diğer isim Hüseyin Çavuş Mahallesi sakinlerinden Yeniçeri Ali Beğ ibn Mehmed'tir. Ali Beğ'in terakesinde yedi adet kıymeti 3.045 akçe olan ar, kovan, bulunmaktadır. Ali Beğ'in bir adet ar, kovan, n, n kıymeti 435 akçedir. Üçüncü ve son olarak ar, c, l, k yapan isim ise Kara Ova karyesinde ikamet eden Hac, Mehmed Ağa ibn Ali'nin beş adet kıymeti 1.800 akçe olan ar, kovan, bulunmaktadır. Hac, Mehmed Ağa'nın bir adet ar, kovan, n, n kıymeti 300 akçedir. Hac, Ali d, ,ndaki iki ismin terakesinde ar, kovan, olduğu halde bala rastlanmamıştır.

Hem Rodosçuk köylerinde hem de ehirde ikamet edenler tarafından binek veya yük taşıma için kullanılan hayvanlar arasında at ve öküz gelmektedir. Eklere kayıtlarda *merkeb* ismiyle yer almaktadır. Özellikle ehirde ikamet eden askeri sınıfına mensup Müslüman erkekler tarafından daha çok kullanılan atlar kayıtlarda *bargir* eklinde geçmektedir. Bunlar doru, binek, koç, kır tonlu, tur bargiri, kırak gibi isimlerle kaydedilmişlerdir. En kıymetli ata sahip olan kişi Nebizade Mahallesi sakinlerinden Es-seyyid Zülfikar Mehmed Alemdar ibn Es-seyyid Osman'dır. Zülfikar Mehmed'in *1 re's (ba) kır tonlu bargiri* 'nin kıymeti 18.120 akçedir.

²⁵⁴ R S, nr. 1701, vr. 12b-1.

Toplam serveti 109.755 akçe olan Zülfikar Mehmed'in servetinin % 17'sini sahip oldu u at, olu turmaktad,r. Bunun d, ,nda sahip oldu u at, ve bini tak,mlar, ile dikkat çeken bir isim de Rodosçuk'ta ikamet eden Yeniçeri A as, sab,k alt,nc, Mustafa A a'd,r. Mustafa A a'n,n toplamda üç adet at, bulunmaktad,r. Atlar,n,n toplam k,ymeti 25.800 akçedir. Ayr,ca terekesinde binek atlar,nda kulland, , simli rahtlar (at tak,mlar,), e erler ve e er örtüleri, ata binerken kullan,lan takatlar yer almaktad,r.

Hayvan sahiplerinin terekelerinde hayvanlar,n, beslemek için kulland,klar, hububat da bulunmaktad,r. Ayr,ca yine hayvanlar,n, tar,mda ve yük ta ,mada kullan,rken yararland,klar, alet ve edevatta hayvan sahiplerinin terekelerinde bulunmaktad,r. Bunlar aras,nda arabalar, araba tak,mlar,, sabanlar (kara saban, büyük saban), saban demirleri ve saban boyunduruklar,, dü en/düven tak,mlar, yer almaktad,r.

nceledi imiz terekelerde yeti tirilen hayvanlar aras,nda kümes hayvanlar, yer almamaktad,r.

Hayvanc,l,kla u ra an yada sadece binek amaçl, da olsa hayvan sahibi olan Rodosçuk ehirlili ve köylülerinin ekonomik durumlar, iyi seviyededir. Bu durum özellikle Rodosçuk köylerinde ikamet eden hayvan sahiplerinin servet miktarlar,na bak,ld, ,nda görülmektedir. Örne in daha önce örnek olarak gösterdi imiz Kara Ova Karyesi sakinlerinden Hac, Ahmed A a ibn Ali'nin terekesine bakt, ,m,zda be adet ar, kovan, k,ymeti 1.800 akçe, toplamda 47 büyükba s, ,r cinsi hayvan, k,ymeti 101.200 akçe, yedi adet k,srak k,ymeti 12.000 akçe oldu unu görmekteyiz. Ayr,ca yukar,da sayd, ,m,z tar,m aletlerinin birço una da sahip oldu unu görmekteyiz. Bunlar,n k,ymeti ise 8.020 akçedir. Toplam serveti 448.915 akçe olan Hac, Ahmed'in servetinin 4/1'ini sahip oldu u hayvanlar ve bu hayvanlar ile tar,m da kulland, , alet edevat, olu turmaktad,r²⁵⁵.

²⁵⁵ R S, nr. 1701, vr. 36a-2.

4.6. Nakit Paralar ve Alt,nlar

nceledi imiz tereke kay,tlar,nda kullan,lan para birimleri olarak akçe, kuru ve paran,n yer ald, ,n, ve bunlar,n bazen sadece akçe, kuru veya para olarak bazen de hepsinin birlikte ayn, tereke kayd,nda kullan,ld, ,n, görmekte oldu umuzu daha önceden belirtmi tik. Bu ba l,k alt,nda terekelerde nakit olarak kaydedilen miktarlar veya alt,nlar, de erlendirece iz. Nakit para ve alt,nlardan kast,m,z terekelerde *nakden zuhur eden* ifadesiyle yer alan paralar, mücevherler d, ,nda kalan alt,nlar, vefat eden ki ilerin öldüklerinde üstlerinde bulunan paralar vb.'dir. Alacaklar bu bölüme dahil edilmemi tir bir sonraki bölümde de erlendirilecektir.

155 tereke kayd, aras,ndan toplamda 63 ki inin terekesinde nakit para veya alt,na rastlan,lm, t,r. 63 ki iden 34'ü erkek, 25'i kad,n ve dördü çocuktur.

Çocuklar, kendilerine miras b,rakan ki ilerin ard,ndan vefat ettikleri için ve küçük ya ta vefat ettikleri için terekelerinde herhangi bir mal mülk bulunmamaktad,r. Bu yüzden çocuklara ait dört terekede vefat eden yak,nlar,n,n terekelerinden kendi paylar,na dü en miktar nakit olarak bulunmaktad,r.

Kad,nlara ait terekelerde, özellikle Müslüman kad,nlara ait terekelerde ki nakit paralar genellikle mehr-i müeccellerdir. Kad,nlar vefat ettiklerinde e lerinden alacakl, olduklar, mehirleri e lerinden tahsil edilip terekelerinde nakit olarak yer almaktad,r. En dü ük mehirin bedeli 1.200 akçe en yüksek i ise 12.000 akçe idi. Bunun d, ,nda kad,n terekelerinde nakit olarak sayabilece imiz mücevherler d, ,nda kalan alt,nlard,r. En fazla stanbul ve Macar alt,n, olmak üzere, Y,ld,z ve M,s,r alt,nlar, da kad,n terekelerinde yer alan di er alt,n çe itleridir. Bu alt,nlar kimi zaman *stanbol n,sfiyesi* ekinde yar,m alt,n olarak yer almaktad,rlar. Alt,nlar adetleri ve k,ymetleri ile kaydedilmilerdir. Rumiyan mahsus Papa Yorgi Mahallesi'nde mütemekine iken helak olan Piruze en fazla alt,na sahip olan kad,nd,r. Terekesin de 31 adet k,ymeti 12.960 akçe olan (bir adet : 418 akçe) stanbul alt,n,, sekiz adet k,ymeti 4.800 akçe olan (bir adet : 600) Macar alt,n, ve defa 13 adet ve k,ymeti 5.700 akçe olan (bir adet : 438) stanbul alt,n, bulunmaktad,r. Ayr,ca 18.000 akçelik mehiri de bulunmaktad,r. Piruze'nin 129.750 akçelik servetinin 41.460 akçelik

k,sm,n, yani %32'sini terekesinde bulunan nakit paras, ve alt,nlar, olu turmaktad,r²⁵⁶. Erkeklerin terekelerinde ise hiç alt,n bulunmamaktad,r.

Erkeklerin terekelerinde ise genel olarak *nakden zuhur* eden ifadesi ile paralar kaydedilmi tir. Özellikle yolculuk s,ras,nda veya Rodosçuk'ta misafir olarak vefat edenlerin terekelerinde nakit paralar yer almaktad,r. Bunun nedeni de yolculuk s,ras,nda kullanmak amaçlı, üzerlerinde normalden fazla para bulundurmalar,d,r²⁵⁷.

Daha önceden seferde ölenler ba l, , ile de erlendirdi imiz bölümde de belirtti imiz gibi sefer s,ras,nda vefat eden askerlerin de yanlar,nda bulunan paralar nakit para olarak de erlendirilmektedir. Bu paralar geride b,rakt,klar, di er e yalar,n da k,yemetlerinin eklenmesi ile tayin edilen vasi-i mümaileyh vas,tas,yla yani bu mebla , vefat eden askerin varislerine teslim etmekle görevli ki i vas,tas,yla varislere teslim edilirdi.

Yukar,da sayd, ,m,z bu nakit para kaynaklar,na ek olarak dükkan, ev veya tarla sahiplerinin sahip olduklar, gayrimenkullerinden elde ettikleri kira veya koyduklar, sermaye bedelleri de terekelerinde nakit olarak yer almaktad,r²⁵⁸.

Terekelerinde nakit para bulunanlar,n genel durumuna bakt, ,m,zda ise sahip olduklar, unvanlar aras,nda be e, a a, hac, gibi unvanlar, görmekteyiz. Bunun d, ,nda nakit paras, olan ki inin köyde ikamet ediyorsa genelde tar,m veya hayvanc,l,kla u ra t, ,n, ve ekonomik durumunun iyi oldu unu ayr,ca a a unvan, ta ,d, ,n,, ehirde ikamet ediyorsa da ya asker ya esnaf ya da tüccar oldu unu görmekteyiz.

4.7. Borçlar ve Alacaklar

Günümüzde oldu u gibi inceledi imiz dönemde de insanlar,n meslekleri gere i yada ihtiyaçlar, oldu u zamanlarda birbirlerinden borç al,p borç verdikleri olmu tur. Bu bölümde tereke kay,tlar,nda borcu ve alacaklar, olan ki iler de erlendirilecektir.

²⁵⁶ R S, nr. 1701, vr. 6a-1.

²⁵⁷ R S, nr. 1701, vr. 65a-1, 78a-1, 79a-1.

²⁵⁸ R S, nr. 1701, vr. 97a-1, 102a-1.

Ki ilerin vefatlarından sonra tutulan tereke kayıtları, tutulma nedenlerinden birinin de ki inin alacağı, veya borcu olması, durumunda borçlu olduğu ki inin borcunu vefat edenin varislerinden tahsil etmek için veya vefat eden ki inin alacağı, var ise varislerinin bu alacağı, tahsil etmek amacıyla durumu mahkemeye bildirmeleri sonucu kaydedildi. Bu daha önce belirttik. Te bu gibi durumlar, olan ki ilerin tereke kayıtlarına baktığımızda durumun detaylı bir şekilde kaydedildiğini görmekteyiz.

Eğer vefat eden ki inin alacağı, var ise alacaklı olduğu ki inin adı, ve ne kadar alacağı, olduğu varsa bu duruma şahitlik eden ki inin ismi ile birlikte terekeyi oluşturan eya ve gayrimenkullerin yazılı olduğu kâğıtın sonuna bu durum kaydedilmektedir. Ki inin geriye bıraktığı, her şeyin toplam kıymetine alacaklı olduğu para da tahsil edilerek eklenir ve böylece toplam servet ortaya çıkarılır. Behram Reis Mahallesi sakinlerinden iken vefat eden Kasap Süleyman Ağa ibn Abdulkadir Ağa'nın terekesine baktığımızda bu durumu görebiliriz. Kasap Süleyman Ağa'nın toplamda 43 ki iden alacaklı olduğu görülmektedir ve bu alacaklar toplam, 231.623 akçe yapmaktadır. Alacaklıların toplam, 362.424 akçelik servetinin % 64'ünü oluşturmaktadır. Kasap Süleyman Ağa'nın alacaklı olduğu ki iler arasında ağa, es-seyyid, reis, molla, beğ gibi unvan sahiplerinin yanı sıra bakkal, soğan, yemenici, attar, kasap, ekmekçi, bakaç, meyhaneci, debba gibi esnaflarda bulunmaktadır. Bu ki iler arasında hem Müslüman hem gayrimüslim erkek ve kadınlar bulunmaktadır. Kasap Süleyman Ağa'nın bu kadar çok ki iden alacaklı olması, esnaf olması ve kendisinden aldığı veri yapan ki ilerin kendisine borçlu kalmasından kaynaklanıyor diyebiliriz²⁵⁹.

Vefat eden ki inin borçlu olduğu durumlarda ise eğer ki inin borcu az ise terekeden düşülen vergilerin ve masrafların yer aldığı, *minhel ihracat* adı verilen kâğıtında borçları da yer verilirdi. Hac, Hürmüz Mahallesi sakinlerinden olan Hacı Mehmed Ağa ibn Abdullah'ın terekesinde böyle bir durumla karşılaşmaktayız. Terekenin *minhel ihracat* kâğıtında dört ki iye borcu olduğu görülmektedir. Bu borçlar toplam, 199.980 akçedir. Bu meblağ ve diğer masraflar toplam servetinden düşülen ve geriye kalan miktar varisler arasında bölüştürülmüştür²⁶⁰.

²⁵⁹ R S, nr. 1701, vr. 31a-1.

²⁶⁰ R S, nr. 1701, vr. 104 a-1.

Kiinin borçlar, çok ise masraflar düldükten sonra borçlar, için ayr, bir bölüm olu turularak kime ne kadar borcu oldu u ayr,nt,l, bir ekilde kaydedilmi varsa bu borca ahitlik eden ki ilerde yaz,lm, t,r.

nceledi imiz 155 ki i içerisinde toplamda 33 kiinin terekesinde borçlar, ve alacaklar,n,n oldu unu görmekteyiz. Bunlardan 24'ü Müslüman, dokuzu gayrimüslimdir. Müslümanlar,n 19'u erkek, be i kad,nd,r. Gayrimüslimlerin hepsi erkektir. Müslümanlar,n yedisi, gayrimüslimlerin ise ikisi köyde ikamet etmektedir.

Alacak ve borçlar, olanlar,n unvanlar,na bakt, ,m,zda en fazla a a olmak üzere, be e, molla, alemdar, efendi ve hac,y, görmekteyiz. Meslekler aras,nda kasap ve bakkal yer almaktad,r. Bu ki iler toplumda statü sahibi olan ve ekonomik durumu iyi olan ki ilerdir ve bundan dolayı, alacaklar, ve borçlar, bulunmaktad,r. Hem i leri hem de çevreleri gere i birçok ki iye borç vermi ler birçok ki iden de borç alm, lard,r. Belki de baz,lar, tefecilik yapmaktad,r. Ancak buna dair bir kay,t tabi ki de terekelerde yer almamaktad,r. Alacak ve borç ili kisine bakt, ,m,zda Rodosçuklular için genel olarak unu söyleyebiliriz; Müslümanlar-Müslümanlar ile gayrimüslimler-gayrimüslimler ile daha fazla alacak ve borç ili kisi içerisinde dir. Bu tabi ki de tamamen geçerli bir durum de ildir ve Müslümanlar ile gayrimüslimler aras,nda da alacak ve borç ili kisi bulunmaktad,r. Hem yukar,da verdi imiz örnekte hem de di er terekelerde örne in; Canpa azade Mahallesi sakinlerinden Hac, Mehmed ibn Osman, Cami-i Vasat Mahallesi sakinlerinden Hüseyin efendi ibn Hasan, Leb-i Derya Mahallesi mütemekkinlerinden bakkal Hristo veled-i Erkundur gibi.²⁶¹

²⁶¹ R S, nr. 1701, vr. 72 b-1, 77 a-1, 109 a-1.

5. SONUÇ

XVIII. yüzyılın sonlarına ait tereke kayıtlarından yola çıkarak yaptığımız bu çalışma, mada o dönemin Rodosçuk'unun sosyo-ekonomik durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirilme yapılırken terekelerin içerikleri farklı baskılar altında gruplandırılarak ele alınmıştır.

Tereke kayıtları ve bu kayıtlar hakkında genel bilgiler verildikten sonra yaptığımız çalışmanın temelini oluşturan 1701 numaralı ve H. 1203-1204, M. 1788-1790 tarihli ve 141 sayfadan oluşan Rodosçuk (Tekirdağ) eriyiye Sicili kütüphanesine, İstanbul, Türkiye. Ardından Rodosçuk'un kuruluş tarihi, nüfusu, şehir ve idari yapıları hakkında bilgi verilerek, terekelerin içeriğinin incelenmesine geçilmiştir.

İlk olarak kayıtlardan edindiğimiz bilgiler kadarıyla Rodosçukluların sayıları, aile yapıları, varisleri, unvanları, ikamet ve ölüm yerleri değerlendirilmiştir. İncelediğimiz 155 kayıttan 112'si erkek, 39'u kadın geriye kalan dördü ise çocuktur. Erkeklerin 65'i Müslüman, 47'si gayrimüslimdir. Kadınların 25'i Müslüman, 14'ü gayrimüslimdir. Çocukların ise üçü gayrimüslim, biri Müslüman'dır. Sayısal verilerden de görüldüğü gibi şehirde Hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler yaşamaktaydı. Gayrimüslimler arasında Rumlar ve Ermeniler yer almaktadır. Şehirde aynı zamanda hem Müslümanların hem de gayrimüslimlerin bir arada yaşadıkları mahallelerin yanında, gayrimüslim cemaatlerinden olan Rum ve Ermenilere ait ayrı mahalleler de mevcuttu. Bu homojen sosyal yapı içerisinde tek etnik yerleşim görünmekteydi. İddia edilenin aksine Müslüman erkekler sadece bir kayıttan ibaret olarak, şehirde tek olarak kayıtlıydı. Aileler de ortalama 4-5 fertten meydana geliyordu. Ortalama çocuk sayısı ise 2-3'tür.

Önemli bir limana sahip olan şehrin gelen gideni de bu nedenle fazladır ve kayıtlara baktığımızda Rodosçuk'a İzmir, Siroz, Arnavut skenderiyesi, Yanya, Lofça kasabalarının, Liçe karyesi, Pınarhisar, Edirne, Malkara kazasının, Elmal köyü, İstanbul, Kırşehir, Nevşehir, Kazanlı (Kazanlı), Gürcistan ve Arnavutluk gibi imparatorluğun çeşitli kaza ve köylerinden gelenlere ve burada vefat edenlere rastlanmıştır. Yine çalışmamızın tarih aralığında yaşanan 1787-1792 Osmanlı-Rus-

Avusturya Sava 'na Rodosçuk'tan da kat,lanlar,n oldu unu ve sava s,ras,nda, sava a giderken veya dönerken vefat ettiklerini görmekteyiz.

Ev e yalar, ve giyim ku amda ise hemen hemen her tereke de ortak e yalar,n yer ald, , görülmekle beraber kad,nlar,n hem ev e yalar, hem de giyim ku amlar, erkeklere göre daha süslüdür. Yine kad,nlar,n kulland,klar, aksesuarlar günümüzdeki gibi erkeklerin kulland,klar,na göre daha fazla ve çe itlidir. Tabi her alan da oldu u gibi giyim-ku am ve ev e yalar,nda da ekonomik durumu iyi olanlar,n geride b,rakt,klar, dikkat çekmektedir. Bu ki ilerin sahip olduklar, k,yafetler daha k,ymetli kuma lardan yap,lm, , kürkler ve çe itli süslerle süslenmi lerdir. Ayr,ca k,yafet say,lar, ve çe itleri de fazlad,r. Ekonomik durumu orta veya kötü olan birinin en fazla üç kat k,yafeti bulunurken, zenginlerin alt, yedi kat veya daha fazla k,yafetleri bulunmaktad,r. Bu durum ev e yalar,nda da görülmektedir. Her evde bulunan yatak, dö ek, yast,k, minder, has,r, yorgan gibi e yalar,n yan,nda, çekmece, dolap, iskemle, sandalye gibi o döneme göre daha modern mobilyalar az da olsa baz, zenginlerin evlerinde görülmektedir.

Gayrimenkuller aras,nda ise evler a ,rl,kl, olmak üzere ticari amaçl, dükkanlar, hanlar ve odalar bulunmaktad,r. Bahsetti imiz gibi önemli bir liman, olan kentin ticari hayat, da canl,d,r bu nedenle dükkanlarda ticaret yap,lmakta hanlarda ve odalarda ise Rodosçuk'un misafirleri konaklamaktad,r.

Kentte ticaretin yan, s,ra hayvanc,l,k ve tar,mda yap,lmaktad,r. Bu i lerle me gul olan ki iler daha çok köylerde ikamet etmektedirler. Tar,m ürünleri aras,nda arpa, bu day gibi tah,llar, ayr,ca kentte çok fazla bulunan ba lardan elde edilen üzüm de yer almaktad,r. Daha çok büyükba olmak üzere küçükba hayvanc,l,hta yap,lmaktad,r. Ayr,ca ar,c,l,k yap,ld, , da görülmektedir. Ekonomik durumu iyi olanlar,n arazileri ve hayvanlar, di er ki ilere göre daha çoktur. Bu ki iler tar,m ve hayvanc,l, , kendi ihtiyaçlar,n, kar ,lamaktan çok gelir sa lamak için yapmaktad,rlar.

Rodosçuklular aras,nda unvan sahipleri daha zengindirler ve bu ki ilerin terekelerinde daha k,ymetli ve çe itli miras kalemleri yer almaktad,r. Unvan sahiplerinin aras,nda en çok be elerin yer ald, , Rodosçuk'ta ayr,ca a a, hac,, es-seyyid unvanl, ki ilerin yer ald, , görülmektedir. Müslümanlar aras,nda daha çok bu unvan sahipleri, ayn, zamanda meslek sahibidir de. Müslümanlar,n say,s, yan,nda

sayılar, az,msanmayacak kadar olan gayrimüslimler de çe itli kollarda meslek sahibidirler. Meslekler aras,nda debba , de irmenci, hamal, kahveci, nalbant, hanc,, marangoz, kasap, bakkal, do ramac,, terzi, f,ç,c,, kiremitçi, bezzaz ve kalpakç, gibi farklı meslekler bulunmaktadır. Bu meslekleri icra eden ki ilerin ço onun kendilerine ait dükkanlar, da bulunmaktadır. Yine bu unvan sahipleri, ticaret, tar,m ve hayvanc,l,k gibi alanlarda da etkin rol oynamaktadırlar.

KAYNAKÇA

Ar iv Kaynaklar,

Rodosçuk er'iyye Sicilleri (R S)

Nr. 1700, 1701, 1702.

nceleme ve Ara t,rmalar

AGOSTON, Gabor, "Tüfek", *Diyanet slam Ansiklopedisi*, XLI, stanbul: Türkiye Diyanet Vakf, Yay,nlar,, 2012, s.459-461.

AKIN, Sevgi, *Osmanl, Klasik Devrinde Tekirda ve Ke an: 1456-1556*, Abant zzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Bolu 2014.

ARIK Rüçhan, "Türk Evi ve Yarenlik Gelene i", *Osmanl, Ansiklopedisi*, V, Ankara: Yeni Türkiye Yay,nlar,, 1999, s. 545-554.

ATE , Hacer, *Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alan,nda ehirle menin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzy,llarda Tekirda ve Yöresi*, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, stanbul 2009.

ATE , Hacer, "Tekirda ", *Diyanet slam Ansiklopedisi*, XL, stanbul: Türkiye Diyanet Vakf, Yay,nlar,, 2011, s. 359-362.

AYDIN, Bilgin ve smail Erünsal, "Tereke Kay,tlar,na Göre Bursa'da Sahaflık", *Türklük Bilgisi Ara t,rmalar,*, C. 39, (2013), Aralık, s. 187-204.

AYSAN, Fatma Nur, *II.Mahmud Döneminde Dersaadette Bir Ailenin Muhallefat,: Düzo lular,*, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, stanbul 2013.

BARKAN, Ömer Lütfi, "Edirne Askeri Kassam,'na Ait Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III/ S. 5-6, (1993), Ankara, s.1-479.

BA ARIR, Özlem, "XVIII. Yüzy,l Osmanl, Ta ras,nda Statü-Servet li kisi Üzerine Bir De erlendirme", *History Studies*, Volume. 3/3, (2011), s. 49-67.

- BAYRAKTAR, Hatice, *XIX. Yüzyılın Ortalarında Tekirdağ Kazası*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2011.
- BALGIN, Arif ve Fatih Bozkurt, "Bir Mali Gelir Kaynağı Olarak Varissiz Ölenlerin Gelirleri ve Beytülmal Mukataaaları", *Birinci İktisat Tarihi Kongresi Tebliğleri-1*, İstanbul: İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, Yayınları, 2010, s.249-267.
- BOZKURT, Fatih, "Yetimi Kolla, Malını Koru! Tereke Defterleri ve Yetim Malları (1785-1875)", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 3, (Ocak 2012), Edirne, s. 69-90.
- BOZKURT, Fatih, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddi Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya 2011.
- BOZKURT, Nebi, "Kıçık", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XXV, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, Yayınları, 2002, s.405-408.
- BRAUDEL, Fernand, *Maddi Uygarlık Gündelik Hayatın Yapılarına*, çev.: Mehmet Ali Kıçık, İstanbul: İnce Kitapevi, 2004.
- CEZAR, Yavuz, "Bir Ayanın Muhallefatı, Havza ve Köprü Kazaları, Ayan, Körsümlü Hüseyin (Müsadere Olayı ve Terekenin İncelenmesi)", *Bellekten*, S. 161, (Ocak 1977), Ankara, s. 41-78.
- ÇADIRCI, Musa, "Hüseyin Avni Paşanın Terekesi", *Belgeler*, S. 15, (1986), Ankara, s. 145-164.
- ÇAKIR, İbrahim Etem, "Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550-1684", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 36, (Güz 2014), Konya, s. 201-216.
- ÇELİK, Nazik Betül, *Tereke Defterlerine Göre II.Mahmut Döneminde Tokat'ın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008.
- ÇUBUK, Rıdvan, *18. yüzyıla Sicillerindeki Tereke Kayıtlarına Göre XIX. Yüzyılın Sonlarında Osmanlı Krsal Toplumuna Hakkında Bir Araştırma (Uşak Kazası Örneği: 1880-1883)*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Uşak 2011.
- DARKOT, Besim, "Tekirdağ", *İslam Ansiklopedisi*, .XII, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979, s. 133-135.
- DEMREL, Ömer, "1700-1730 Tarihlerinde Ankara'da Ailenin Niceliksel Yapısı", *Bellekten*, C.LIV, S.211, (Aralık 1990), s. 945-961.
- DEVELLOLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2013.

- ER, İker, *Bal,kesir Tereke Kayıtları, Üzerinde Bir Değerlendirme (1670-1700)*, Bal,kesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bal,kesir 2008.
- FAROQH , Suraiya, "İstanbul'un İncisi ve Tekirdağ-Rodosçuk Limanı, (16. ve 17. yüzyıllar)", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, S. 1979-1980 Özel, Ankara, s. 139-154.
- GENÇ, Serdar, "Edremit'te Varlıkları, Bir dâreci: Müridizade Hacı Mehmed Ağa", *Uluslararası Kazdağlar ve Edremit Sempozyumu Bildiriler ve Özetler*, Bal,kesir: 2011, s. 309-316.
- GÖÇMEN, Muammer, "Üstüvani Mehmed Efendi", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XLII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, s.396-397.
- GÖRÜNÜR, Lale ve Sema Ögel, "Osmanlı Kaftanları ile Entarilerinin Farkları ve Kullanılmaları", İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. III, S. 1, (Aralık 2006), İstanbul, s. 59-68.
- GÜNEYALCI, Zübeyde ve Serdar Genç, "XIX. Yüzyılda Bal,kesirli Bir Paşa: Giridizade Mehmed Paşa ve Serveti", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume. 2/6, (Winter 2009), s. 282-293.
- GÜNEYALCI, Zübeyde ve Serdar Genç, "XIX. Yüzyılda Bal,kesir'de Giyim-Kuşam Zevki ve Bir Kumaş Tüccarı", *Turkish Studies*, Volume. 2/1, (Winter 2007), Ankara s. 228-246.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme*, İstanbul: İgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2014.
- NCE, Yunus, "Osmanlı Devletinde Barutun ve Ateşli Silahların Kullanılması", *Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağanı*, Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, 2003, s. 503-523.
- KARACA, Filiz, "Kürk", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XXVI, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002, s. 568-570.
- KARATA, Ali Hakan, "XVI. Yüzyılda Bursa'da Tedavüldeki Kitaplar", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X/S.1, (2001), Bursa, s. 209-230.
- KELPETNİ, Hatice, "Mâdü'l-İslam", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XXII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, s.172-173.
- KILIÇ, Orhan, "Harputlu Hacı Osman'ın 1725 Tarihli Terekesi ve Dünyalandırdıkları", *Turkish Studies*, Volume. 2/1, (Winter 2007), Ankara, s. 17-28.
- KOÇU, Reşat Ekrem, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları, 1969.

- KOÇ, Hasan, "Osmanlı Dönemi Eyaletinde İdari Taksimat", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. XVII, S. 45, (Aralık 2014), Ankara, s.137-148.
- KUŞLU, Selma, *İstanbul'un Sicillerine Göre H. 1065-1079/M. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2009.
- LAJOS, Fekete, "XVI. Yüzyılda İstanbul, Bir Türk Efendi Evi", çev.: M. Tayyib Gökbilgin, *Belleten*, S. 170, (Nisan 1979), Ankara, s. 457-480.
- MAYDAER, Saadet, "XVII. Yüzyılda Bursa'da Emekli Bir Kadın: Balıoğlu Dervisi Mehmed Efendi ve Serveti", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S.2, (2008), Bursa, s. 569-592.
- METİN, Rafet, "İstanbul'un Sicillerine Göre XVIII. yüzyılda Bursa Evleri ve Kullanılan Eşyalar", *Turkish Studies*, Volume. 9/1, (Winter 2014), Ankara, s. 357-366.
- METİN, Rafet, "Tereke Kayıtlarına Göre XVIII. Yüzyılda Gebze (Gekbuza) de Sosyal Hayata Dair Genel Bir Bakış", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VI, S.26, (Bahar 2013), s. 362-374.
- MERKEZİ, Kelemen, *Türkiye Mektupları*, çev.: Sadrettin Karatay, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- ÖZGEN, Gülser, "Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. yüzyılda İstanbul'daki Yaşam Tarzı: Amcazade Hüseyin Paşa", [Elektronik Versiyon] *Milli Folklor*, 88, 2010, s. 91-100.
- ORTAYLI, İbrahim, "Kadın", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, s. 69-73.
- ÖZDEMİR, Hüseyin, *1463-1640 Yılları, Bursa İhram Tereke Defterleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1988.
- ÖZDEMİR, Rifat, "Tokat'ta Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1771-1810)", *Belleten*, C.LIV, S.63, (Aralık 1990), s. 993-1052.
- ÖZEN, Mine Esiner, "Türkçe'de Kumaş Adları", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 33, (Mart 1981), İstanbul, s. 291-340.
- ÖZTÜRK, Temel, "Kadın, Sicillerindeki Bazı Muhalefatlara Göre Trabzon'da Temizlik ve Vücut Bakım Malzemeleri (1700-1750)", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S. 32, (2008), İstanbul, s. 249-282.
- ÖZTÜRK, Said, *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asrın İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1995.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.

- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.
- PAMUK, Mehmet, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Para Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- SAMUR, İsmet, *Kâmus-ı Türki*, İstanbul: İnkılap Kültür Yayıncılık, 2011.
- SEREL, Mehmet, *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası, Araştırmalar*, Ankara: Dönmez Ofset, 2007.
- MEK, Eyyub, "On Sekizinci Yüzyıldan Başta Trabzon'da Giyim Kuşam (1700-1725)", *Gümüshane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, (Güz 2013), Gümüshane, s. 51-66.
- TAKIN, Ünal, *Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tart Birimleri*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2005.
- TEKİN, Zeki, "Osmanlılarda Kürk Kullanımı", *Türkler Ansiklopedisi*, X, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 644-649.
- TEZCAN, Hülya, "Ferace", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, XII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s. 349-350.
- ULUDAĞ, Süleyman, "Delâ'ilü'l Hayrat", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, IX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 1994, s.113-114.
- UZUNÇARILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi IV. cilt 1. Bölüm Karlofça Anlaşmasından XVIII. Yüzyıla Sonlara Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1978.
- ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2011.
- ÜREKLİ, Bayram ve Alpay Bizbirlik, "Karaman Valisi Çelik Mehmet Paşa'nın Terekesi", *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, S. 1, (1994), Konya, s. 175-220.
- YILDIZ, Kenan, "Sanatkar Bir Devlet Adamından Geriye Kalanlar: Esad Muhlis Paşa'nın Terekesi", *Yavuz Argüment*, İstanbul: 2010, s. 209-264.
- YILMAZ, Serap, "Osmanlı, Ermeni Bir Tüccarın Terekesi ve Ticari Etkinliği Üzerine Düünceler", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 7, (1992), s. 191-215.
- YÜKSEL, Emrullah, "Birgivi", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, VI, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s.191-194.

EKLER

Ek 1. Tereke Transkripsiyonu (R S, nr. 1701, vr. 15a-1)

Medine-i Rodosçuk kazas,na tabi Ortaca karye ahalisinden olup bundan akdem sefere azim olup Bender'de vefat eden Mustafa Be e ibn Ali nam kimesnenin varisi zevce-i metrukesi Halime binti Mehmed nam hatun ile babas, mezbur Ali be e ibn Osman ve sulbi kebir k,z, Emine ve sagir k,z, Fat,ma'ya mahsus oldu u ledel e ya zuhur olduktan sonra müteveffa-i mezburun hin-i vefat,ndan mevcut terekesini bayrak a as, Seyyid Emin A a badel mezid ile ve elbih(?) huzur-, eria varisi merkuruna teslim eyledi ine nat,k i bu defter mezbur Emin a a yedinden ahz olunan terekenin defteridir . 19 Rabiulahir 1203

Müteveffa-i mezburun terekesinden Seyyid Emin a an,n defterinde mevcut olan e yas,d,r :

EMVAL - E YA	ÖLÇÜ B R M /ADET	KIYMET
Müstamel gömlek	1	48
Defa gömlek	1	45
Köhne yelek	1	18
Destar	1	29
Sagir ku ak	1	57
Siyah aba ya murluk	1	205
Köhne sagir aba	1	15
Köhne aba alvar	1	20
Beyaz ku ak	1	65
Defa köhne sagir aba	1	31
Kalç,n	1	2
Köhne postal		9
Pi to (1) ve b,çak (1)	2	31+71=102
H,rdat		33
Defa alvar aba	1	71
Nakden zuhur eden		3.380
Cem'an yekûn		4.130 para
Minhâ'l-ihracât		
Techiz ve tekfin		480
Resm-i a ay, yeniçeriyân ve hüddamiye		392

Resm-i k,smet		80
Harc-, hüddam ve eminiye		20
Kalemiye ve kaydiyye		20
hzariye		15
Masraf-, metruk		274
Yekûn		1.281 para
Sahhu'l-bâkî		1.849 para
et-Taksîm		
Hisse-i zevc		356
Hisse-i eb		475
Hisse-i bint		1.009
Hisse-i bint		1.009

Ek 2. Tereke Transkripsiyonu (R S, nr. 1701, vr. 20b-1)

Filasil Arnavud skenderiyesi ahalisinden olup Medine-i Rodosçukta vaki Sarraczade han,nda misafir sakin iken bundan akdem vefat eden Arnavud Yusuf be e ibn Abdullah nam kimesnenin zuhurda varisi marufu olmay,p cem-i terekesi sarf-, beytül mala ait olmakla tarihi kitab senesi medine-i mezburede yeniçeri zabiti olup bila varis-i maruf fevt olan askeri zümresinin cem-i terekelerini ahz ve kabza memur kul kethüdas, sab,k esseyid Süleyman A a iltimas,yla müteveffa-i mezburun cem-i terekesi ... eria tahrir ve suk-, sultanide badel mezid ihrac masraf, emin-i mümaileyh yedine baki mebla ,n defteridir ki ber vechi ati zikr olunur. 13 Cemaziyelahir 1203.

EMVAL - E YA	ÖLÇÜ B R M /ADET	KIYMET
Kara keten	508	12.192
Ba l,kl, kebe	1	255
Köhne sagir alaca entari	1	65
Fahire evane	1	70
Yelek	1	225
Köhne k,l heybe	1	16
Köhne ya murluk	1	90
Sefer tas, sagir	1	30
Hurma a ac, sand,k	1	90
Fincan (1) sagir kahve ibri i (1)	2	90
Sagir has,r	1	65
Çuka yelek	1	115
Sahan	4	130
M,s,r çar af,	1	210
Müstamel çuka bini	1	155
Köhne kilim	1	181
Fes (1) ve h,rdavat		120
Fincan (5) ma kutu (1)		100
Pi to	1	4.000
Sagir k,sa aba	1	35
Destar	1	200
Defa me in heybe	1	224
Köhne yorgan	1	75
... (1) ve palaska (1)	2	122
Tencere (1) ve tabe (1)	2	305
Çuka cebe	1	800
Yanbolu kebesi	1	280
Köhne kuzu kürkü	1	400

Hurdalar		4
Duhan ma torba		30
Duhan çubu u	1	40
Cem'an yekûn		21.790 / 181 gr / 23 para / 1 akçe
Minhâ'l-ihracât		
Techiz, tekfin ber mucib vasiyet		25
Harc-, defter		22
Eminiye ve hüddamiye		3
Kalemiye ve kaydiyye		3
Çukadariye		2
hzariye ve mahmiye ve kahveci		2
Dellaliye e ya		4
Nakliye ve dükkaniye vesaire		2,5
Resm-i emin-i beytülmal		14
Hüdam-, emin-i mümaileyhe		2
Ücret-i tabib		11,5
Hastal, ,nda ücret ile bakan adem için		8
Yekûn		99 guru
Yaln,z seksen iki guru yirmi üç para bir akçedir/ 82 guru / 23 para/ 1 akçe : Vürud-u emin-i beytûlmala		